

ძალადობა ოჯახში

გზამკვლევი ჯანდაცვის სისტემის
თანამშრომლებისთვის

ბიოლოგიის დამზარება

HumanDoc

ავტორები:

ბარბარა ლეშინსკა (პოლონეთი),
რუსუდან პაჭკორია (საქართველო)
ეკატერინე თავართქილაძე (საქართველო)

სარედაქციო ჯგუფი:

სტანისლავ ბრუნდოს, მეგი ბიბილური,

თარგმანი:

სალომე ხინიკაძე

დიზაინერი:

შალვა მურადაშვილი

საქართველო 2020

გამოცემა მოამზადა ფონდმა „ჰუმანდოკმა“ HumanDoc Foundation (პოლონეთი)
პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლონეთის
განვითარების თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში.

პოლონეთის დახმარება

HumanDoc

პარტნიორები საქართველოში:

ასოციაცია „მერკური“, კულტურულ ჰუმანიტარული ცენტრი „სოსუმე“,
მეგობრობის ხიდი - „ქართლოსი“

წინამდებარე გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები ავტორისეულია და შესაძლოა არ გამოხატავდეს ფონდი „ჰუმანდოკის“ (Foundation HumanDoc), ან მისი რომელიმე პარტნიორი ორგანიზაციის, ასევე პოლონეთის მთავრობის მოსაზრებებს.

გამოცემა მოამზადა ფონდმა „ჰუმანდოკმა“ HumanDoc Foundation (პოლონეთი). ასოციაცია „მერკურის“, კულტურულ ჰუმანიტარული ცენტრი „სოხუმის“ და მეგობრობის ხიდი - „ქართლოსის“ (საქართველო) ერთობლივი პროექტის „ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ სისტემის ხელშეწყობა და ძალადობის მსხვერპლთა დაცვა საქართველოში“ ფარგლებში.

პროექტი თანადაფინანსებულია პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლონეთის განვითარების თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ.

© გამოცემა „ძალადობა ოჯახში გზამკვლევი ჯანდაცვის სისტემის თანამშრომლებისთვის“ ხელმისაწვდომია Creative Commons Attribution 4.0 საერთაშორისო საავტორო ლიცენზიით. ზემოხსენებულიდან გამომდინარე დაცულია HumanDoc Foundation-ის უფლებები. 2020 წელს პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლონეთის განვითარების თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში დაფინანსებული იქნა, რომლის წყალობით შეიქმნა ხსენებული პუბლიკაცია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, პუბლიკაციის გამოყენება იქნება ნებადართულია მხოლოდ იმ პირობით, თუ ზემოხსენებული ინფორმაცია, მათ შორის, გამოყენებული ლიცენზიის და საავტორო უფლებების შესახებ იქნება გამოკვეყნებული.

© ფონდი ჰუმანდოკი-ს (Foundation HumanDoc) 2020

www.HumanDoc.pl
www.HumanDoc.ge

სარჩევი

წინასიტყვაობა	5
I. ძალადობა ოჯახში - ზოგადი ინფორმაცია	6
ოჯახში ძალადობის განმარტება	6
ძალაუფლების უპირატესობა	8
ძალადობის სახეები	10
ოჯახში ძალადობის მექანიზმი	12
ოჯახში ძალადობის ციკლი	13
ვინ არის მოძალადე? ვინ არის მსხვერპლი?	15
ქალთა მიმართ ძალადობა	17
როგორ ამოვიცნოთ ძალადობა ქალთა მიმართ?	18
ბავშვის მიმართ ძალადობა	20
როგორ ამოვიცნოთ ბავშვის მიმართ ძალადობა?	21
II. ბავშვთან ურთიერთობა	25
როგორ წარვმართოთ ბავშვთან საუბარი	26
შეკითხვების ფორმები	27
ბაზისური წარმოდგენები ბავშვთა მიმართ	
სექსუალური ძალადობის შესახებ	37
III. ოჯახში ძალადობა - სამედიცინო სისტემის	
თანამშრომლის როლი	47
შესავალი	47
პაციენტი ქალთა მიმართ/ოჯახში ძალადობის	
მსხვერპლია: ექიმთან კონტაქტი	50
ჯანმრთელობის საკითხები ძალადობის მსხვერპლ ქალებში	53
რატომ არ ეკითხებიან ექიმები ოჯახში ძალადობის	
შესახებ?	55
როგორ გავარკვიოთ, ნამდვილად ძალადობასთან	
გვაქვს საქმე თუ არა?	57
განსაკუთრებული სიტუაციები	57
როგორ ვკითხოთ ძალადობაზე?	59

ზუსტი სამედიცინო დოკუმენტაცია საუკეთესო დახმარებაა მსხვერპლისთვის	61
ექიმის როლი ბავშვის ბოროტად გამოყენების ფენომენის შეცნობასა და წინააღმდეგობის გაწევის დროს	64
დამხმარე უნარები კომუნიკაციის დროს	68
ძალადობის მსხვერპლ ბავშვთა დახმარება	72
ოჯახში ძალადობის პრევენციის პოლონური მოდელი - ინტერდისციპლინური სამუშაო ჯგუფი	76

IV. ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში

ძალადობის საკითხები	78
ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის განმარტება/ ცნება საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებსა და საქართველოს კანონმდებლობაში	78

V. დამატებითი მასალები

ოჯახური სიტუაციის შეფასება ძალადობის მხრივ	98
უსაფრთხოების შეფასება	99
შეკითხვები ძალადობის ფორმებსა და ინტენსიურობაზე	100
მუხლი 126 1. ოჯახში ძალადობა	103
მუხლი 133. უკანონო აბორტი	104
მუხლი 133 1. სტერილიზაცია თანხმობის გარეშე	105
მუხლი 133 2. ქალის სასქესო ორგანოების დასახინჩრება	105
მუხლი 137. გაუპატიურება	106
მუხლი 138. სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედება	107
მუხლი 139. პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების იძულება	108
მუხლი 140. სექსუალური ხასიათის შეღწევა თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწევლის სხეულში	109
მუხლი 141. გარყენილი ქმედება	110
მუხლი 150 1. ქორწინების იძულება	110
მუხლი 151. მუქარა	111
მუხლი 151 1. ადევნება	111

წინასიტყვაობა

ფონდი ჰუმანდოკი (HumanDoc) საქართველოში უკვე ხუთი წელია მჭიდროდ თანამშრომლობს ადგილობრივ მთავრობასთან და სხვა პარტნიორებთან, რათა მოგვარდეს მნიშვნელოვანი პრობლემები ოჯახში ძალადობის მიმართულებით და დაცული იყოს ბავშვთა და ქალთა უფლებები.

წინამდებარე გზამკვლევი განკუთვნილია ექიმების, ექთნებისა და ჯანდაცვის სისტემის წარმომადგენელთათვის, რომლებსაც უშუალო კონტაქტი აქვთ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ პაციენტებთან. გზამკვლევი წარმოადგენს სამართლებრივ რეგულაციებს და სიახლეებს ოჯახში ძალადობის მიმართულებით და პასუხობს ყველა იმ შეკითხვას, რომელიც ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე ჯანდაცვის სისტემის თანამშრომლების პასუხისმგებლობას ეხება.

დიდი იმედი გვაქვს, რომ გზამკვლევი ბევრისათვის იქნება საინტერესო და საყურადღებო და ხელს შეუწყობს საქართველოში ბავშვთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას, ხოლო ექიმებისთვის იქნება დამატებითი საშუალება ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების დასახმარებლად.

ფონდი ჰუმანდოკი

I

ძალადობა ოჯახში - ზოგადი ინფორმაცია

ოჯახში ძალადობის განმარტება

ოჯახში ძალადობა პრიორიტეტულ პრობლემადაა მიჩნეული საქართველოში. 2006 წლიდან მოქმედებს კანონი ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. კანონის არსებობის მანძილზე მასში შევიდა უამრავი ცვლილება, რომელიც აძლიერებს სხვადასხვა სტრუქტურის პასუხისმგებლობას, პრევენციულ და დაცვის მექანიზმებს. ერთ-ერთი უმთავრესი სახეცვლილებაა კანონის სახელწოდება - 2017 წლიდან ეს არის - საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ.

ოჯახში/ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთას და პრევენციულ ღონისძიებებს ხელს უწყობს და ამყარებს საერთაშორისო დოკუმენტები. მათ შორის განსაკუთრებულია კონვენცია ქალის მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ (საქართველოში ძალაშია 1999 წლიდან) და ევროპის საბჭოს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ კონვენცია („სტამბოლის კონვენცია“). „სტამბოლის კონვენცია“ ძალაში 2017 წლის პირველი სექტემბრიდან შევიდა და მისი რატიფიცირებით საქართველოს პარლამენტმა დაადასტურა, რომ ქალთა მიმართ/ოჯახში ძალადობის აღკვეთა ქვეყნისთვის პრიორიტეტულია.

„ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის (25/05/2006) მიხედვით¹,

¹ - საქართველოს კანონის „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ სრული ტექსტი იხილეთ დანართში №4

ოჯახში ძალადობა გულისხმობს ოჯახის ერთი წევრის მიერ მეორის კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევას უგულვებელყოფით ან/და ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, სექსუალური ძალადობით ან იძულებით.

ქალთა მიმართ ძალადობა გულისხმობს საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში ქალების მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისთვის დამახასიათებელ ნებისმიერ ქმედებას, რომელსაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, ფსიქოლოგიური ან სექსუალური ტანჯვის ან ეკონომიკური ზიანის მიყენება, მათ შორის, ასეთი ქმედებების ჩადენის მუქარა, ქალების იძულება ან მათთვის თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა.

საგულისხმოა, რომ კანონი მხოლოდ ძალადობის მსხვერპლ ქალებს არ იცავს. ის ეხება ოჯახის როგორც მდედრობითი, ისე მამრობითი სქესის წარმომადგენლებს, ასაკის მიუხედავად. კანონში მოცემულია ოჯახის იმ წევრების ჩამონათვალი, რომლებზეც ვრცელდება მისი მოქმედების ფარგლები. ესენია: დედა, მამა, პაპა, ბებია, მეუღლე, შვილი (გერი), ნაშვილები, მინდობით აღსაზრდელი, მშვილებელი, მშვილებლის მეუღლე, მინდობით აღმზრდელი (დედობილი, მამობილი), შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლის მშობელი, სიძე, რძალი, ყოფილი მეუღლე, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირი და მისი ოჯახის წევრი, მეურვე, მზრუნველი, მხარდამჭერი, აგრეთვე, პირები, რომლებიც მუდმივად ეწევიან ან ეწეოდნენ ერთიან საოჯახო მეურნეობას.

პასუხს შეკითხვაზე, თუ რამდენად აქტუალურია საქართველოში ოჯახში ძალადობის პრობლემა, ვპოულობთ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტატისტიკაში. ოფიციალური ინფორმაცია ოჯახში მომხდარი სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის, ასევე, პოლიციის მიერ გამოცემული შემაკავებელი ორდერების რაოდენობის შესახებ მოცემულია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებგვერდზე².

² - <http://police.ge>

2018 წელს პოლიციის მიერ გაიცა 7646 შემაკავებელი ორდერი, რომელიც დაამტკიცა სასამართლომ.

მოძალადეთა დიდი უმეტესობა მამრობითი სქესის წარმომადგენელია - 5671, მაშინ როცა ქალების რაოდენობა 954-ია. შესაბამისად, ძალადობის მსხვერპლი, უმთავრესად ქალია - 5875 (მამაკაცთა რაოდენობა 1018-ს შეადგენს).

სტატისტიკა

2020 წლის იანვარ-მაისის მონაცემები

- პოლიციის მიერ გამოცემული შემაკავებელი ორდერების რაოდენობა: 4426 ორდერი;

- სტატისტიკური მონაცემები სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ოჯახში მომხდარი დანაშაულისთვის:

სულ მოხდა - 2171 შემთხვევა;

გაიხსნა - 1340 შემთხვევაში (62%).

ძალაუფლების უპირატესობა

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი შეიძლება გახდეს ორივე სქესის ადამიანი, მაგრამ სტატისტიკურად ყველაზე ხშირად ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი არის ქალი. ამ მოვლენის ასახსნელად ძალიან მნიშვნელოვანია, გვესმოდეს ძალაუფლების უპირატესობის მოქმედების მექანიზმი.

მამაკაცი ყოველთვის ფიზიკურად უფრო ძლიერია ქალზე ან ხანში შესულ ადამიანზე, დიდია ბავშვზე. ეს ფიზიკური ძალა ხშირად ხდება ოჯახში დომინანტური მდგომარეობის მიღწევისა და ოჯახის სხვა წევრებზე კონტროლის დამყარების საშუალება. თუმცა, შესაძლებელია მოძალადის ძალაუფლება ემყარებოდეს სხვა უპირატესობებს და არა ფიზიკურ შესაძლებლობებს. ასეთ შემთხვევაში ქალი, ბავშვი და შეზღუდული შესაძლებლობების

მქონე პირიც კი შეიძლება იყოს ძალადობის ინიციატორი ოჯახის სხვა წევრების მიმართ. ძალადობის ინიციატორი იყენებს საკუთარ უპირატესობას (მაგალითად, მსხვერპლის ეკონომიკური დამოკიდებულება, ფსიქოემოციური დამოკიდებულება, შეილება მანიპულირება და ა.შ.), რათა დაამყაროს კონტროლი ოჯახის წევრებზე.

ხშირად, როდესაც გვეხმის სიტყვა „ძალადობა“, ჩვენ წარმოვიდგენთ ამ მოვლენის უკიდურეს გამოვლინებას: ცემას, გაუპატიურებას, მკვლელობას. მაგრამ, როგორც წესი, ყოველდღიური ძალადობის ტიპური გამოვლინებაა: „მსუბუქი“ ფიზიკური ძალადობა (ჩქმეტა, პწკენა, წიხლი, კინწისკვრა და ა.შ.), შეურაცხყოფა, დამცირება, იგნორირება ან, პირიქით, ჰიპერმეურვეობა. ინგლისურენოვან ლიტერატურაში ასეთი მოვლენების არსის უფრო ზუსტად გამოსახატად გამოიყენება ტერმინი „აბუსე“ (პირდაპირ თარგმანში „ბოროტად გამოყენება“). ეს ტერმინი ხაზს უსვამს ძალადობის საბოლოო მიზანს - პარტნიორზე ან ოჯახის სხვა წევრზე კონტროლის დამყარებას.

მნიშვნელოვანია, გავმიჯნოთ ერთმანეთისგან კონფლიქტი და ძალადობა. როდესაც ურთიერთობები აგებულია დაბრალებებსა თუ შეურაცხყოფაზე, რა თქმა უნდა, ეს დამოკიდებულება ვერ შექმნის პოზიტიურ ურთიერთობას, შესაძლებელია ეს გამოიხატებოდეს ყვირილით ან მძაფრი ემოციების სხვა გამოვლენით. მაგრამ თუ ეს დამოკიდებულება ორივე მხარის მიერ ვლინდება, ანუ ორივე მხარე არის შედარებით თანაბარ პოზიციაში, ამ მოვლენებს ძალადობას ვერ ვუწოდებთ. ეს კონფლიქტია.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ოჯახში ძალადობას ორი განმასხვავებელი ნიშანი აქვს:

- ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში მოძალადე ცდილობს მსხვერპლის დაჩაგვრას, მსგავს სიტუაციაში თანასწორობა არ არის.

- ოჯახში ძალადობა ყოველთვის სისტემურია და აქვს ციკლური ბუნება.

ძალადობის სახეები

„ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი განმარტავს ძალადობის ზემოთ ჩამოთვლილი ფორმების შინაარსს:

ფიზიკური ძალადობა - ცემა, წამება, ჯანმრთელობის დაზიანება, თავისუფლების უკანონო აღკვეთა ან სხვა ისეთი მოქმედება, რომელიც იწვევს ფიზიკურ ტკივილს ან ტანჯვას; ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დაუკმაყოფილებლობა, რაც იწვევს მსხვერპლის ჯანმრთელობის დაზიანებას ან სიკვდილს;

ფსიქოლოგიური ძალადობა - შეურაცხყოფა, შანტაჟი, დამცირება, მუქარა ან სხვა ისეთი მოქმედება, რომელიც იწვევს ადამიანის პატივისა და ღირსების შელახვას;

იდუღება - ადამიანის ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური იდუღება, შეასრულოს ან არ შეასრულოს მოქმედება, რომლის განხორციელება ან რომლისგან თავის შეკავება მისი უფლებაა, ანდა საკუთარ თავზე განიცადოს თავისი ნება-სურვილის საწინააღმდეგო ზემოქმედება;

სექსუალური ძალადობა - სქესობრივი კავშირი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან მსხვერპლის უმწეობის გამოყენებით; სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედება ან გარყვნილი ქმედება არასრულწლოვნის მიმართ;

ეკონომიკური ძალადობა - ქმედება, რომელიც იწვევს საკვებით, საცხოვრებელი და ნორმალური განვითარების სხვა პირობებით უზრუნველყოფის, საკუთრებისა და შრომის უფლებების განხორციელების, აგრეთვე, თანასაკუთრებაში არსებული ქონებით სარგებლობისა და კუთვნილი წილის განკარგვის უფლების შეზღუდვას;

არასრულწლოვანის კანონიერი ინტერესების უგულებელყოფა - მშობლის (მშობლების), სხვა კანონიერი წარმომადგენლის ან/და

სხვა პასუხისმგებელი პირის მიერ არასრულწლოვანის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური საჭიროებების დაუკმაყოფილებლობა, საფრთხისაგან დაუცველობა, საბაზისო განათლების უფლების შეზღუდვა, დაბადების რეგისტრაციის, სამედიცინო და სხვა მომსახურებებით სარგებლობისათვის აუცილებელი მოქმედებების განუხორციელებლობა, **თუკი** მშობელს (მშობლებს), სხვა კანონიერ წარმომადგენელს ან/და სხვა პასუხისმგებელ პირს აქვს (აქვთ) სათანადო ინფორმაცია და შესაძლებლობა და ხელი მიუწვდება (მიუწვდებათ) შესაბამის მომსახურებაზე.

ძალადობის ფორმებიდან ყველაზე აშკარად გამოხატული არის **ფიზიკური ძალადობა**, რომელიც თავის კვალს ტოვებს სხეულზე სხვადასხვა დაზიანების სახით (დაბეჭდილობები, სისხლჩაქცევები, მოტეხილობები, შინაგანი ორგანოების დაზიანებები, იმუნიტეტის დაქვეითება). მაგრამ ხშირია სიტუაციები, როცა მსხვერპლი ამბობს, რომ ფიზიკურ ძალადობას არ ჰქონია ადგილი, რადგან არ აღენიშნება არანაირი ჩაღურჯვებები სხეულზე, რომ მეუღლემ მას მხოლოდ „ხელი წამოარტყა.“ ფიზიკურ ძალადობად ითვლება, აგრეთვე, პირველადი სამედიცინო დახმარების განზრახ არადმოჩენა, ძილის დეპრევიაცია, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ფუნქციების განხორციელების (მაგალითად, აბაზანისა და ტუალეტის გამოყენება, საკვების მიღება) აკრძალვა, ალკოჰოლის ან ნარკოტიკის გამოყენების იძულება და ა.შ.

ფსიქოლოგიური ძალადობის გამოვლენა ძალიან რთულია, რადგან ის ვლინდება დაცინვაში, მეორე ადამიანის განზრახ გაზრახებაში, ასევე ნაცნობთა, ახლობელთა წრისგან იზოლირებაში, რომლებსაც შეეძლოთ ყოფილიყვნენ ნუგეშისმიმცემნი, მეშაობის ან სწავლის აკრძალვა, მანიპულირება, შექარა და ა.შ.

სექსუალური ძალადობა ხდება მაშინ, როდესაც სექსუალური საზღვრის გადასვლას აქვს ადგილი და ეს არ არის მხოლოდ გაუპატიურება. ის, ასევე, შეიძლება იყოს არასასურველი ფორმით მიღების იძულება. ასეთი შეიძლება იყოს, მაგალითად, პორნოგრაფიის ყურების იძულება.

ეკონომიკური ძალადობა გულისხმობს მეორე ადამიანის საკუთრების იძულებით გამოყენებას ან განადგურებას. ამ კატეგორიაში შესაძლებელია, ასევე, შევიდეს თანხის დაზოგვის ვალდებულება სახლში არსებული სხვადასხვა ხარჯის გამო და სხვა სახის კონტროლი ოჯახის ფინანსურ რესურსებზე.

ძალადობის ბოლო სახეობა - **უგულებელყოფა**, ძირითადად, ბავშვებს და ხანშიშესულ ადამიანებს ეხებათ. ბავშვები, რომლებიც ვერ დებულობენ საუზმეს სკოლებში, არ აქვთ სახელმძღვანელოები, დადიან მოუწესრიგებელნი - ეს არიან ბავშვები, რომელთა მიმართ უგულებელყოფა გამოიჩინეს. მოხუცი ადამიანები ან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები შეიძლება იყვნენ უგულებელყოფის მსხვერპლნი. მაგ., როცა არ ხდება მათ ჰიგიენაზე ზრუნვა, ან ექიმთან მათი ვიზიტი ხელმიუწვდომელია. ასეთი სიტუაციები ხშირად ერთდროულად რამდენიმე სახის ძალადობას წარმოშობს.

ოჯახში ძალადობის მექანიზმი

ოჯახში ძალადობა არასდროს არ არის ერთჯერადი მოვლენა. ძალადობის მექანიზმი საკმაოდ ტიპურია და ხშირად განმეორებადი. ძირითადად, ის გრძელდება რამდენიმე თვე ან წელი და გადის სხვადასხვა ფაზას, რომელიც, თავის მხრივ, მეორდება. ამ პროცესის შედეგად ხდება ადამიანის მსხვერპლად ჩამოყალიბება ანუ ექტიმიზაცია.

„მსხვერპლობის განცდა გულისხმობს უუნარობის, შეუსაბამობის, სირცხვილის შეგრძნებას, პასუხისმგებლობის ვერადებას საკუთარ ცხოვრებაზე, პასიური ცხოვრების სტილს, ხშირად, საკუთარი დაჩაგრულობითა და უმწეობით მანიპულირებას. აგრესორისათვის მსხვერპლი იდეალური პარტნიორია, ისინი „ეფექტურად“ ერგებიან ერთმანეთს. საკმაოდ ხშირად ეს ორივე როლი ბავშვში ერთდროულად არსებობს და სიტუაციის შესაბამისად ვლინ-

დება. გამოკვლევებით დასტურდება, რომ, უმეტესად, მსხვერპლთა საერთო პიროვნული მახასიათებლები ჰგავს მოძალადეთა საერთო პიროვნულ მახასიათებლებს³.

მკვლევარმა ლენორ უოლკერმა (Lenore E. Walker) ძალადობის ციკლი გაყო 3 ფაზად⁴. თითოეულ მათგანს აქვს დამახასიათებელი ნიშნები.

ოჯახში ძალადობის ციკლი⁵

1. დაძაბულობის მატების ფაზა. ამ ფაზის დროს იზრდება მოძალადის დაძაბულობა და აგრესია. ყველა დეტალი იწვევს მოძალადის გაღიზიანებას, ყველაფერში პრობლემას ხედავს, შეიძლება ამ დროს ბევრი დალიოს, ხდება პროვოკატორი და უფრო და უფრო საშიში. მსხვერპლი ცდილობს სიტუაციის გაკონტროლებას - ამშვიდებს პარტნიორს, ყველა სურვილს უსრულებს. ხშირად უხდის ბოდიშს „ყოველი შემთხვევისთვის“. მუდმივად ფიქრობს იმაზე, თუ როგორ გამოისწოროს განწყობა.

ამ ეტაპზე მსხვერპლი ხშირად სხვადასხვა ტიპის გრძობებს: სტიკია კუჭი და თავი, უეცრად ეკარგება მადა. ზოგიერთი ადამიანი აპათიაში ვარდება, კარგავს ცხოვრების ენერგიას, სიმშვიდეს და ხდება ნერვიული - ეს ნიშნები დაძაბულობის მატებაზე მიგვითითებს.

ხშირად მსხვერპლს მოთმინება არ ყოფნის და ახდენს პროვოცირებას, რომ რაც შეიძლება „სწრაფად მოიშოროს“ ეს მდგომარეობა.

3 - ნინო მახაშვილი. აგრესიის ციკლი და ვიქტიმიზაცია ოჯახში// გენდერული პრობლემატკა საქართველოში, თბილისი, 2002

4 - Walker. L.E. The Battered Woman Syndrome. New York: Springer Publishing Co., 1984

5 - fazebis detaluri arwera gadmotanilia vebgverdidan: <https://www.infor.pl/prawo/pomoc-spoleczna/przemoc-w-rodzynie/312141,Fazy-przemocy-w-rodzynie.html>

2. ძალადობის (აფეთქების) ფაზა. ამ ფაზის დროს ძალიან პატარა დეტალები ხდება აგრესიის მიზეზი (მაგ. მიზეზი შეიძლება იყოს საჭმლის დაგვიანება). მსხვერპლი უკვე ფიზიკურად და ფსიქოლოგიურად განადგურებულია. რამდენადაც მსხვერპლი ცდილობს სიტუაციის გამოსწორებას - იმდენად მოძალადე ღიზიანდება. მსხვერპლი თავს განადგურებულად მიიჩნევს, რადგან მას უკვე ვერაფერი ეხმარება (არც კეთილგანწყობა, არც უკან დახევა, არც დათმობა). ინციდენტის შემდეგ მსხვერპლი შოკშია. სირცხვილის განცდა აქვს, გრძნობს გაღიზიანებას და უმწეობას. ძირითადად, ამ დროს ღებულობს პოლიციის გამოძახების გადაწყვეტილებას.

3. „თაფლობისთვის ფაზა“. ამ ფაზის დროს ყველაფერი იცვლება. მოძალადე თავისი დანაშაულის გამო ბოდიშს იხდის და ჰპირდება მსხვერპლს, რომ გამოსწორდება. ხდება მგრძნობიარე, იწყებს სიყვარულის ახსნას, ცდილობს საკუთარი საქციელის გამართლებას - ყიდულობს საჩუქრებს, ყვავილებს. დიდ ყურადღებას აქცევს, ასევე, ბავშვებს. მსხვერპლი იჯერებს, რომ მოძალადე შეიცვალა, რომ ძალადობას ერთჯერადი ხასიათი ჰქონდა. „თაფლობისთვის ფაზა“ მსხვერპლის დემობილიზაციას იწვევს, ხოლო მოძალადეს უღვივებს იმედს, რომ მას აპატიებენ.

ეს ფაზა არ გრძელდება დიდხანს, მაგრამ მსხვერპლი ივიწყებს ძალადობას და მის წინა ფაზებს. რამდენიმე ხნის შემდეგ ყველაფერი თავიდან იწყება და ციკლი მეორდება უფრო მძაფრ ფორმებში.

I და II ფაზა ფარულია, მესამე კი - დაუცველი, რადგანაც ახლობლები და ოჯახის წევრები ხედავენ, რომ ოჯახში ყველაფერი სასიკეთოდ შეიცვალა.

ასეთი ციკლების განმეორება შეიძლება წლების განმავლობაში გაგრძელდეს. ძირითადად, „თაფლობისთვის ფაზა“ მოკლეა, ხოლო დაძაბულობის და ძალადობის მყისიერად გამოვლენის ფაზები - გრძელი. თუმცა, ძალიან დრამატულია ის, რომ რაც „თაფლობისთ-

ვის ფაზაში“ სასიამოვნო იყო, შემდგომ უკვე მხოლოდ ტკივილისა და მწუხარების მომტანია. გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ „თაფლობისთვის ფაზა“ საერთოდ ქრება და რჩება მხოლოდ პირველი ორი ფაზა⁶.

ძალადობის ციკლები მიგვანიშნებს, რომ მარტო მსხვერპლს არ შესწევს უნარი, შეაჩეროს მოძალადე და ძალადობა.

ვინ არის მოძალადე? ვინ არის მსხვერპლი?

მოძალადე და მსხვერპლი არის ყველა საზოგადოებრივ ჯგუფში და რაც უფრო „მაღალი დონის“ ჯგუფია, მით უფრო რთულია იმის გამოვლენა, თუ რა ხდება ოჯახში. ძალადობის მსხვერპლები ხშირად ქალები და ბავშვები არიან, მოძალადეები კი - მამები, მამინაცვლები, ვაჟები, ქმრები, პარტნიორები.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნდა მონაცემები ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა და მოძალადეთა რაოდენობის შესახებ სქესობრივ ჭრილში⁷. მათი მონაცემებით 2018 წლის I-II კვარტალში მონაცემებით, მოძალადედ იქნა აღიარებული 404 ქალი და 2590 მამაკაცი, ხოლო მსხვერპლად ცნობილია 2674 ქალი და 440 მამაკაცი.

⁶ - ხანგრძლივ სტრესულ რეაქციებს ხშირად ამწვავებს ქმედებები და დამოკიდებულება იმ სისტემების მხრიდან, რომლებიც მოწოდებულია იმისთვის, რომ დაეხმაროს პიროვნებებს კრიზისის დროს. ამას ეწოდა მეორადი იარა ანუ მეორადი ვიქტიმიზაცია და დამტკიცებული იქნა, რომ ის შეიძლება ფსიქოლოგიურად უფრო მეტად იყოს ზიანის მომტანი მსხვერპლისთვის, ვიდრე თვითონ ტრავმა. მეორადი ვიქტიმიზაციის წყარო შეიძლება იყოს: სისხლის სამართლის სისტემა, პრესა/ტელევიზია, ოჯახი, მეგობრები, თანამშრომლები, ნაცნობები, **ჯანდაცვის დაწესებულებების თანამშრომლები**, სოციალური სამსახურის მუშაკები, მასწავლებლები, მსხვერპლთა საკომპენსაციო სისტემა (რედ.)

⁷ - მონაცემები ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა და მოძალადეთა რაოდენობის შესახებ ასაკობრივ, რეგიონულ და სქესობრივ ჭრილში შეგვიძლიათ იხილოთ ბმულზე http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=607&lang=geo

როგორც უკვე აღინიშნა, შინაგან საქმეთა სამინისტროს მონაცემებით, 2018 წელს დაფიქსირდა მოძალადე 954 ქალი და 5671 მამაკაცი, ხოლო მსხვერპლად - 5875 ქალი და 1018 მამაკაცი. ეს მონაცემები კიდევ ერთხელ ცხადყოფს, რომ ძალადობის მსხვერპლთა დიდი უმეტესობა - არის ქალი, სწორედ ამან განაპირობა ყურადღების გამახვილება ქალთა მიმართ ძალადობაზე, რამაც კანონის სახელწოდებაშიც იჩინა თავი და ქალთა მიმართ ძალადობის პრობლემაზეც სერიოზული მასშტაბები შეიძინა.

არ შეესაბამება სიმართლეს, რომ ყველა მოძალადე თავისი საქციელით სიამოვნებას ღებულობს. მოძალადეები ხშირად ამბობენ, რომ მათთვის მნიშვნელოვანია ოჯახში სიმშვიდე, სიახლოვე, მაგრამ ვერ აღწევენ ამას სხვა გზით, გარდა ძალადობისა. არის შემთხვევები, როცა მოძალადე ბოდიშს იხდის, ყიდულობს საჩუქრებს, ან უბრალოდ კარგად იქცევა, პირობას იძლევა, რომ არ აღმართავს ხელს, რომ მისი საქციელი რთული სამუშაო დღით ან ალკოჰოლით იყო გამოწვეული. ამ დროს მსხვერპლს უნდა კარგზე იფიქროს და ამბობს: „ის არ არის ცუდი, ცდილობს, შეიძლება რამეს მე ვაშავებ?“ მოძალადეები იყენებენ ფიზიკურ ძალას, თავიანთ ეკონომიკურ სიძლიერეს და ოჯახის წევრებს იზოლირებას უკეთებენ მეგობრების წრიდან. ამ ყველაფრის შედეგად ხდება მსხვერპლის თვითშეფასების დაქვეითება. წლიდან წლამდე ოჯახში ატმოსფერო უარესდება.

ხანდახან გამოფხიზლება ხდება რამდენიმე წლის შემდეგ, მაგ., როცა ბავშვები, უკვე ზრდასრულები, ეკითხებიან მშობლებს: „რატომ არ გაეყარე?“

ხშირად მსხვერპლი არ წყვეტს მოძალადესთან ურთიერთობას იმის გამო, რომ ბავშვს (ბავშვებს) უნდა ჰყავდეს მშობლები. მაგრამ ამ დროს ბავშვების ფსიქიკის ჩამოყალიბება ხდება იმ მოდელების მიხედვით, რომელთაც ხედავენ მშობლების ოჯახში.

გახსოვდეთ! ოჯახში ძალადობის მომსწრე ბავშვი ყოველთვის არის ძალადობის ირბი ან პირდაპირი მსხვერპლი და საჭიროებს რეაბილიტაციას.

მოძალადის აგრესიული ქცევა არ არის სიძლიერე, პირიქით, ეს სისუსტის მაჩვენებელია, რომელიც შეიძლება სხვადასხვა მიზეზით იყოს განპირობებული. მშობელი, რომელიც შეიღს სცემს, ამას სწადის იმიტომ, რომ უსუსურია. მას არ აქვს დრო ან უნარი საუბრისთვის, მან, შესაძლებელია, არც კი იცის აღზრდის სხვა მეთოდების შესახებ.

ადამიანი, რომელიც ძალადობს ახლობლებზე, ართმევს კონსტიტუციურ უფლებებს და თავისუფლებებს და ფიქრობს, რომ სწორედაც მან იცის ყველაფერი, არის ძალიან სუსტი. ცემა და შეურაცხყოფა მისთვის არის ერთადერთი გამოსავალი დაძაბული სიტუაციიდან. ხშირად მოძალადეს ახასიათებს დაბალი თვითშეფასება, შესაძლოა მას ფსიქოლოგის ან/და ფსიქიატრის დახმარება სჭირდება.

ქალთა მიმართ ძალადობა

ქალთა მიმართ ძალადობა განიხილება, როგორც ადამიანთა უფლებების სერიოზული დარღვევა. ძალადობის დროს ითრგუნება ქალის ნება, შელახულია მისი ხელშეუხებლობა, ღირსება და თავისუფლება - ადამიანის განუყოფელი უფლებები. ქალთა მიმართ ძალადობა გვხვდება ქუჩაში, საზოგადოებაში, სამსახურში, მაგრამ ყველაზე ხშირად ის მაინც ოჯახში ხდება. ქალთა მიმართ ძალადობას უარყოფითი შედეგი მოსდევს არა მხოლოდ ქალებისთვის, არამედ ის უშუალო კავშირშია ოჯახთან და გავლენას ახდენს მთლიანად საზოგადოებაზე. ამიტომაც ქალთა მიმართ ძალადობა ბოლო პერიოდში აქტუალურ პრობლემად მიიჩნევა საქართველოში. სტატისტიკურად, ოჯახში ძალადობის უმეტესობა სწორედ ქალთა

მიმართ ძალადობაზე მოდის. ამიტომაც შემთხვევითი არ ყოფილა, რომ 2017 წელს კანონი ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ახალი ვერსიით დამტკიცდა: „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“.

როგორც უკვე აღინიშნა, კანონის მიხედვით, „ქალთა მიმართ ძალადობა გულისხმობს საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში ქალების მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისათვის დამახასიათებელ ყველა ქმედებას... ამ კანონის მიზნებისთვის ქალად მიიჩნევა, აგრეთვე, 18 წელს მიუღწეველი მდედრობითი სქესის არასრულწლოვანი“.

როგორ ამოვიცნოთ ძალადობა ქალთა მიმართ?

ქალთა მიმართ ძალადობაც ისეთივე ფორმით ვლინდება, როგორც ოჯახში ძალადობა: ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, სექსუალური ძალადობა, აგრეთვე იძულება და უგულებელყოფა.

ქალის მიმართ განხორციელებული ამ ფორმებიდან შედარებით ადვილი ამოსაცნობია ფიზიკური ძალადობა - ისიც იმ შემთხვევაში, როდესაც ქალს სხეულზე აღენიშნება ძალადობის კვალი - ჭრილობა, სისხლჩაქცევა, მოტეხილობა, სილურჯეები...

ბევრად რთულია სხვა სახის ძალადობის ამოცნობა. მათ ხშირად ძალადობის დაფარულ ფორმებს ეძახიან და ადარებენ აისბერგს. როგორც ყინულის მთის უდიდესი ნაწილი წყალშია და ზედაპირზე არ ჩანს, ერთი შეხედვით მათი დანახვაც ძნელია, რადგან ძალადობის მსხვერპლი ქალი ხშირად მაღავს ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური თუ სექსუალური ძალადობის კვალს.

არსებობს მახასიათებლები, რომლითაც შესაძლებელია იმ ქალების ამოცნობა, რომლებიც ფსიქოლოგიურ თუ ეკონომიკურ ძალადობას განიცდიან. ამ კატეგორიის ქალებს აქვთ დაბალი თვითშეფასება. ისინი ემხრობიან ოჯახის სტერეოტიპულ განსაზღვრებას,

სადაც ქალი გამოყვანილია მორჩილად და მისი როლი მხოლოდ საოჯახო საქმეებითაა შემოფარგლული. ხშირად ისინი თვითონ იღებენ პასუხისმგებლობას მოძალადის ქცევაზე და, აქედან გამომდინარე, ყველაფერში თავს დამნაშავედ მიიჩნევენ. მათ მუდმივად აქვთ სირცხვილის შეგრძნება, მარტოობის განცდა, ცხოვრობენ შიშში. შიში არცთუ იშვიათად უმწეობაში და სასოწარკვეთაში გადაიზრდება, რადგან მიიჩნიათ, რომ ასეთი ყოფა დაიმსახურეს, მათი ხვედრია, ვერაფერს დაეხმარება და არც უნდათ, რომ ვინმეს გაუზიარონ თავიანთი განცდები. რასაკვირველია, ასეთ ქალებს შერყეული აქვთ ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ჯანმრთელობა და მათი მდგომარეობა დღითიდღე უარესდება.

ქალის საქციელი ხშირად მიანიშნებს იმაზე, რომ ის მსხვერპლია. ქალი-მსხვერპლი აღზნებულია, ცოტა რამეც აღიზიანებს. არ აქვს მშვიდი ძილი, ბორგავს. არცთუ იშვიათად, აგრესია და ბრაზი ბავშვებზე გადააქვს, რაც ძალადობის ჯაჭვის ერთგვარი გაგრძელებაა...

თუმცა, შეიძლება პირიქითაც იყოს - ჩაიკეტოს თავის თავში, იყოს დეპრესიული, ჰქონდეს მოჩვენებითი სიმშვიდე, გულგრილად მოეკიდოს ყველაფერს, ინტერესი არ გამოხატოს არაფრის მიმართ.

ეს სიმპტომებია იმისა, რომ ქალი ძალადობას განიცდის. ზოგჯერ ქალმა თავადაც არ იცის, რომ ძალადობის მსხვერპლია. რადგან ის, რაც ხდება მის თავს, მის ოჯახში, ჩვეულებრივი ცხოვრებისეული ნორმა ჰგონია. ასეთი ქალები ამტკიცებენ, რომ ასე ცხოვრობდა მისი ბებია, დედა, ასეთი გარემო აქვს ყველა ქალს. და თვითონაც ამიტომ ეგუება ძალადობრივ გარემოს.

როგორ გავარკვიოთ, ქალი არის თუ არა ძალადობის მსხვერპლი? ამ კითხვაზე პასუხი დადებითი იქნება, თუკი პარტნიორი:

- მუდმივად უშლის შეხვედრას მეგობრებთან, ნათესავებთან
- აკონტროლებს მის კონტაქტებს
- ეჭვიანობს ყველაზე და ყველაფერზე
- ისეთი რამეების კეთებას სთხოვს ან აიძულებს, რაც ქალს არ მოსწონს

- უხეშად ექცევა, ემუქრება დასჯით
- ამბობს, რომ თავს მოიკლავს, თუკი ქალი წავა მისგან
- დასცინის, უწუნებს გარეგნობას, ნახელავს
- არ აღიარებს ქალის ღირსებებს, ნიჭს, წარმატებებს
- ხელს უშლის მუშაობაში, კარიერულ წინსვლაში
- არ ატარებს თავისუფალ დროს მასთან ერთად

კიდევ უამრავი რამის თქმა შეიძლება ამ კუთხით. თუმცა, ამ ყველაფერს რამდენიმე სიტყვაც აერთიანებს: კონტროლი, იგნორირება, იზოლაცია, დაშინება.

ეს უკვე განგაშის საფუძველს იძლევა. ქალის მიმართ ძალადობის დროულად გამოვლენა აუცილებელია არა მარტო მისი, არამედ ოჯახის ფიზიკური უსაფრთხოებისთვის. რაც უფრო შორს მიდის ძალადობა, მით უფრო ღრმა კვალს ტოვებს ის ქალის ჯანმრთელობაზე, სულიერ მდგომარეობაზე, ამიტომაც საჭიროა დროზე იქნას მიღებული ზომები მისი დაცვისთვის, ამოქმედდეს საკანონმდებლო თუ საზოგადოებრივი დაცვის სისტემა.

ბავშვის მიმართ ძალადობა

ბავშვის მიმართ ძალადობა არის ნებისმიერი ქმედება, რომელიც აკნინებს, ან დაზიანებით ემუქრება ბავშვის ფსიქიკურ და ფიზიკურ კეთილდღეობას, საფრთხეს უქმნის მის ჯანმრთელობას და განვითარებას. მოკლედ შეიძლება ვთქვათ, რომ ძალადობა ბავშვისთვის ტრავმის მიმყენებელი ქცევაა. ფიზიკური დასჯა, სულიერი ტანჯვა თუ სხვა ფორმით გამოვლენილი ბავშვთა მიმართ ძალადობა ანადგურებს ბავშვს, როგორც გონებრივად, ასევე ფიზიკურად.

ბავშვთა მიმართ ძალადობას სხვადასხვა შედეგამდე მივყავართ. შეიძლება ის ბავშვობაშივე გამოვლინდეს (მოკლევადიანი შედეგი), მაგრამ, ასევე, შეიძლება თავი იჩინოს ზრდასრულ ასაკში (გრძელვადიანი შედეგი). შედეგი შეიძლება შეეხოს ბავშვის ცხოვრების ყველა ასპექტს, ზრდასრულ ასაკში კი გამოვლინება ჰპოვოს ფიზიკურ, ემოციურ, საზოგადოებრივ ასპექტებში. მიჩნეულია, რომ ემოციუ-

რი შედეგები უფრო რთულად გადასატანია ბავშვისთვის, ვიდრე ფიზიკური.

ბავშვმა შეიძლება განიცადოს ძალადობა სხვადასხვა პიროვნებისგან, თუმცა, ხშირად მოძალადეები არიან ბავშვისთვის ყველაზე ახლობელი ადამიანები - მშობლები ან აღმზრდელები (მეურვეები). ძალადობა ბავშვების მიმართ არ არის დაკავშირებული ოჯახის საზოგადოებრივ ან ეკონომიკურ სტატუსთან. შეიძლება მას ადგილი ჰქონდეს ყველა ტიპის გარემოში.

საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, 18 წლამდე ასაკის პიროვნებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი ძალადობრივი ქმედება ჩაითვლება ბავშვზე ძალადობად.

როგორ ამოვიცნოთ ბავშვის მიმართ ძალადობა?

ბავშვის მიმართ ძალადობის შემთხვევების დროული გამოვლენა არის ძალიან მნიშვნელოვანი მის ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ჯანმრთელობაზე ზიანის შემცირებისთვის. **ბავშვის მიმართ ძალადობის ფაქტზე ეჭვის შემთხვევაში უნდა ამოქმედდეს ძალადობისგან დაცვის ეროვნული მექანიზმი და მასში ჩართული ყველა სტრუქტურა: სოციალური სამსახური, საგანმანათლებლო ან სკოლამდელი დაწესებულება⁸, პოლიცია.** არ არის აუცილებელი მარტოებმა

⁸ - საქართველოს კანონმდებლობაში გაფართოებულია პირთა წრე, ვისაც შეუძლია, სამართალდამცველებს მიაწოდოს ინფორმაცია ძალადობის ფაქტების შესახებ. იმ პირების მიმართ, რომლებსაც, ზოგადად, პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას კონფიდენციალურობის ვალდებულება ეკისრებათ (ექიმები, მასწავლებლები, ადვოკატები), განისაზღვრება გამონაკლისი შემთხვევა - აღნიშნულ პირებს ეს ვალდებულება არ შეზღუდავთ, რომ კომპეტენტურ ორგანოებს მიაწოდონ ინფორმაცია ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შესაძლო შემთხვევის თაობაზე, თუკი არსებობს ძალადობის განმეორების საშიშროება (რედ.)

ვიაქტიურთ ბავშვის რთული სიტუაციიდან გამოსაყვანად. მაგრამ იმის გააზრება, რომ ბავშვს ესაჭიროება დახმარება, წინ გადადგმული ნაბიჯია.

იმისთვის, რომ დროულად ამოვიცნოთ ძალადობა ბავშვზე, უნდა ვიცოდეთ, თუ რა ტიპური დაზიანებები ან ქცევა ახასიათებს ძალადობის მსხვერპლ ბავშვს.

რაზე გავამახვილოთ ყურადღება ფიზიკური ძალადობის შემთხვევაში?

ბავშვზე: აქვს კარგად გამოკვეთილი სხეულის დაზიანებები (ჭრილობები, ჩაღურჯებები, ძვლების მოტეხილობა) და არ ამბობს როგორ, რა ვითარებაში დაემართა ეს. ეშინია მშობლების ან აღმზრდელების; თრთის, როცა უფროსი ადამიანი უახლოვდება; არასწორ მიზეზებს ასახელებს დაზიანებების შესახებ.

მშობელი ან აღმზრდელი: იძლევა ურთიერთსაწინააღმდეგო ან არადამაჯგერებელ მიზეზებს დაზიანების შესახებ, ან საერთოდ არ იძლევა განმარტებას; ლაპარაკობს ნეგატიურად ბავშვზე, მაგალითად, ხმარობს ისეთ სიტყვებს, როგორიცაა „იდიოტი“, „სულელი“, „უზრდელი“; ბავშვს აიძულებს მკაცრ ფიზიკურ აქტივობებს; მოიხმარს ზედმეტ ალკოჰოლსა და ნარკოტიკს.

უგულებელყოფა - ბავშვის სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და განვითარებისათვის აუცილებელი საჭიროებების (საკვები, საცხოვრებელი, ტანსაცმელი, მოვლა, მეთვალყურეობა, ყურადღება, განათლება, სამედიცინო დახმარება და სხვა) რეგულარული დაუკმაყოფილებლობა მშობლის თუ მეურვის მხრიდან, ობიექტური მიზეზების გამო (სიღარიბე, ფსიქიკური დაავადებები, გამოუცდელი ან ამგვარი მიზეზების გარეშე. ბავშვს ექმნება მატერიალური ან/და ემოციური საჭიროებების დეფიციტი მშობლის ან აღმზრდელის მხრიდან; აკლია საკვები, ტანისამოსი, ზრუნვა, სამედიცინო დახმარება, უსაფრთხოება.

რას მივაქციოთ ყურადღება?

ბავშვი: ხშირად აცდენს სკოლას ან ბაღს; პარავს მეგობარს საჭმელს ან ფულს; მათხოვრობს; არ ღებულობს საჭირო სამედიცინო დახმარებას, აცრას; სჭირდება, მაგრამ არ ატარებს სათვალეს; ხშირად არის ბინძური, არასასიამოვნო სუნი აქვს; ხშირად ამინდის შეუსაბამოდ არის ჩაცმული; მოიხმარს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკს; ამბობს, რომ სახლში არ არის არავინ, ვინც მასზე იზრუნებდა; მოქმედებს კანონის საწინააღმდეგოდ (მაგალითად, ანადგურებს საზოგადოებრივ ქონებას, ან ქურდობს).

მშობელი ან აღმზრდელი (მეუღრვე): არ არის ბავშვის ბედით დაინტერესებული; არის აპათიური ან დეპრესიული; ხშირად არ მიდის შეთანხმებულ შეხვედრაზე; მოიხმარს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკს.

ფსიქოლოგიური ძალადობა ბავშვზე - ქცევები, რომელთა მიზანია აკონტროლოს, მართოს ბავშვის მოქმედებები და ემოციები მისი დამორჩილების მიზნით: დამამცირებელი მეტსახელით მიმართვა, მუქარა, ისეთი საქციელის დაბრალება, რომელიც მას არ ჩაუდენია და სხვა. ბავშვზე ძალადობაა მოზრდილთა ჩხუბი ბავშვის თანდასწრებით. ძალადობის ეს ტიპი მიმართულია ბავშვის დამცირებისკენ, მასხრად ავლებისკენ, არ ხდება ბავშვის მიმართ თანაგრძნობა, ყურადღება, სიყვარულის გამოხატვა. ბავშვს მოეთხოვება ისეთი საქმეების გაკეთება, რომელიც მას არ შეუძლია.

რაზე გავამახვილოთ ყურადღება?

ბავშვი: იქცევა ასაკიდან გამომდინარე არაადეკვატურად (ანუ იქცევა როგორც ზრდასრული), იმიზეზებს უჭმელობას (არ ჭამს, ძალიან ბევრს ჭამს, აღებინებს), აქვს ჩამორჩენა ფიზიკურ და ემოციურ ზრდასთან დაკავშირებით, ჭუჭყიანია, აქვს ძილთან დაკავშირებული პრობლემები, ძლიერი კოშმარები, ეშინია მარტო დაძინება, აქვს ისტერიკები, ფობიები.

მშობელი ან აღმზრდელი: ხშირად ამცირებს ბავშვს, ფავორიტი სხვა შვილი, ბავშვის შესაძლებლობებს არ აღიქვამს სერიოზულად, მოიხმარს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკს.

სექსუალური ძალადობა არის ბავშვის გამოყენება სექსუალური მიზნებისათვის: სექსუალური მეტყველებით დევნა, ეროტიული ელფერის აღერსი, თვალთვალი, ბავშვისთვის პორნოგრაფიული სურათების გადაღება, სექსუალური შინაარსის ფილმების ყურების ან პორნოგრაფიული ჟურნალების დათვალიერების ნებართვა ან ხელშეწყობა, გაუპატიურება ან გაუპატიურების მცდელობა, სასქესო ორგანოების დემონსტრირება, ღია საუბრები სექსზე ბავშვის შოკირების ან მისი ცნობისმოყვარეობის გაღვიძების მიზნით, სისხლის აღრევა (ინცესტი), სხეულით ვაჭრობის იძულება და სხვა. სექსუალური ძალადობა შეიძლება იყოს ერთჯერადი, ან გაგრძელდეს დიდი ხნის განმავლობაში.

რაზე გაგამახვილოთ ყურადღება?

ბავშვი: ხშირად ვლინდება ისეთი ქცევა, რომელიც ამ ასაკის ბავშვისთვის არ უნდა იყოს დამახასიათებელი (მაგ. არის ძალიან ადგზნებული, ბევრს ლაპარაკობს სექსზე), არის დეპრესიული, მისი ქცევა ინფანტილურია, თანატოლებთან ურთიერთობაში აქვს სირთულეები, სხვების თანდასწრებით გახდას ერიდება (მაგ. სპორტის გაკვეთილზე); მოიხმარს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკს; ცუდად სწავლობს; დაჯდომასა და სიარულთან დაკავშირებით აქვს პრობლემები, სხეულის ინტიმურ ნაწილებს იტკივებს; არის ორსულად ან ვენერიული დაავადება აქვს; სახლიდან გარბის; ამაყობს მიღებული საჩუქრებით ან თანხით.

მშობელი ან აღმზრდელი: ბავშვთან ურთიერთობის დროს არღვევს ფიზიკურ საზღვრებს (მაგ. თამაშის დროს); მოიხმარს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკს; არ აქვს ურთიერთობა არავისთან ოჯახის წევრების გარდა; ზედმეტად ზრუნავს ბავშვზე და უკრძალავს მას თანატოლებთან ურთიერთობას.

II

ბავშვთან ურთიერთობა

ძალადობაგანცდილ ბავშვთან ურთიერთობა პროფესიონალის სპეციალურ უნარებს, განსაკუთრებით ფაქიზ მიდგომებს, განსაკუთრებულ მომზადებას საჭიროებს არა მხოლოდ ბავშვზე განხორციელებული ძალადობის გამოვლენის სირთულის გამო, არამედ იმიტომაც, რომ ბავშვზე ძალადობის შემთხვევები ხშირად დამალულია და ძალადობის ფაქტების გამოვლენა, როგორც წესი, მწვავე რეაქციებს იწვევს. მსგავსი სირთულეები განსაკუთრებით თავს იჩენს მაშინ, თუ ძალადობა ოჯახში ხდება, ან თუ საქმე გვაქვს ბავშვზე სექსუალურ ძალადობასთან.

ხშირად ექიმი-პედიატრი არის პირველი, ვისაც შეუძლია ივარაუდოს, რომ ბავშვზე ხორციელდება ან განხორციელდა ძალადობა. ამიტომ პედიატრის ამოცანაა, სწორად და დროულად გადაწყვიტოს ეს საკითხი.

ექიმის მიერ ბავშვის დეტალური გამოკითხვა მიზანშეწონილი არაა და არანაირ აუცილებლობას არ წარმოადგენს. ეს სამართალდამცავი ორგანოებისა და ბავშვის უფლებათა დაცვის შესაბამისი სამსახურების საქმეა.

- იმ შემთხვევებში, როდესაც არსებობს ეჭვი, რომ ბავშვზე ძალადობა ოჯახში ხდება ან როდესაც ექიმი ვარაუდობს, რომ შესაძლოა ბავშვი სახლში მკაცრად დასაჯონ ექიმთან მისი გულახდილობის გამო, ბავშვის დაცვისთვის საჭირო ზომების გასატარებლად სასურველია, რომ მშობლებთან გასაუბრებამდე ინფორმაცია მიეწოდოს შესაბამის ინსტანციებს. ექიმის უპირველესი საზრუნავი ბავშვის ჯანმრთელობაა და არა მისი, როგორც პაციენტის შენარჩუნება.
- ძალადობაზე ეჭვის დადასტურების სტადიაზე არ არის აუცილებელი, ექიმმა აიძულოს ბავშვი, აღწეროს მომხდარის ყველა დეტალი. მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, რომ ამან შეი-

ძლება გამოიწვიოს პოსტტრავმული აშლილობის სიმპტომები, რაც საზიანო იქნება ბავშვისთვის. როცა ძალადობის მსხვერპლი ბავშვი რამდენჯერმე ყვება ისტორიას, ეს შეიძლება ახალ მოგონებათა „მოზღვაებისა“ და მისი განმეორებითი ტრავმირების მიზეზი გახდეს.

- ექიმის როლი მდგომარეობს არა მხოლოდ გულისხმიერ დამოკიდებულებაში ბავშვის ჩივილების, მონათხრობის, მისი გასინჯვის მიმართ, არამედ აუცილებლობის შემთხვევაში ბავშვის უფლებების დაცვის უზრუნველყოფაშიც. წამოჭრილი ეჭვების გასარკვევად ექიმი ვალდებულია გაესაუბროს ბავშვს.

როგორ წარმართოთ ბავშვთან საუბარი

- პირველ რიგში, არ შეჰპირდეთ ბავშვს იმას, რასაც თქვენ არ გააკეთებთ. ხშირად ბავშვები მზად არიან რაიმე მოყვნენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ექიმი შეჰპირდება, რომ ბავშვის მონათხრობს საიდუმლოდ შეინახავს.
- მეორე, საშუალება მიეცით ბავშვს, რომ მისთვის გასაგებ ენაზე ისაუბროს. ამასთან, თქვენც გამოიყენეთ მისი ლექსიკა. ხშირად ბავშვები უესტების ენაზე გადმოსცემენ გარკვეულ ინფორმაციას, რაც ასევე მნიშვნელოვანი და გასათვალისწინებელია.

მნიშვნელოვანია, რომ ექიმმა ბავშვთან ურთიერთობისას ბავშვისთვის კომფორტული და უსაფრთხო გარემო შექმნას. რასაკვირველია, ექიმმა არ უნდა მოუწყოს ბავშვს „დაკითხვა“ მომხდარის ყველა დეტალის გასარკვევად და მშობლების კომენტარების მართებულობის დასაზუსტებლად.

- ბავშვთან გასაუბრება უმჯობესია დაიწყოთ მისი გაცნობით და საუბრით იმის შესახებ, რის კეთება უყვარს ყველაზე მეტად, ვისთან ერთად ცხოვრობს, მეგობრებისა და ბაღის/სკოლის შესახებ მოყოლით და სხვა. სექსუალურ ძალადობაზე ეჭვის შემთხვევაში, კითხვები დიდი სიფრთხილით უნდა დაისვას, ამ საკითხში ექიმის უფლებამოსილების ჩარჩოების გათვალის-

წინებით, აგრეთვე პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის გათვალისწინებით.

ურთიერთობის დამყარებისთვის საუბარი დაახლოებით 10 წუთი შეიძლება გაგრძელდეს, რომლის დროსაც ექიმი იღებს ინფორმაციას ბავშვის პიროვნების, მისი ოჯახის, მეგობრების, ინტერესების შესახებ. ყველაფერ ამას ექიმი იგებს ისე, რომ ბავშვს არაფერს ეკითხება ტრავმის შესახებ. ეს ასევე აჩვენებს ბავშვს, რომ ექიმი ინტერესდება მისით, როგორც პიროვნებით და არა მხოლოდ როგორც ძალადობის მსხვერპლით. ამგვარი ინტერესი დაეხმარება ბავშვს, რომ ექიმის მიმართ ნდობა გაუჩნდეს.

შეკითხვების ფორმები

არსებობს შეკითხვების შემდეგი ფორმები:

- **ღია მიმართვები** - ღია მიმართვებზე, ბავშვები, ჩვეულებრივ, ერთ ან ორზე მეტი სიტყვით რეაგირებენ. ამგვარი მიმართვები ბავშვს თავისუფალი თხრობის საშუალებას აძლევს. არსებობს ორი მეტად მნიშვნელოვანი სიტყვა, რომელიც ნებისმიერმა გამომკითხველმა ხშირად უნდა გამოიყენოს: „მითხარი...“, „მომიყვი...“. ამ სიტყვების მეშვეობით ბავშვს საუბრისთვის, თხრობისთვის ვიწვევთ.
- **დამაზუსტებელი/შემავსებელი მიმართვები** - დასაწყისში, ღია მიმართვების პასუხად, ბავშვმა თავისუფალი თხრობით შეიძლება ინფორმაციის გარკვეული ნაწილი გადმოსცეს. ხშირად ეს არ იქნება სრული, ამიტომაც შესავსებად გამოიყენება შემდეგი მიმართვები:
 - „უფრო მეტი მომიყვი/მითხარი...“
 - „შემდეგ რა მოხდა.“
 - „განაგრძე“.

დამაზუსტებელი/შემავსებელი მიმართვების გამოყენება შეიძლება მაშინ, როდესაც თავისუფალი თხრობისას ბავშვი ახსენებს ვინმეს/

რაიმეს. მაგალითად, „მომიყევი, რა მოხდა, როდესაც შენ სავარძელში იჯექი“ (თუ ბავშვმა უკვე ახსენა, რომ ის სავარძელში იჯდა), ან „შენ თქვი, რომ ის ფეხზე შეგეხო... მომიყევი უფრო მეტი ამის შესახებ“.

- **პირდაპირი შეკითხვები** - ამ კატეგორიას მიეკუთვნება შეკითხვები, რომლებიც იწყება კითხვითი სახელებით:
 1. რა
 2. ვინ
 3. სად
 4. როდის
 5. როგორ
 6. რატომ

- **დახურული შეკითხვები - „კი/არა“** - შეკითხვები, რომლებზეც ბავშვმა „კი“ ან „არა“ უნდა უპასუხოს, გარკვეულ რისკებთანაა დაკავშირებული. ჯერ ერთი, დახურული შეკითხვით ბავშვს ინფორმაცია მიეწოდება გამომკითხველის მიერ. მაგალითად, „იმ კაცმა თქვა რამე?“ ეს შეკითხვა წარმოშობს აზრს, რომ კაცს, შესაძლოა, რაღაც ეთქვა.

გასათვალისწინებელია, რომ ბავშვების უმეტესობას მზაობა აქვს, რომ აუცილებლად პასუხი გასცეს ამგვარ შეკითხვებზე, მაშინაც კი, როცა პასუხი არ იციან. ამასთან, ბევრი ბავშვი მიდრეკილია დათანხმებისკენ და „კი“ პასუხების გაცემისკენ. ამიტომ ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ დახურულ შეკითხვებზე დადებითი პასუხების შემთხვევაში მომდევნო შეკითხვა ღია მიმართვის ფორმით იყოს ჩამოყალიბებული: „მითხარი, რა თქვა კაცმა“.

- **შეკითხვები პასუხების ვარიანტებით** - ეს არის შეკითხვები, რომლებზეც პასუხის გასაცემად ბავშვს ვთავაზობთ ვარიანტებს, რომელთაგან მან პასუხი უნდა ამოირჩიოს. ამ შემთხვევაშიც მცდარი პასუხის მიღების მაღალი რისკი არსებობს და ამიტომ ამ ტიპის შეკითხვების დასმა დასაშვებია მხოლოდ ღია მიმართვების გამოყენების შემდეგ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ბავშვს შეიძლება არ მოუნდეს თქვას, რომ არ იცის და

შეთავაზებულ ვარიანტთან რომელიმე აირჩიოს. ბავშვებს ასევე მიდრეკილება აქვთ, რომ აირჩიონ პირველი ან ბოლო ვარიანტი.

- **ჩამაგონებელი/მიმანიშნებელი შეკითხვები** - ჩამაგონებელი/მიმანიშნებელი შეკითხვების გამოყენებისას გამოძკითხველი ასახელებს დეტალს, მოვლენას ან ქმედებას, რომელიც ბავშვს არ უხსენებია და მის დადასტურებას ან უარყოფას მოითხოვს, რითაც ხემოქმედებას ახდენს ბავშვზე. მაგალითად, „ის შეგეხო სხეულის რომელიმე ნაწილზე?“ ან „ის სხეულზე შეგეხო, ხომ ასეა?“

ეცადეთ, გამოიყენოთ რაც შეიძლება მეტი ღია ტიპის მიმართვა და მაქსიმალურად აარიდეთ თავი სხვა ტიპის შეკითხვებს.

ბავშვთან საუბრისას გახსოვდეთ:

- გამოიჩინეთ ყურადღება და თანაგრძნობა;
- გამოიყენეთ მოკლე შეკითხვები და წინადადებები;
- გამოიყენეთ მარტივი და ბავშვისთვის გასაგები გრამატიკული კონსტრუქციები. მაგალითად, ბევრ ბავშვს არ ესმის აბსტრაქტული ცნებები, სიტყვების გადატანითი მნიშვნელობები, ორმაგი უარყოფის შემცველი წინადადებები და სხვა;
- არ გამოიყენოთ პროფესიული ტერმინები;
- სასქესო ორგანოებს ის სახელები უწოდეთ, რასაც ბავშვი უწოდებს მათ;
- შეეცადეთ ნაკლებად იხმართ ნაცვალსახელები;
- თუ ბავშვი არ საუბრობს, მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაუხვით პირდაპირი შეკითხვები: ვინ, რა სად, როდის, როგორ...
- განსაკუთრებით შეიკავეთ თავი დახურული კითხვებისგან, ანუ იმ კითხვებისგან, რომლებზე პასუხები შეიძლება იყოს მხოლოდ „კი“ ან „არა“;
- არ გამოიყენოთ ჩამაგონებელი/მიმანიშნებელი კითხვები;
- “რატომ” - კითხვისგან თავი შეიკავეთ 2 ძირითადი მიზეზის

გამო: ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ ამგვარ შეკითხვებზე ბავშვმა უმეტესწილად პასუხი არ იცის; ამას გარდა, „რატომ“ შეკითხვები ფარულ დადანაშაულებას შეიცავს („რატომ არ დაუძახე დედას?“ - ბავშვი აღიქვამს, რომ მას რაღაცაში ადანაშაულებენ).

- ყველაზე მთავარი დეტალები და ფაქტები, უმჯობესია, ჩაიწეროთ მაშინვე, საუბრის შემდეგ.

გაითვალისწინეთ:

- ბავშვს ყურადღება რომ არ გაეფანტოს, ოთახში სათამაშოების რაოდენობა უნდა იყოს მინიმალური, ამასთან, გარემო არ უნდა აღიქმებოდეს ბავშვის მიერ, როგორც ოფიციალური.
- საუბრისას ოთახში არ იმყოფებოდნენ გარეშე პირები, არ რეკავდეს ტელეფონი.
- საუბრისას ოთახში ბავშვის მშობლების ყოფნა სასურველი არაა, რადგან ისინი შეიძლება ჩაერიონ თქვენს ურთიერთობაში ან ზეგავლენა მოახდინონ ბავშვის პასუხებზე. თუმცა, 6 წლამდე ასაკის ბავშვებს ხშირად ემინიათ მშობლის გარეშე დარჩენა. ასეთ შემთხვევებში ორგვარად შეგიძლიათ მოიქცეთ: ა) შეიძლება ნება დართოთ მშობელს, დაესწროს თქვენს საუბარს, მაგრამ ის ბავშვის ზურგსუკან უნდა დასვათ და შეუთანხმდეთ, რომ არ ჩაერიოს ბავშვთან თქვენს საუბარში; ბ) შეიძლება სთხოვოთ მშობელს, გვერდით ოთახში დაგელოდოთ და უთხარით ბავშვს ამის შესახებ, რადგან მან იცოდეს, რომ ნებისმიერ მომენტში შეუძლია მშობელთან მისვლა. საუბრის დაწყებამდე აჩვენეთ ოთახი, სადაც მისი მშობლები დაელოდებიან.

მზად იყავით იმისთვის, რომ საუბრის დასაწყისში ბავშვმა შეიძლება არაფერი გითხრათ, რაც საკმაოდ ხშირად ხდება, რადგან ბავშვს უძნელდება თავისი „საიდუმლოს გამხელა“. ასეთ შემთხვევაში, უთხარით, რომ თქვენ იცით, რამდენად ძნელია მისთვის ამ თემაზე საუბარი.

ბავშვთან ურთიერთობისას გაითვალისწინეთ შემდეგი ფაქტორები:

- ასაკი;
- მესსიერება;
- ემოციური მდგომარეობა;
- ფიზიკური მდგომარეობა;
- საუბრისათვის მზაობა;
- განვითარების დონე (მათ შორის მეტყველების განვითარების);
- გამოცდილება, ცოდნა;
- ბავშვის კავშირი იმასთან, ვინც მის მიმართ სავარაუდო ძალადობა განახორციელა;
- მომხდარის ზეგავლენა ბავშვზე.

ასევე მნიშვნელოვანია:

ბავშვთან კონტაქტის ან იმ მოზრდილების მეშვეობით, რომლებიც თვალყურს ადევნებენ ბავშვს, ინფორმაცია იმის შესახებ, შეინიშნება თუ არა:

- **ცვლილებები ბავშვის ყოველდღიურ ქცევებსა და ჩვევებში** სახლში, სახლს გარეთ, თანატოლებთან და უფროსებთან ურთიერთობაში. ბავშვმა შეიძლება ინტერესი დაკარგოს იმის მიმართ, რაც ადრე აინტერესებდა, შეიცვალოს ჩაცმის მანერა. ის შეიძლება უფრო ნერვიული, გაღიზიანებული, მფრთხალი გახდეს, გაურბოდეს გარკვეულ ადამიანებთან კონტაქტს. სექსუალური ტრავმატიზაციის შემთხვევაში შეიძლება შეინიშნებოდეს ქცევის ასაკისთვის შეუფერებელი სექსუალიზაცია (სექსუალური აგრესია, სხვა ადამიანების საზღვრების დაუცველობა და სხვა).

- **რეგრესი ქცევაში.** ბავშვი ისე იქცევა, თითქოს უფრო პატარა ასაკის იყოს, უკვე ათვისებულ უნარ-ჩვევებს “ივიწყებს”. მაგალითად, უმცროსი სასკოლო ასაკის ბავშვი თითის წოვას ან ენის “მოჩლექით” ლაპარაკს იწყებს.

- **ზესიფხიზლე ან მომატებული აგზნებადობა.** არამოტივირებული ზესიფხიზლე იმაში ვლინდება, რომ ბავშვი თითქოს საკუთარ თავს დარაჯობს, მუდმივად დაძაბულია, ერთგვარ “მზადყოფნაში”, რათა ნებისმიერ მომენტში აირიდოს როგორც შინაგანი, ისე გარეგანი მუქარა. მომატებული აგზნებადობის დროს ბავშვებს არ შეუძლიათ ერთ ადგილზე გაჩერება, მოუსვენრობას ავლენენ.

- **გარიდების მცდელობა ყველაფრისგან, რაც ტრავმას უკავშირდება.** ბავშვს არ სურს იფიქროს, მოყვეს მომხდარის შესახებ, ეშინია იმ ადგილებში ყოფნა, რომლებიც გადატანილ ძალადობას უკავშირდება. მაგალითად, გოგონა, რომელზეც სექსუალური ძალადობა განხორციელდა ლიფტში, უარს ამბობს ლიფტით სარგებლობაზე.

- **გარემომცველი ადამიანებისადმი ნდობის დაკარგვა.** ბავშვებს მუდმივად აქვთ საფრთხის განცდა. მათ ეშინიათ მოზრდილების, ამასთან, არა მარტო მამაკაცების, რომელთაგან უფრო ხშირია ძალადობა, არამედ ქალებისაც, მათ აშინებთ ახალი ყოფითი სიტუაციები.

- **შიშების არსებობა.** შიში შეიძლება იყოს ბევრნაირი და ხშირად - ძალზე დიდი ინტენსივობით გამოხატული. ზოგიერთ ბავშვს ოთახში მარტო დარჩენის ეშინია, ზოგს – სიბნელის, მოზრდილი ადამიანების, მათ შორის, – ნაცნობებისაც, ქუჩაში სიარულის და მრავალი სხვა.

- **დეპრესიული მდგომარეობები, სუიციდური აზრები და მცდელობები.** რაც უფრო მცირე ასაკისაა ბავშვი, მით უფრო დაფარულია მისი დეპრესიული განცდები. ბავშვმა შეიძლება არც თქვას, რომ ის ცუდ ხასიათზეა, მაგრამ დეპრესია ჩივილების სახით ვლინდება: “ჭამა არ მინდა”, “თამაში არ მაინტერესებს”. სანამ ბავშვს ფორმირებული არ აქვს წარმოდგენები სიკვდილსა და სიცოცხლეზე, სუიციდის მცდელობა არ ჩნდება. ამიტომ 6-8 წლამდე ასაკის ბავშვებში სუიციდური ტენდენციები ულიდურესად იშვიათია. ხოლო მოზარდებში, რომლებმაც ძალადობა განი-

ცადეს (განსაკუთრებით სექსუალური ძალადობა), ხშირად ჩნდება მდგრადი დეპრესიული განცდები, სიკვდილზე ფიქრი, სუიციდური მცდელობები.

- **აგრესიულობა** სხვებთან მიმართებაში. ბავშვს შეიძლება აღენიშნებოდეს გალიზიანების “აფეთქებები”, ის ვერ აკონტროლებს თავს, ჩხუბობს, სასტიკად ეპყრობა ცხოველებს, ძლიერ ბრაზს ან რისხვას ავლენს. მაგალითად, თოჯინების დამტყვევებისას ბავშვები აგლეჯენ სათამაშოს ხელებს, ფეხებს, თავს, უთხრიან თვალებს. აღსანიშნავია, რომ ბიჭებსა და გოგონებს განსხვავებული რეაქციები შეიძლება ჰქონდეთ: ბიჭები უფრო აგრესიულები არიან სხვების მიმართ, ხოლო მოზარდი გოგონები უმეტესად აგრესიას საკუთარი თავის წინააღმდეგ ავლენენ.

- **თვითდესტრუქციული ქცევისკენ მიდრეკილება.** ბავშვი ზიანს, ფიზიკურ ტკივილს აყენებს საკუთარ თავს. ის თითქოს ეხმარება საკუთარ თავს, რომ დაუბრუნდეს რეალურ ცხოვრებას, რადგან თავის აზრებსა და გრძნობებში ბავშვი მუდმივად იმყოფება მის მიერ გადატანილ, ფიზიკურად და ფსიქიკურად მატრავმირებელ სიტუაციაში. ფიზიკური ტკივილის გადატანა მისთვის უფრო იოლია, ვიდრე სულიერი ტკივილის. ამას გარდა, ბავშვი თვლის, რომ ის ცუდია და საკუთარ თავს ისჯის.

- **დისოციაციები.** ბავშვი თითქოს საკუთარ თავს გამოჰყოფს სხეულისაგან და ფიქრებში ეფლობა, სამყაროსადმი ემოციურ გულგრილობას ავლენს. ამგვარი მდგომარეობა ბავშვს შეიძლება უცებ გაუჩნდეს, თამაშის დროსაც კი, თუკი ვინმემ მას აწყენინა ან რაიმემ მატრავმირებელი მოვლენა გაახსენა. გამოთიშულობის მდგომარეობა ძალზე ხამოკლეა, მაგრამ თუ ბავშვი ვერ იპოვის ადაპტაციის სხვა, უფრო კონსტრუქციულ ხერხებს და ხშირად მოიშველიებს პრაქტიკაში ამგვარ დაცვით მექანიზმს, ამან შეიძლება გამოიწვიოს პიროვნების გაორება, რამდენიმე “მე”-ს განცდა, თუმცა ეს საკმაოდ იშვიათად ხდება.

ანამნეზის შეგროვების და დაფიქსირების თავისებურებები

ანამნეზის დაფიქსირება სამედიცინო დოკუმენტებში ხდება სრულად, რაც ხელს უწყობს ძალადობის ფაქტის იურიდიულად დადასტურებას. ექიმმა ასევე უნდა გადაწყვიტოს, გამართლებულია თუ არა ანამნეზის დეტალური შეგროვება.

ანამნეზის დეტალური შეგროვება გამართლებულია, თუ:

- ბავშვს თვითონ სურს ფიზიკურ ძალადობაზე საუბარი;
- ანამნეზური მონაცემების შეგროვება აუცილებელია ტრავმის ხასიათის დასადგენად და მეურნალობის დასანიშნად;
- აუცილებელია სასწრაფო ქმედებები ბავშვის სიცოცხლის დასაცავად, შემდგომი ფიზიკური ძალადობის თავიდან ასაცილებლად.

გამართლებული არაა, ბავშვს ვკითხვით ძალადობის შესახებ, თუ:

- ბავშვი ძალიან მოუსვენარია;
- დიაგნოზის დასაზუსტებლად და მეურნალობის დასანიშნად დამატებითი მონაცემები არ გეჭირდება;
- სპეციალისტი არ არის მომზადებული ან არ აქვს ძალადობა განცდილ ბავშვებთან მუშაობის გამოცდილება;
- ბავშვმა ცოტა ხნის წინ ისაუბრა განცდილ ძალადობაზე სხვა სპეციალისტთან.

ანამნეზის შეგროვებისას უნდა გვახსოვდეს, რომ ბავშვი, შესაძლებელია, შეეცადოს ძალადობის ფაქტის დამალვას, რათა დაიცვას მშობელი ან იმის გამო, რომ ეშინია, მშობელმა კვლავ არ დასაჯოს ფიზიკურად.

თუ ბავშვს აღენიშნება ძალადობის ფიზიკური ნიშნები, უმჯობესია, თუ ამის შესახებ ბავშვს ღია კითხვით მიმართავთ, მაგალითად:

„ვხედავრომ შენ გაქვს [ნიშნები/სისხლჩაქცევები] შენს [წიხვ]“. „ყველაფერი მომიყევი ამის შესახებ“.

როდესაც ბავშვი განსაკუთრებით „ჩაკეტილია“

შენიშვნა: ეს მეთოდები მხოლოდ მაშინ უნდა იყოს გამოყენებული, როცა ძალადობის დამადასტურებელი მყარი მტკიცებულებანი არსებობს. თუ ეს ასე არ არის, მაშინ ეს მიმართვები განზოგადებული სახით შეიძლება შემდეგნაირად ჩამოყალიბდეს:

1. წუხილის გამოხატვა: შენზე ვწუხვარ/ვფიქრობ, რაღაც შეგემთხვა. [განზოგადებული ფორმა: ჩემი მოვალეობაა ბავშვებზე ზრუნვა და მე განვიცდი, როცა მათ რაღაც ემართებათ].
2. ასხნა: შეგიძლია მენდო და მომიყვე რაც მოხდა. . . [განზოგადებული ფორმა: მე ვუსმენ ბავშვებს/ბავშვებს შეუძლიათ მენდონ და მომიყვნენ, თუ რა შეემთხვათ].
3. ბავშვისგან პასუხისმგებლობის ტვირთის ჩამოსხნა: თუ რაიმე მოხდა, იცოდე, რომ ეს შენი ბრალი არ არის. [განზოგადებული ფორმა: როცა რაიმე ხდება, ეს ბავშვის ბრალი არ არის].

მოერიდეთ:

- ფიზიკურ კონტაქტს სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ ბავშვთან;
- შიშის, ზიზღის ან დაეჭვების გამომხატველ ემოციურ რეაქციებს ბავშვის მონათხრობზე;
- გრძნობების მძაფრად გამოხატვას, იმის მიუხედავად, რასაც არ უნდა ყვებოდეს ბავშვი;
- პასუხისმგებლობის მხოლოდ საკუთარ თავზე აღებას;
- სხვა სპეციალისტების (მაგალითად, ფსიქოლოგის, გამოძიებლის) ფუნქციების საკუთარ თავზე აღების მცდელობას;
- ბავშვის მონათხრობის ინტერპრეტირებას.

დასრულება

საუბრის შემდეგ მადლობა გადაუხადეთ ბავშვს ნდობისა და გამბედაობისთვის. უთხარით, რის გაკეთებას აპირებთ. მაგალითად, „მე ვაპირებ შენს დედას დაველაპარაკო იმის შესახებ, რაც მოხდა, იმისთვის, რომ ერთად მოვიფიქროთ, როგორ დაგიცვათ შენ“.

ბიბლიოგრაფია

1. „მომიყევი რა მოხდა“ დაზარალებული და მოწმე ბავშვის დაკითხვა/გამოკითხვა სახელმძღვანელო ტრენერების და პროფესიონალებისთვის, ავტორთა ჯგუფი - ე. თავართქილაძე და სხვები, საქართველოს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ფონდი, 2014
2. Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y. & Esplin, P. W. Tell me what happened: Structured investigative interviews of child victims and witnesses. Chichester, UK and Hoboken, NJ: Wiley. 2008.
3. Lamb, M. E., La Rooy, D. J., Malloy, L. C., & Katz C. (Eds.) Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice. 2011.
4. Dougie Gray- Investigative Interviews with Children- A Practice Companion, Revised April 2014

ბაზისური წარმოდგენები ბავშვთა მიმართ სექსუალური ძალადობის შესახებ

- რა არის სექსუალური ძალადობა ბავშვზე

განმარტება

სექსუალური ძალადობა – სქესობრივი კავშირი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან მსხვერპლის უმწეობის გამოყენებით; სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედება ან გარყვნილი ქმედება არასრულწლოვნის მიმართ.

(საქართველოს კანონი „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“)

ბავშვზე სექსუალური ძალადობა მოიცავს: სექსუალური მეტყველებით თუ შენიშვნებით დევნას, სექსუალურ გარყვნას, ეროტიულ აღერსს, ბავშვისთვის პორნოგრაფიული სურათების გადაღებას, სექსუალური შინაარსის ფილმების ყურების ან პორნოგრაფიული ჟურნალების დათვალიერების ნებართვას ან ხელშეწყობას, გაუპატიურებას ან გაუპატიურების მცდელობას, სასქესო ორგანოების დემონსტრირებას, ღია საუბრებს სექსზე ბავშვის შოკირების ან მისი ცნობისმოყვარეობის გაღვიძების მიზნით, სისხლის აღრევას (ინცესტი), სხეულით ვაჭრობის იძულებას და სხვა. სექსუალური ძალადობა ბავშვისთვის ყველაზე მძიმე ფსიქოლოგიურ ტრავმად არის აღიარებული.

სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი შეიძლება გახდეს ნებისმიერი ბავშვი!

- მითები და რეალობა სექსუალური ძალადობის შესახებ

მითი. ბავშვები ტყუიან იმის შესახებ, რომ მათ მიმართ ხორციელდება სექსუალური ძალადობა.

რეალობა. ბავშვები იშვიათად ტყუიან იმის შესახებ, რომ მათ მიმართ ხორციელდება ძალადობა. უფრო პირიქით, მათ შეიძლება შეამცირონ

ძალადობის ბუნება და ხარისხი, რადგან ემინიათ მოძალადისა და აგრეთვე შიშობენ, რომ მათ ვერ გაუგებენ ან დაადასაშაულებენ.

მითი. ბავშვები თვითონ არიან მაცდუნებლები მოზრდილისა და ბავშვის სექსუალურ ურთიერთობებში.

რეალობა. ბავშვებს, ისევე როგორც ყველა სხვა ცოცხალ არსებას, ახასიათებთ სექსუალური განცდები, მაგრამ მათ ჯერ არ აქვთ ცოდნა და გამოცდილება იმისათვის, რომ თანატოლთა წრის გარეთ სექსუალური გამოცდილების ინიცირება მოახდინონ. მოზრდილ ადამიანებს აქვთ ასეთი ცოდნა და გამოცდილება. ისინი აცნობიერებენ, რომ სექსუალური ქმედებებით ექსპლუატაციას უწევენ და ზიანს აყენებენ ბავშვს.

მითი. ბავშვის მიმართ სექსუალურ ძალადობას უმეტესწილად ბავშვისთვის უცხო, უცნობი ადამიანები ახორციელებენ.

რეალობა. ხშირ შემთხვევაში (შემთხვევათა 75-90%) ბავშვთა მიმართ სექსუალურ ძალადობას ახორციელებენ ადამიანები, რომლებსაც ბავშვები კარგად იცნობენ და რომლებსაც ენდობიან.

მითი. სექსუალური ძალადობა მხოლოდ ერთხელ ხდება.

რეალობა. ხშირად ბავშვთა მიმართ სექსუალური ძალადობა ხანგრძლივად მიმდინარე პროცესია, რომლის დროსაც მოძალადე სარგებლობს ბავშვთან დამყარებული ახლო ურთიერთობით, ბავშვის ნდობით. ხშირად უშუალოდ სექსუალურ ქმედებებში ბავშვის ჩართვას წინ უსწრებს სექსუალური ელფერის ხანგრძლივი “მოსამზადებელი” პერიოდი.

მითი. სექსუალური ძალადობა იწყება პუბერტატულ (მოზარდობის) ასაკში.

რეალობა. სექსუალური ძალადობა შეიძლება განხორციელდეს, როცა ბავშვი ჯერ კიდევ ჩვილობის ასაკშია. სკოლამდელი ასაკის ბავშვები ითვლებიან მაღალი რისკის ჯგუფად. ყველაზე ხშირად ძალადობას განიცდიან 6-დან 11 წლამდე ასაკის ბავშვები.

მითი. ბავშვს აზიანებს მხოლოდ სექსობრივი აქტი.

რეალობა. ბავშვისთვის მატრავმირებელია სექსუალური ძალადობის ნებისმიერი ფორმა. სექსუალური ძალადობით მიყენებული ზიანი ემოციური ბუნებისაა და მომდინარეობს იმედგაცრუების, დაღატის, იზოლაციის, სირცხვილის, შფოთვის და ბავშვობის დაკარგვის განცდებიდან, რომლებსაც ბავშვი გრძნობს და მას მოზრდილ ცხოვრებაშიც გაჰყვება.

● სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის გამოვლენის სიბნელები

სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების გამოვლენა, როგორც წესი, ძალიან რთულია რამდენიმე მიზეზის გამო:

- ბავშვები უხალისოდ ყვებიან ან საერთოდ არ ყვებიან მომხდარის შესახებ, რადგან დამოკიდებულნი არიან მოზრდილ მოძალადეზე ან მისი ეშინიათ; ფიქრობენ, რომ გარემომცველებმა ისედაც ყველაფერი იციან; უხერხულობის და სირცხვილის გრძნობები აწუხებთ; არ ესმით, რომ მათ ზიანი მიაყენეს; ეშინიათ, რომ მათ დასჯიან.
- ოჯახში მომხდარი სექსუალური ძალადობის შემთხვევაში, მშობლებს ხშირად მიაჩნიათ, რომ ეს ოჯახის საქმეა და სხვას არ ეხება.
- არ არსებობს სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ყველა ბავშვისთვის დამახასიათებელი ერთნაირი ნიშნების ნაკრები, რომელთა გამოვლენით ჩვენ შეიძლებოდა სრული დამაჯერებლობით გვეთქვა, რომ ბავშვის მიმართ სექსუალურ ძალადობას ნამდვილად ჰქონდა ადგილი. ამიტომაც აუცილებელია, რომ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში გავითვალისწინოთ გამოვლენილ ნიშანთა ერთობლიობა.
- ზოგჯერ, როცა ბავშვი მის მიმართ განხორციელებული სექსუალური ძალადობის შესახებ ყვება, მოზრდილი ადამიანი არ უჯერებს მას და ეუბნება: “შენ ეს ყველაფერი მოიგონე”.

გამოკვლევების თანახმად, ბავშვი იშვიათად “იგონებს” მსგავს ისტორიებს. ამიტომაც იმ მომენტში, როცა ბავშვი მოზრდილს უამბობს რაიმეს განხორციელებული ძალადობის შესახებ, მოზრდილის მხრიდან დაუშვებელია პანიკა, ბავშვის ნათქვამში დაეჭვება, ბავშვის დასჯა.

● მსხვერპლის ამოცნობა - ფიზიკური და ქცევითი ნიშნები; მოზარდთა სარისკო ქცევები

ვინაიდან ბავშვზე სექსუალური ძალადობა ძალის გამოყენებით იშვიათად ხდება, მომხდარის ფიზიკური ნიშნების პოვნა ბავშვის სხეულზე ყოველთვის ვერ ხერხდება. თუმცა, შეიძლება შეიცვალოს ბავშვის ქცევა. ამიტომ, ეჭვის შემთხვევაში, ყურადღება უნდა მიექცეს მის ქცევაში ახალი და უჩვეულო მახასიათებლების გაჩენას.

ფიზიკური სიმპტომები, ჩვეულებრივ, დაკავშირებულია იმასთან, თუ რა ფორმით მოხდა სექსობრივი აქტი ან სხვა სახის ძალადობა:

- ორალური სიმპტომები: ეგზემა, დერმატიტი, პერაპესი სახეზე, ტუჩებზე, პირის ღრუში; ამას გარდა, საკვებზე უარის თქმა (ანორექსია); ჭარბი კვება (ბულიმია);
- ანალური სიმპტომები: დაზიანებები სწორ ნაწლავში, ანუსის შეწითლება, ვარიკოზული ცვლილებები, სფინქტერის შესუსტება, ყაბზობა.
- ვაგინალური სიმპტომები: საქალწულე აპკის დარღვევა, საშოს გაფართოება, ახალი დაზიანებები (ჭრილობები, ნაკაწრები), თანმდევი ინფექციები.

ამას გარდა, ბავშვის მიმართ სექსუალური ძალადობის ფიზიკური სიმპტომებია:

- დახეული, დასვრილი ან სისხლიანი ქვედა საცვალი;
- ჰემატომები (ჩალურჯებები) სასქესო ორგანოების მიდამოებში;
- ჰემატომები და ნაკბენები მკერდზე, დუნდულებზე, ფეხებზე, მუცლის ქვედა ნაწილზე, თეძოებზე;
- სისხლდენები, აუხსნელი გამონადენები სასქესო ორგანოებიდან;

- შარდსასქესო გზები განმეორებადი ანთებები;
- ტკივილი შუცვლში;
- სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებები;
- ორსულობა (ბავშვის მამის დასახელებაზე უარის თქმის ან არასაკმარისი ფსიქო-სექსუალური განვითარების მქონე გოგონების შემთხვევაში).

გადატანილი სექსუალური ძალადობის ნიშნებს წარმოადგენს სხვადასხვა ცვლილებები ბავშვის ქცევაში.

ცვლილებები ბავშვის სექსუალურობის გამოხატვაში:

- სექსუალური შინაარსის თამაშების მიმართ განსაკუთრებული ინტერესი;
- ასაკისთვის შეუფერებელი ცოდნა სექსუალური ცხოვრების შესახებ;
- გამომწვევი, „მაცდუნებელი“ ქცევა საპირისპირო სქესთან და მოზრდილებთან მიმართებაში; სექსუალური ქმედებები სხვა ბავშვებთან (დაწყებული უმცროსი სასკოლო ასაკიდან);
- უჩვეულო სექსუალური აქტიურობა: უმცროსი ბავშვების სექსუალური გამოყენება; მასტურბაცია (დაწყებული სკოლამდელი ასაკიდან), სასქესო ორგანოების ხახუნი მოზრდილის სხეულზე, პროსტიტუცია.

ცვლილებები ბავშვის ემოციურ მდგომარეობასა და ურთიერთობაში:

- ჩაკეტილობა, იზოლაცია, განმარტოება;
- დეპრესიულობა, მოწყენილი გუნება-განწყობილება;
- ზიზღი, სირცხვილი, ბრალეულობა, უნდობლობა, „გაფუჭებულიობის“ გრძობა;
- ხშირი ჩაფიქრება, გაუცხოება (გვხვდება ბავშვებთან და მოზარდებთან, დაწყებული სკოლამდელი ასაკიდან);
- ისტერიული ქცევა, თვითკონტროლის სწრაფი დაკარგვა;
- თანატოლებთან ურთიერთობის სიძნელეები, მათთან ურთიერთობისთვის თავის არიდება, მისი ასაკის მეგობრების არ-

- ყოლა ან უარის თქმა ძველ მეგობრებთან ურთიერთობაზე;
- ძმების და დებისგან გაუცხოება;
- უმცროსების და თანატოლი ბავშვების ტერორიზება;
- სისასტიკე სათამაშოების მიმართ (მცირეწლოვან ბავშვებთან);
- ამბივალენტური გრძნობები მოზრდილების მიმართ (დაწყებულ უმცროსი სასკოლო ასაკიდან).

ბავშვის პიროვნების და მოტივაციის ცვლილებები, სოციალური ნიშნები:

- თავის დაცვის, ძალადობისთვის წინააღმდეგობის გაწევის უუნარობა, შემგუებლობა;
- სასკოლო მოსწრების მკვეთრი ცვლილება (უარესობისკენ ან გაცილებით უკეთესობისკენ);
- სკოლის გაცდენები, სწავლაზე უარის თქმა ან თავის არიდება;
- მშობლის როლის საკუთარ თავზე აღება ოჯახში (საკვების დამზადება, რეცხვა, დალაგება, უმცროსების მოვლა და მათი აღზრდა);
- მისი ოჯახის ტრადიციების უარყოფა სოციალური როლების და მასში საკუთარი როლის ჩამოუყალიბებლობის გამო, სახლიდან წასვლის ჩათვლით (დამახასიათებელია მოზარდებისთვის).

ბავშვის თვითცნობიერების შეცვლა:

- თვითშეფასების მკვეთრი დაქვეითება;
- აზრები თვითმკვლელობაზე, თვითმკვლელობის მცდელობები.

ნევროტული და ფსიქოსომატური სიმპტომების გაჩენა:

- რომელიმე ადამიანთან ერთად შენობაში მარტო დარჩენის შიში;
- ტანსაცმლის გახდის შიში (მაგალითად, შეიძლება კატეგორიული უარი თქვას ფიზიკულტურის გაკვეთილებზე მეცადინეობებში მონაწილეობაზე, ცურვაზე, ბანაობაზე, ან ქვედა საცვლის გახდაზე სამედიცინო დათვალიერების დროს).
- თავის ტკივილი, ტკივილები კუჭის და გულის არეში.

აღნიშნული გამოვლინებები საფრთხის სიგნალებად უნდა მივიჩნიოთ და მათი შემწნევა სპეციალისტთან დაუყოვნებლივ მიმართვის საბაბი უნდა იყოს. თუმცა, გასათვალისწინებელია, რომ ერთი ცალკე აღებული ნიშანი არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ გავაკეთოთ დასკვნა სექსუალური ძალადობის შესახებ.

● ვინ შეიძლება იყოს მოძალადე?

- არსებობს უამრავი მცდარი შეხედულება მოძალადის შესახებ.
- ითვლება, რომ მოძალადე შეიძლება იყოს მხოლოდ მამაკაცი. თუმცა, სტატისტიკის მიხედვით, ბავშვებზე მოძალადეთა 2%-ს ქალები შეადგენენ. სპეციალისტთა აზრით, მათი რაოდენობა რეალურად მეტია, ვინაიდან ამ შემთხვევების გამოვლენა უფრო ძნელია იმ მიზეზის გამო, რომ ტრადიციულად, ბუნებრივად აღიქმება ბავშვის გვერდით ქალის ყოფნა და ქალი-მოძალადისთვის უფრო იოლია იმის დამალვა, რაც ხდება.
 - მეორე, მიჩნეულია, რომ მოძალადეები ხანდაზმული ადამიანები არიან. თუმცა, ჩვეულებრივ, ეს ადამიანები 40 წელზე ნაკლები ასაკისანი არიან, მათი 50% მოძალადედ ყალიბდება 30 წლის ასაკში.
 - არსებობს მოსაზრება, რომ ბავშვზე სექსუალური ძალადობის განხორციელება შეუძლია მხოლოდ ფსიქიკურად ავადმყოფ ადამიანს. თუმცა, მოძალადეთა მხოლოდ 5%-ს აღენიშნება ფსიქიკური აშლილობები ან ქცევითი და ემოციური დარღვევები. ამასთან, მოძალადეთა დაახლოებით 1/3-ს აქვს დამოკიდებულების სინდრომი (ალკოჰოლიზმი ან ნარკომანია) და მათგან მხოლოდ 1/3-მა განხორციელა ძალადობა ალკოჰოლური ან ნარკოტიკული სიმთვრალის მდგომარეობაში.
 - ბევრს ჰგონია, რომ ბავშვზე სექსუალურად მოძალადეები უფრო ხშირად მისთვის უცნობი ადამიანები არიან. ცნობილია, რომ ძალადობის შემთხვევათა მხოლოდ 10 – 25 % ხორციელდება უცნობი ადამიანების მიერ

მოზრდილთა ქცევები, რომლებიც, შესაძლოა, ძალადობაზე მიუთითებდნენ:

პირადი სივრცე

- სხვებს უხერხულობაში აგდებს / არღვევს ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ საზღვრებს
- ბავშვს არ აძლევს თავისუფლებას და განუწყვეტლივ ამცირებს მას
- ხშირად შედის ბავშვების გასახდელში / სააბაზანოში

ბავშვებთან ურთიერთობა

- ბავშვებთან ზედმეტი სიახლოვე
- ბავშვებთან საიდუმლო ურთიერთობები (მაგ. თამაშები, ალკოჰოლის თუ ნარკოტიკების გაზიარება, პორნოგრაფიის გაზიარება)
- ითხოვს ბავშვებთან მარტო დარჩენას
- ზედმეტად კეთილი ჩანს - ბავშვებს ხშირად იტოვებს, ჩუქნის მათ საჩუქრებს, აძლევს მათ ფულს - მაშინ, როცა ამის არავითარი მიზეზი არ არსებობს
- მოზარდებს ზედმეტ თავისუფლებას აძლევს.

სექსუალური ქცევა და საუბარი

- ხშირად მიუთითებს სექსუალურ გამოსახულებებზე და ყვება გარყვნილ ანექდოტებს
- ზედმეტადაა დაინტერესებული ბავშვის სხეულის ცვლილებებით.

● როგორ მოვიქცეთ და ვის მივმართოთ? - ინტერვენციის დაგეგმვის ნაბიჯები

ბავშვებთან მომუშავე პროფესიონალებს შეიძლება გაუჩნდეთ ეჭვი, რომ ბავშვი სექსუალური ძალადობის მსხვერპლია, როცა:

- ბავშვი ამბობს ამის შესახებ;
- მშობელი ამბობს ამის შესახებ;
- მშობელი აღნიშნავს სექსუალურ ძალადობასთან დაკავშირებულ სიმპტომებს;

- ბავშვს აქვს შესაბამისი ფიზიკური და ქცევითი ნიშნები;
- ბავშვის დაცვის სამსახურები ან პოლიცია გამოთქვამენ ვარაუდს, რომ ბავშვი სექსუალური ძალადობის მსხვერპლია;
- სხვა სპეციალისტი გამოთქვამს ეჭვს, რომ ბავშვი სექსუალური ძალადობის მსხვერპლია.

რეკომენდაციები პროფესიონალთათვის

- გაიარეთ კონსულტაცია სხვა სპეციალისტებთან, რომელთაც ბავშვზე სექსუალური ძალადობის საკითხებში გამოცდილება აქვთ;
- აღწერეთ თქვენი ეჭვები და შეაფასეთ ბავშვის ფსიქოლოგიური მდგომარეობა;
- ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, მიმართეთ სოციალური მომსახურების სააგენტოს/პოლიციას 48 საათის განმავლობაში;

გახსოვდეთ:

- ბავშვის უსაფრთხოება მთავარია;
- შეძლებისდაგვარად შეინარჩუნეთ ობიექტურობა;
- „ეჭვი“ არ არის „დასკვნა / დიაგნოზი“, ეს არის საწყისი წერტილი იმისთვის, რომ მეტი დაინახო;
- გაუზიარეთ ინფორმაცია შესაბამის პირებს;
- სექსუალური ძალადობის დიაგნოსტირება „ფაზლივითაა“ - სწორი დიაგნოსტირებისთვის ბევრი სხვადასხვანაირი დეტალია საჭირო და შეიძლება თქვენ „ფაზლის“ მხოლოდ ერთი ფრაგმენტი გქონდეთ ხელთ;
- ბავშვს მისი ასაკისა და განვითარების დონის შესაბამისად გაესაუბრეთ. თქვენი ეჭვები და აზრები გაუზიარეთ მშობლებს, თუ რა თქმა უნდა, ამგვარი ქმედება ბავშვს საფრთხეს არ შეუქმნის;
- ოჯახში ბავშვის დაბრუნება უნდა მოხდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს მას საფრთხეს არ შეუქმნის.

მიმართვა

- როდესაც არსებობს ეჭვი, რომ ბავშვი არის სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი, ბავშვებთან მომუშავე პროფესიონალები ვალდებული არიან, მიმართონ ბავშვთა დაცვის (სოციალური მომსახურების სააგენტო) და/ან სამართალდამცავ ორგანოებს;
- თუ მიმართვას ტელეფონით განახორციელებთ, მოახდინეთ მიმართვის წერილობითი დადასტურება უახლოესი 48 საათის განმავლობაში. წერილობითი მიმართვა უნდა დადასტურდეს ერთი სამუშაო დღის განმავლობაში. თუ სამი სამუშაო დღის განმავლობაში მიმართვას რეაგირება არ მოჰყვა, მიმართვა კიდევ ერთხელ უნდა განმეორდეს;
- როგორც წესი, უმჯობესია მიმართვის გაკეთებამდე ამის შესახებ მშობლებთან გასაუბრება, თუ ეს საფრთხეს არ უქმნის ბავშვს.

ბავშვთა მიმართ სექსუალური ძალადობა სისხლის სამართლებრივი დანაშაულია. ბავშვთა დაცვის სამსახურს და პოლიციას აქვს ის ძალაუფლება, რაც აუცილებელია ბავშვის დასაცავად.

ბიბლიოგრაფია

1. ავტორთა ჯგუფი: ე. თავართქილაძე და სხვები, „ბავშვზე ძალადობის ძირითადი საკითხები“, საკითხავი მასალა სტუდენტებისთვის, საქართველოს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის და მედიცინის განვითარების ფონდი, 2011
2. Perry, B.D. (2000). Traumatized children: How childhood trauma influences brain development
3. Finkelhor D. A (1986). Sourcebook on child sexual abuse..London, Sage
4. Greenwald, R. (2005). Child Trauma Handbook.

III

ოჯახში ძალადობა - სამედიცინო სისტემის თანამშრომლის როლი

შესავალი

*ის, რომ არ ხარ ავად, არ ნიშნავს,
რომ ჯანმრთელად ხარ...*

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (WHO) განმარტების თანახმად, ჯანმრთელობა - ეს არის ადამიანის ფიზიკური, ფსიქიკური და საზოგადოებრივი მდგომარეობა. ოჯახში ძალადობა (ოჯახის ნებისმიერი წევრის მიმართებაში) არის სერიოზული საშიშროება ჯანმრთელობისთვის.

მსოფლიოში ყოველ მესამე ქალს ჰქონია ძალადობრივი გამოცდილება. ძირითადად, ძალადობა ხდება ქალის პარტნიორის მხრიდან, რასაც ადასტურებს ქალების 30%. **ძალადობის შედეგად** მსხვერპლი განიცდის: სხეულის მუდმივ დაზიანებას, სქესობრივი გზით გადამდებ დაავადებებს, ფსიქიკურ პრობლემებს. ფიზიკური და სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალები თითქმის ორჯერ უფრო მეტად იტანჯებიან დეპრესიით და ალკოჰოლიზმით. მათი 16% აჩენს არასრულფასოვან შვილს (მცირე წონის ბავშვს), ორჯერ მეტად იღებენ აბორტის გაკეთების გადაწყვეტილებას, ხოლო ცალკეულ რეგიონებში ერთნახევარჯერ მეტია ვენერიულ დაავადებათა რაოდენობა ძალადობის მსხვერპლებში.

ქალების 20-დან 35%, რომლებიც სასწრაფო დახმარებას ითხოვენ, ძალადობის მსხვერპლნი არიან. ეს მონაცემები საგანგაშოა!

ქალები ხშირად ითხოვენ სამედიცინო დახმარებას იმ პრობლემების გამო, რომლებიც მათ პარტნიორის ძალადობის შედეგად

აღმოუჩნდებათ. მსოფლიოში ქალების 25-40% ოჯახში ძალადობის პრობლემის შესახებ ეუბნება ოჯახის ექიმს, ხოლო პაციენტების 11% ორსულობის დროს ამჟღავნებს ამ ფაქტს.

სამედიცინო სფეროს წარმომადგენლებს (ექიმები, ექთნები, სასწრაფო დახმარების მუშაკები) აქვთ ძალადობის შემთხვევის ინტერვენციის ვალდებულება და შესაძლებლობა⁹.

საქართველოს კანონში ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ ხაზგასმულია:

მუხლი 9¹. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შემთხვევის გამოვლენა

ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შემთხვევის გამოვლენას და მასზე შესაბამის რეაგირებას უზრუნველყოფენ სამართალდამცავი ორგანოები და სასამართლო ორგანოები, აგრეთვე, ამ კანონით დადგენილი წესით - მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფი. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის ფაქტის პირველადი იდენტიფიკაციის და მასზე რეაგირების მიზნით შესაბამისი ორგანოებისადმი მიმართვის ვალდებულება აკისრიათ სამედიცინო დაწესებულებების, არასრულწლოვანთა შემთხვევაში - აგრეთვე საგანმანათლებლო და საადმინისტრაციული დაწესებულებების, საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - სოციალური მომსახურების სააგენტოს, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს უფლებამოსილ თანამშრომლებს და საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა სუბიექტებს.

⁹ - საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის №152/6 - №496 - №45/6 ერთობლივი ბრძანების თანახმად, ბავშვზე ძალადობის შემთხვევის გამოვლენა ევალება დაწესებულებას, რომელიც ურთიერთობს ბავშვთან, მათ შორის სამედიცინო დაწესებულებას, სოფლის ექიმს. ექიმები ვალდებული არიან, ბავშვზე ძალადობის ფაქტის გაჩენის შემთხვევაში, ადგილზე მოახდინონ ბავშვის ძალადობასთან დაკავშირებული გადაუდებელი მდგომარეობის და ბავშვზე განხორციელებული ძალადობის საფუძვლიანი ფაქტის იდენტიფიკაცია და აწარმოონ შემთხვევის მართვა ბავშვთა დაცვის მიმართულების (რეფერირების) პროცედურებით განსაზღვრული კომპეტენციების ფარგლებში. (რედ.)

ჯანმრთელობის დაცვის სისტემა უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთასა და მასზე რეაგირების კუთხით. ცხოვრების რომელიღაც ეტაპზე ყველა ქალი მიმართავს ექიმს. სამედიცინო სფეროს მუშაკები ხშირ შემთხვევაში პირველები არიან, ვისთანაც ურთიერთობენ ქალები, რომლებიც ძალადობას განიცდიან.

სამედიცინო სფეროს მუშაკებს უნიკალური საშუალება აქვთ, გამოავლინონ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლნი და გაუწიონ მათ დახმარება. ყველა სპეციალისტის ექიმი თავის პრაქტიკაში ხვდება სხვადასხვა სიტუაციას, რომელიც ეხმარება ძალადობის იდენტიფიკაციაში. ძალადობაგამოვლილ ქალებს განსაკუთრებული სისწირით ხვდებიან შემდეგი სახის სპეციალისტები: სასწრაფო დახმარების ექიმი, ოჯახის ექიმი, თერაპევტი, ქირურგი, ტრავმატოლოგი, გინეკოლოგი, ფსიქიატრი, კარდიოლოგი, რადიოლოგი, ნევროპათოლოგი...

ძალადობის მსხვერპლ ქალებს კიდევ უფრო მეტი კონტაქტი აქვთ ექიმების ასისტენტებთან, მედღებთან, ფიზიოთერაპევტებთან. ამიტომ მნიშვნელოვანია, მათაც შეძლონ ძალადობის გამოვლენა და მსხვერპლის დახმარება.

ყველა სპეციალისტი, რომელსაც შეხება აქვს ქალებთან და ბავშვებთან, ვალდებულია, ყურადღებით იყოს ძალადობის ნიშნებისადმი და იცოდეს, თუ რა კავშირია ოჯახში ძალადობასა და ქალზე/ბავშვზე ძალადობას შორის. გარდა ამისა, ექიმი (პედიატრი, ოჯახის ექიმი და სხვა) ინფორმირებული უნდა იყოს, სად შეიძლება მოიძიოს დახმარება ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ქალის/ბავშვის აღმოჩენის შემთხვევაში.

ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის, რომლებიც ხშირად იზოლაციაში არიან, ექიმთან ვიზიტი შეიძლება იყოს კონტაქტის ერთადერთი საშუალება. ქალები განსაკუთრებით ენდობიან სამედიცინო სფეროს მუშაკებს და შეუძლიათ უამბონ მათ ძალადობის ფაქტების შესახებ. ხშირად ექიმი არის ის პირველი ადამიანი, რომელსაც მსხვერპლი უმხელს პრობლემას. სწორედ ეს არის საუკეთესო მომენტი, აუხსნათ, სად უნდა ითხოვოს მან დახმარება.

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია ხაზს უსვამს დახმარების აუცილებელ საჭიროებას - როგორც ძალადობის შეწყვეტის კუთხით, ასევე, მსხვერპლისთვის პროფესიული დახმარების გაწევას. ასევე, ურჩევს სამედიცინო სფეროს წარმომადგენლებს სხვადასხვა ტრენინგზე დასწრებას.

მიიჩნევა, რომ ძალადობის სიმპტომების გაგება ოჯახის ექიმებისთვის უფრო მარტივი და სწრაფი პროცესია, ვიდრე სხვა დანარჩენი სპეციალისტებისთვის. ოჯახის ექიმი ყურადღებას ამახვილებს არა მხოლოდ დაავადებების პრევენციაზე, დიაგნოსტიკასა და მკურნალობაზე, არამედ სხვა ასპექტებზეც. აქედან გამომდინარე, ოჯახის ექიმი უნდა იცნობდეს ოჯახურ და სოციალურ კონტექსტს. რაც მნიშვნელოვნად გააადვილებს ოჯახში ძალადობის პრევენციას, ფაქტების გამოვლენას და მსხვერპლთა დახმარებას. სამწუხაროდ, რეალობაში ვითარება სხვანაირია: მიუხედავად იმისა, რომ ექიმი ძალადობის აღმოჩენის შემთხვევაში წუხს, ის მაინც ფიქრობს: „ეს ჩემი პაციენტის პირადი საქმეა და არა ჩემი...“

პაციენტი - ქალთა მიმართ/ოჯახში ძალადობის მსხვერპლია: ექიმთან კონტაქტი

თუ ექიმის კაბინეტში აღმოჩნდება პაციენტი, რომელმაც თავის თავზე გამოსცადა ძალადობა, მას სხვანაირი მოპყრობა სჭირდება.

ექიმმა უნდა იეჭვოს ოჯახში ძალადობის არსებობა იმ შემთხვევაში, როდესაც არადამაჯერებლად ჟღერს ქალის ახსნა-განმარტებები სხეულის დაზიანებების მიზეზებთან ან სხვადასხვა სახის ტკივილთან დაკავშირებით. იმ შემთხვევებში, როცა არსებობს სიმპტომები და ექიმებს უძნელდებათ ორგანული დაავადების მოძებნა და კონკრეტული დიაგნოზის დასმა.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს:

სხეულის დაზიანებებს: ნაკაწრები, ჭრილობები, მოტეხილობები, დაჟეჟილობები, ტრავმა, სისხლჩაქცევები...

სომატურ ჩივილებს: თავის ტკივილი, ზურგის ტკივილი, მუცლის და მენჯის მიდამოში ტკივილები, ჰიპერტონია, საერთო სისუსტე, გულისცემის გაძლიერება, გულის არეში არარტიპიური ტკივილი...

გინეკოლოგიურ დარღვევებს: ვაგინალური ტკივილები, სქესობრივი დისფუნქცია, სისხლდენა და გამონადენი, სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებები, ქრონიკული ტკივილი მენჯის არეში.

პრობლემებს ორსულობის პერიოდში: ტრავმები, გაურკვეველი ხასიათის ტკივილები, დეპრესია, წონაში მატების ჩამორჩენა, არასასურველი ორსულობა, ორსულობებს შორის მცირე ინტერვალები, ნაადრევი მშობიარობა, მკვდრადშობადობა, ახალშობილთა მცირე მასა, ახალშობილთა სიკვდილიანობა...

ფსიქოლოგიურ პრობლემებს: დეპრესია, მუდმივი შფოთვა, ღამის კოშმარები, უძილობა, ქრონიკული დაღლილობა, მეხსიერების დაქვეითება, ყურადღების კონცენტრაციის სიძნელეები, იზოლაციის განცდა, სიტუაციასთან გამკლავების უუნარობა, ალკოჰოლის ან ნარკოტიკების მოხმარება, სუიციდური ქცევა ან სუიციდის მცდელობა.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ძალადობის მსხვერპლ ქალს გაცილებით უფრო დიდი დახმარება სჭირდება, ვიდრე ჯანდაცვის სისტემა გეთავაზობს ასეთი სიტუაციების დროს. საჭიროა, გაირკვეს ძალადობის მიზეზები და შეეთავაზოთ დახმარება. ეს აუცილებელია პაციენტისთვის, რომ იგრძნოს დახმარების ხელი და ის, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია გარშემომყოფებისთვის მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა.

- არის თუ არა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი უფრო რთული პაციენტი?

- სამწუხაროდ, ასეა. ამის მრავალი მიზეზი არსებობს: მათ შორის, ერთ-ერთია პაციენტის მოსაზრება, რომ ექიმის მოვალეობაა დაავადებების განკურნება და არა პირადი ცხოვრების ასპექტებით დაინტერესება. ეს ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული შეხედულებაა ექიმებთან დაკავშირებით.

არის სხვა მიზეზები, რომელთა გამოც ქალები არ საუბრობენ

ძალადობაზე:

- შიში იმისა, რომ ძალადობის ფაქტის განმარტება ხელს შეუშლის მის უსაფრთხოებას.
- სირცხვილის და დამცირების განცდა.
- მას მიაჩნია, რომ დაიმსახურა ასეთი მოპყრობა.
- ფიქრობს, რომ არ იმსახურებს დახმარებას.
- იცავს თავის პარტნიორს.
- ჰგონია, რომ მომხდარი აღარ გამეორდება.
- მატერიალურად პარტნიორზეა დამოკიდებული.
- მიაჩნია, რომ ალტერნატივა არ არსებობს.
- ჰგონია, რომ ექიმი ზედმეტად დაკავებულია იმისთვის, რომ დრო დაკარგოს მის პრობლემაზე.
- ჰგონია, რომ ექიმი მას ამ საკითხში ვერ დაეხმარება.
- ფიქრობს, რომ მისი ტრავმები არც ისე სერიოზულია, რომ მათზე ლაპარაკი ღირდეს.

პაციენტთან, რომელსაც, სავარაუდოდ, ძალადობრივი გამოცდილება აქვს, საჭიროა უფრო ღრმა ინტერვიუ და რეკომენდებულია ფსიქოლოგიური დახმარება.

მიუხედავად იმისა, რომ სამედიცინო სფერო სწრაფად ვითარდება, ექიმის მთავარ საინფორმაციო წყაროდ ისევ პაციენტის ჩივილი რჩება სხვადასხვა პრობლემის შესახებ. ინტერვიუს დროს სასურველია დაუესვათ ისეთი შეკითხვები, რომლებიც დაგვეხმარება ინფორმაციის მოპოვებაში, მაგრამ არ გააღიზიანებს პაციენტს. პაციენტმა არ უნდა იგრძნოს, რომ მას დაუსვებს არასწორად შერჩეული კითხვა ძალადობის შესახებ. ექიმმა რაც შეიძლება სწორად უნდა ჩამოაყალიბოს შეკითხვა, კითხვის სწორად დასმისთვის კი საჭიროა შესაბამისი ცოდნა და უნარები.

- საიდან უნდა დავიწყოთ სიტუაციის შეცვლა?

- ოჯახის ექიმის შემთხვევაში - რეფლექსიიდან. ბევრ ექიმს აქვს გარკვეული უნარ-ჩვევები ოჯახში ძალადობის ამოცნობისთვის, მა-

გრამ არ იცის, როგორ იმოქმედოს ამ სიტუაციაში, ვის მიმართოს დახმარებისთვის. სამედიცინო განათლების მიღების დროს ძალადობის პრობლემის მოგვარებას და სახელმწიფოში არსებულ ძალადობისგან დაცვის მექანიზმებს ყურადღება არ ეთმობა.

კანონშემოქმედს შეუძლია ახალი უკეთესი კანონების შემოღება, მაგრამ მხოლოდ ეს არ არის საკმარისი, საჭიროა ექიმის მენტალიტეტის შეცვლა. კერძოდ:

- იმ ვალდებულებების გათავისება, რაც მას აკისრია,
- იმის გაანალიზება, რომ რაღაც არ იცის,
- საუკეთესო უნარების გამყარება.

- კიდევ რა სირთულეებს უნდა მოერიოს ექიმი, გარდა ცოდნისა, რომ დაამარცხოს ძალადობა?

- ოჯახის ექიმს შესაძლებელია, ჰქონდეს მრავალი სირთულე ძალადობასთან დაკავშირებით. ხშირად ის ემსახურება მთელ ოჯახს, ანუ იცნობს არა მხოლოდ ძალადობის მსხვერპლს, არამედ პოტენციურ მოძალადეს. ექიმმა უნდა იცოდეს, რომ მისი მოქმედება გაცილებით მეტ სარგებელს მოიტანს, ვიდრე ზიანს.

თუ პაციენტი ექიმთან მიდის რაიმე ჩვეულებრივი პრობლემით (თავის ტკივილი, ორგანიზმის ფუნქციური დარღვევა და ა.შ.), მაგრამ კვლევა აჩვენებს, რომ მას არაფერი არ სჭირს, საჭიროა მიზეზები უკვე ოჯახში ვეებოთ.

ჯანმრთელობის საკითხები ძალადობის მსხვერპლ ქალებში

ძალადობის მსხვერპლს ხშირად ჯანმრთელობის სერიოზული პრობლემები აქვს: ნევროლოგიური, კარდიოლოგიური, გასტროლოგიური და ა.შ.

ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე ზემოქმედების ძირითადი შედეგია სხვადასხვა სახის ფიზიკური დაზიანება: ცემის შედეგად ხშირად სახეზე, თავსა და ტანზე აღენიშნება ჩალურჯება. ბევრ მსხვე-

რპლს აღენიშნება თავის მძიმე ტრამვა, რომელიც დაკავშირებულია ნევროლოგიურ გართულებებთან (ტვინის შერყევა, ჰემატომა, თავის ქალის, ცხვირის დაზიანება), ყბის, კიდურების მოტეხილობა, ყურის აპკის გასკდომა.

მუდმივი დაძაბულობის და საშიშროების მდგომარეობაში ცხოვრება იწვევს მთელ რიგ ცვლილებებს ორგანიზმში, ართულებს ქრონიკულ სომატურ დაავადებებს. გავრცელებული სომატური დაავადებებია: კუჭისა და თორმეტგოჯა ნაწლავის წყლული, ნაღვლის ბუშტის კენჭოვანი დაავადება, კარდიოლოგიური პრობლემები, მენჯის ანთება, ვაგინალური სისხლდენა, მენსტრუალური ციკლის დარღვევა, შარდის ბუშტის ინფექციები, ვენერიული დაავადებები (აივ/შიდსის ჩათვლით).

ქალებზე ძალადობა სხვადასხვა ფსიქოლოგიურ პრობლემას წარმოშობს. განსაკუთრებით გავრცელებული ფსიქოლოგიური პრობლემებია: დეპრესია და პოსტტრავმული სტრესული აშლილობა. ძალადობის მსხვერპლები ასევე იტანჯებიან: ძილისა და კვების დარღვევებით, თვითმკვლელობაზე ფიქრებით, პანიკის შეტევებით, ფსიქოზური სიმპტომების გამწვავებით, ბოროტად იყენებენ ალკოჰოლს და სხვა ფსიქოაქტიურ ნივთიერებას.

სექსუალურ ძალადობას მიუყვართ დეპრესიამდე და თვითმკვლელობამდე. ქალების შემთხვევაში, რომლებმაც გამოსცადეს ძალადობა ან ძალადობის რამდენიმე ფორმა ერთდროულად, დიდი ალბათობა, რომ ექნებათ ფსიქოლოგიური პრობლემები.

არსებობს იმის ალბათობაც, რომ წარსულში არსებულმა ფსიქოლოგიურმა პრობლემებმა ძალადობის მანევრებელი გაზარდოს ოჯახში - ძალადობის მსხვერპლი ქალები ამავე პრობლემებით იტანჯებიან ძალადობის ფაქტის შემდეგ მრავალი წლის განმავლობაში.

რატომ არ ეკითხებიან ექიმები ოჯახში ძალადობის შესახებ?

ძალადობა ოჯახში ძალიან მნიშვნელოვანი პრობლემაა მთელს მსოფლიოში. მსხვერპლნი კი ძალიან ხშირად გამოსავალს სამედიცინო სფეროში ხედავენ. მრავალი კვლევა აჩვენებს, რომ მსხვერპლი ელოდება, ექიმი როდის დაუსვამს კითხვას ძალადობის შესახებ. ექიმები კი ხშირად ბევრი მიზეზის გამო არ ეკითხებიან ამ პრობლემის თაობაზე. პირველ რიგში, არ ეკითხებიან იმიტომ რომ, შეკითხვის დასმა ოჯახური სიტუაციის შესახებ უხერხულია. მიიჩნევენ, რომ ოჯახური სიტუაცია ადამიანის პირადი საკითხია და არ არის ექიმის კომპეტენცია. ფიქრობენ, რომ თუ შეეკითხებიან ამ თემაზე, პაციენტი ძალიან დაფრთხება.

ოჯახში ძალადობის შესახებ კითხვებმა შეიძლება გამოავლინოს მტკივნეული პრობლემები, რომელთაც ბევრი დრო და ექიმის დიდი ყურადღება დასჭირდება. ექიმებს კი სურთ რაც შეიძლება მოკლე დროში ბევრი პაციენტის მიღება.

ხშირად ექიმებმა უბრალოდ არ იციან, როგორ მოიქცნენ ძალადობის აღმოჩენის შემთხვევაში. არ აქვთ ცოდნა სამართლებრივი პროცედურების შესახებ, ან არ იციან, ადგილობრივი სისტემა როგორ ეხმარება დახარალებულებს.

ძალადობამ შეიძლება ფსიქიკური დისკომფორტი შექმნას, ამიტომ ასეთ დროს საუბარი ერთ-ერთი ყველაზე გადამწყვეტი თერაპიაა. ხშირად ძალიან რთული წარმოსადგენია, რომ განათლებული და რეალიზებული ადამიანი შეიძლება განიცდიდეს ძალადობას ასევე განათლებული და კულტურული მამაკაცისაგან.

ექიმი შესაძლებელია იცნობდეს პაციენტის პარტნიორს და მიიჩნევდეს, რომ ის აგრესიული ვერ იქნება. დამნაშავეები ხშირად გარეგნულად, სხვების თვალში იქცევიან კარგად. მათ შეუძლიათ დიდი ინტერესი გამოიჩინონ თავიანთი პარტნიორების ჯანმრთელობის მიმართ, დაჰყვებიან ექიმთან ვიზიტებზე, იჩენენ მხარდაჭერას და სიყვარულს.

ხშირად ექიმები არ იწყებენ მოქმედებას მაშინაც, როდესაც გაიგებენ ძალადობის ფაქტის შესახებ. ფიქრობენ, რომ მას შედეგი არ ექნება; რომ ქალი არაფერს არ გააკეთებს, დაეთანხმება ძალადობას და ექიმი მხოლოდ დროს დაკარგავს.

არსებობს მრავალი მიზეზი, რომელთა გამოც ექიმები თავს არიდებენ ოჯახური ძალადობის შესახებ კითხვების დასმას. მათ შორისაა:

- პრობლემის გაგრძელების და მისი სერიოზულობის არასაკმარისი გაცნობიერება
- აზრი, რომ ქალმა, სავარაუდოდ, თავად მოახდინა თავდასხმის პროვოცირება
- აზრი, რომ ოჯახური ძალადობის შემთხვევების გამოვლენა და დაზარალებული ქალის გაგზავნა სხვადასხვა სამსახურში არ არის ექიმის საქმიანობის ნაწილი
- ქალის დახმარების არცოდნა მაშინაც კი, როდესაც ძალადობა სახეზეა
- პაციენტის „დადანაშაულება“ იმის გამო, რომ ქალი არ მიდის სახლიდან
- უნდობლობა, რადგან სავარაუდოდ მოძალადე ესწრება ვიზიტს და გამოიყურება საკმაოდ მზრუნველ და სასიამოვნო ადამიანად
- ვარაუდი, რომ ფსიქოსოციალური პრობლემების განხილვა დაიკავებს ძალიან დიდ დროს
- ექიმი შეიძლება გრძნობდეს უსუსურობას, თუ მას არ შეუძლია სიტუაციის გამოსწორება.

პიროვნული მიზეზების გარდა, მნიშვნელოვანია ექიმისა და პაციენტის ურთიერთობით გამოწვეული მიზეზები:

- არასაკმარისი ნდობა
- არასათანადო გარემო
- საკითხის არასწორად დაყენება (შეუფერებელი კითხვები).

როგორ გავარკვიოთ ნამდვილად ძალადობასთან გვაქვს საქმე თუ არა?

ქვემოთ ჩამოთვლილი რეკომენდაციები შეიძლება გამოდგეს ძალადობის აღიარების ეფექტურობის ასამაღლებლად სხვადასხვა სამედიცინო დაწესებულებაში:

- სტანდარტული კითხვები, რომლებიც დიაგნოზის დასმაში დაგვეხმარება;
- სხვადასხვა დაავადების სიმპტომების კარგად ცოდნა, რაც შეიძლება დაკავშირებული იყოს ძალადობის შედეგად მიღებულ დაზიანებებთან;
- ძალადობის გამოვლენის შემთხვევაში სამედიცინო ჩანაწერების მეთოდის შემუშავება;
- ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის ადგილობრივი ინსტიტუციების შესახებ ინფორმაციის შეგროვება;
- ადგილობრივ ინსტიტუციებთან ურთიერთობის დამყარება;
- სამედიცინო პერსონალის რეგულარული მომზადება ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრისთვის ბრძოლის საქმეში;
- საინფორმაციო მასალების მომზადება და გავრცელება.

განსაკუთრებული სიტუაციები

ინტერვიუს შედეგებიდან გამომდინარე, უნდა მოხდეს პაციენტის მდგომარეობის გამოკვლევა ძალადობის ფაქტთან დაკავშირებით.

მოვლენის აღწერა უნდა შეესაბამებოდეს მომხდარს. ქალი ხშირად ცდილობს ტრავმის რეალური მიზეზების დამალვას. მან შეიძლება თქვას, რომ დაეცა კიბეზე, ველოსიპედიდან ჩამოვარდა და ა.შ. ქალები, ასევე, ცდილობენ დამალონ დაზიანება, რომელიც ნათლად მიუთითებს ცემაზე. ძალადობის ნიშნები კარგად ჩანს სახეზე, კისერზე, ყელზე, გულმკერდის, მუცლის, სასქესო ორგანოების, ხელების და ფეხების მიდამოებში.

- როგორ გავარჩიოთ ერთმანეთისგან წინასწარგამიზნული და შემთხვევითი დარტყმის კვალი?

- ზოგიერთი ტრავმა შემთხვევითი არ არის. შემთხვევითი ჩაღურჯებები ხელებსა და ფეხებზე, ძირითადად, განლაგებულია კიდურების ზედა ნაწილებზე, წინასწარგანზრახული აგრესიის შედეგი კი ჩანს ხელის ან ბარძაყის შიდა ნაწილებზე, რაც თავდაცვის პოზაზე მიგვითითებს (მაგ. ჩაღურჯება იდაყვის მიდამოებში). შემთხვევითი დარტყმები თავის არეში, ძირითადად, გვხვდება შუბლისა და კეფის მიდამოებში და არა მხრების გასწვრივ და თავის ზედა ნაწილში.

- როდის უნდა ვიყოთ „ფხიზლად“?

- ტრავმის მომენტიდან გარკვეული პერიოდის შემდეგ დაზიანებები იწყებს შეხორცებას. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქალს არ ჰქონდა სამედიცინო დახმარების მიღების საშუალება. მოძალადემ შესაძლოა მსხვერპლს აუკრძალა ექიმთან ვიზიტი.

- პაციენტი ხშირად ამბობს, რომ დაზიანებები „შემთხვევითია“. ხშირი ვიზიტები დაკავშირებულია უმნიშვნელო დაზიანებებთან, რომლებიც წარმოიქმნა „გაუფრთხილებლობის გამო“.

- ქალები ხშირად იმიზეზებენ სხვადასხვა დაავადებას. განიცდიან და იტანჯებიან სხვადასხვა ტკივილით, მაგრამ კვლევის შედეგად არანაირი დაზიანება არ აქვთ.

- პაციენტმა შესაძლებელია დაიჩივლოს ისეთ სიმპტომებზე, როგორცაა ზოგადი დაღლილობა, ძილიანობა ან აპათია, რომ მას აქვს „ოჯახური პრობლემები“, „ის ვერ უმკლავდება სტრესს“.

- პაციენტი ხშირად ითხოვს დახმარებას და სჭირდება საძილე აბები და ტკივილგამაყუჩებლები.

- პაციენტი ფეხმძიმეა და აქვს დაზიანებები. ასეთ შემთხვევაში ყოველთვის საჭიროა მიზეზების დეტალური ახსნა.

- ორსულობის დროს ცუდი კვება, ალკოჰოლის მოხმარება ან ვიზიტებზე მიუსვლელობა ხშირად ნიშანია იმისა, რომ ძალადობას აქვს ადგილი.

ორსულ ქალზე ძალადობა არა მხოლოდ ქალის ჯანმრთელობას ემუქრება, არამედ ნაყოფზეც უარყოფითად მოქმედებს.

როგორ კითხვით ძალადობაზე?

ოჯახში ძალადობა და მისი უარყოფითი შედეგები იმდენად გავრცელებულია, რომ ბევრი ექსპერტის რეკომენდაციას, ექიმებმა რეგულარულად ჩაატარონ ინტერვიუ პაციენტებთან ძალადობის შესახებ.

ექიმმა კითხვა ძალადობაზე უნდა დასვას პირდაპირ და გარკვევით, თანაც მაშინ, როცა კაბინეტში არ არის შესამე პირი.

ძალადობის შესახებ საუბარი ადვილი არ არის და, როგორც წესი, იწვევს ძლიერ ემოციებს. თუმცა, ძალადობის შესახებ ღიად საუბარს მნიშვნელოვანი თერაპიული მნიშვნელობა აქვს. ძალადობის შესახებ კითხვების დასმის დაწყებამდე უნდა გვახსოვდეს, რომ ეს არის **სტანდარტული პროცედურა**, რომელიც ეხება ყველა პაციენტს.

შეგიძლიათ გამოიყენოთ სპეციალურად მომზადებული ფორმულარი, რომელიც შევსების შემდეგ შეინახება პაციენტის ისტორიაში (დანართი 1).

რუტინული კითხვები, რომლებიც ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში უნდა დაისვას, ხელს უწყობს:

- სწორი დიაგნოზის დასმას და სწორი მკურნალობის დაწყებას;
- ოჯახში ძალადობის შედეგად მიღებული ჯანმრთელობის უარყოფითი შედეგების - როგორც სომატური, ასევე გონებრივი - თავიდან აცილებას;
- პოზიტიურ ცვლილებებს მსხვერპლთა და მათი შვილების ცხოვრებაში;

- პრობლემის არსის სწორად გაგებას;
- ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის აუცილებლობის დამტკიცებას;
- ძალადობის პრევენციის სისტემის შემოღებას.

როგორც უკვე აღინიშნა, სწორედ პირველ კონტაქტზეა დამოკიდებული, მიმართავს თუ არა შემდგომში ძალადობის მსხვერპლი დახმარებისთვის ექიმს.

- ოჯახში ძალადობის დროს როგორ უნდა იმოქმედოს ექიმმა ეფექტურად სხვა ინსტიტუციებთან?

- მხოლოდ ექიმი მარტო ვერ შეუბრძოლება ოჯახში ძალადობას. პირველ რიგში, უნდა იგრძნოს პასუხისმგებლობა თავისი პაციენტის მიმართ და მარტომ არ უნდა იმოქმედოს.

ძალადობისგან დაზარალებულ ქალებს ბევრი რამ სჭირდებათ. უმთავრესია უსაფრთხო ცხოვრება, სამედიცინო მომსახურებასთან ერთად. ძალადობასთან ეფექტური ბრძოლა დახმარების შეთავაზებასაც გულისხმობს. საქართველოში ქალთა მიმართ/ოჯახში ძალადობის პრევენციის და მსხვერპლთა დახმარების კუთხით აქტიურად მუშაობენ სახელწიფო სტრუქტურები და არასამთავრობო ორგანიზაციები. მაგრამ არც ერთ ორგანიზაციას არ შეუძლია მომსახურების სრულად მიწოდება, ამიტომ დიდი მნიშვნელობა აქვს ინტეგრირებულ მიდგომას, პაციენტის გადამისამართებას. ეს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია ამ საქმეში.

გადამისამართება სხვადასხვა დონისაა: ეროვნული, რეგიონული ან მუნიციპალური. ყოველი მათგანი ეფუძნება კანონმდებლობას და სახელმწიფო პოლიტიკას.

ექიმმა უნდა დაამყაროს კონტაქტი სოციალური სამსახურის ჯგუფებთან, სამართალდამცავ ორგანიზაციებთან. სამწუხაროდ, გარკვეული გარემოებები ხელს უშლის ექიმს ასეთ თანამშრომლობაში. ხდება ხოლმე, რომ პოლიციის უწყებას სავარაუდო ძალადობის თაობაზე ხელს უშლის გარკვეული წინააღმდეგობა, მა-

გაღიოთად, ის, რომ ექიმმა პოლიციას უნდა მისცეს დამატებითი ჩვენება და ა.შ.

ძალადობისგან დაზარალებულმა ან ძალადობის მსხვერპლმა უნდა იცოდეს, რომ ქვეყანაში ძალადობა კანონით ისჯება, მსხვერპლისთვის არსებობს დახმარების სხვადასხვა სახე:

- მხარდამჭერი ჯგუფები - აქ მიდიან ოჯახში ძალადობის შედეგად დაზარალებული ქალები, რათა სხვებს გაუზიარონ თავიანთი განცდები. ამ ჯგუფებმა აჩვენეს ეფექტურობა იმ ქალების დახმარების საქმეში, რომლებმაც გაწვეიტეს ძალადობრივი ურთიერთობები.
- სამართლებრივი განათლების პროგრამები და უფასო იურიდიული კონსულტაციები - ეხმარება ქალს, წამოაყენოს ბრალდება მოძალადე პარტნიორის წინააღმდეგ, მოამზადოს სათანადო დოკუმენტაცია
- უსაფრთხო სახლები და თავშესაფრები - მათი მიზანია, ქალი (და ბავშვები) უზრუნველყოს მშვიდი გარემოთი. თავშესაფარში მუშაობს მომზადებული პერსონალი, რომლისგანაც შეიძლება რჩევის მიღება.
- ფსიქოლოგიური სამსახური - ინდივიდუალური დახმარება ქალებისთვის, სადაც ეძლევათ ფსიქორეაბილიტაციის საშუალება.

ზუსტი სამედიცინო დოკუმენტაცია ძალადობის მსხვერპლთა საუკეთესო დახმარებაა

ზედმიწვევითი, კარგად შესრულებული სამედიცინო ჩანაწერები წარმოადგენს ძალადობრივი ქმედების კონკრეტულ მტკიცებულებას და გადამწყვეტ როლს ასრულებს ნებისმიერი სასამართლო საქმის გადაწყვეტილების მიღებაში. თუ სამედიცინო ჩანაწერი და მოწმის ჩვენება სასამართლოში ერთმანეთის გამომრიცხველია, სამედიცინო ჩანაწერი ითვლება უფრო ძლიერ მტკიცებულებად.

ჩანაწერები უნდა შესრულდეს ზუსტი, პროფესიონალური მანერით და უნდა მოიცავდეს შემდეგს (პაციენტებისათვის სხეულის ხილული დაზიანებებით):

შემოსვლის თარიღი და დრო.

პაციენტის თანმხლები პირის გვარი, მისამართი, ტელეფონი.

ძირითადი ჩივილები და ძალადობის ფაქტების აღწერა პაციენტის სიტყვებით. მაგალითად, ჩანაწერისათვის უკეთესია ფრაზა: „ჩემმა ქმარმა მუშტი დამარტყა“, ვიდრე „პაციენტის მიმართ გამოყენებულ იქნა ძალა“ ან „პაციენტს მუშტი დაარტყეს“.

ჩანაწერებში ქმრის/პარტნიორის გვარის დაფიქსირება, რათა ნებისმიერი შემდგომი მოქმედებისას გაადვილდეს იდენტიფიკაცია.

სრული სამედიცინო ისტორია.

საქმესთან დაკავშირებული სოციალური ინფორმაცია.

დაზიანებების ზუსტი აღწერა: ტიპი, რაოდენობა, ზომა, მდებარეობა, შესორცების სტადია, შესაძლო მიზეზი და მოცემული ახსნა-განმარტება.

აღნიშნეთ, თუ ტრავმის მიზეზის ახსნა არაა დამაჯერებელია.

აღნიშნეთ, რომ ექიმმა პაციენტს დაუსვა კითხვა ოჯახურ ძალადობაზე (დაფიქსირდეს პაციენტის პასუხიც).

საქმესთან დაკავშირებული ყველა ლაბორატორიული და სხვა დიაგნოსტიკური პროცედურის შედეგები.

თუ არის საშუალება, ფერადი ფოტოსურათები, რენტგენოგრაფიები.

თუ გამოძახებულია პოლიცია - თანამშრომლის გვარი, სამკურდენიშნის ნომერი, ტელეფონის ნომერი და მის მიერ მიღებული ზომები.

პაციენტთან მომუშავე ექიმის და ექთნის გვარები.

უნდა დარწმუნდეთ, რომ ქალმა იცის, სად მიიღოს ეს სამედიცინო ჩანაწერები საჭიროების შემთხვევაში, რომ სასამართლო განხილვისას შეიძლება მათი, როგორც იურიდიული დოკუმენტის, გამოყენება, რომ ეს დოკუმენტი კონფიდენციალურია და მის სანახავად სხვა პირის მიერ საჭიროა სპეციალური ნებართვა.

დაწვრილებით ჩანაწერებთან ერთად ფოტოსურათების არსებობა

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ნივთმტკიცებაა. ექიმმა პაციენტისგან უნდა აიღოს ნებართვა სურათის გადასაღებად.

სურათის გადაღება სასურველია სამედიცინო დახმარების აღმოჩენამდე, სხვადასხვა კუთხიდან, შორიდან და ახლო ხედით.

სურათზე უნდა გაკეთდეს წარწერა: პაციენტის გვარი, ტრავმის მდებარეობა, ფოტოგრაფის და დამსწრე პირების გვარები, გადაღების თარიღი და დრო.

საჭიროებისას ვიზიტის დანიშვნა 2-3 დღეში განმეორებითი ფოტოგრაფირებისთვის, ვინაიდან სისხლჩაქცევები ამ დროისთვის ლილისფერს მიიღებს და ფოტოსურათზე უფრო მკვეთრად გამოჩნდება.

იმისთვის, რომ სამედიცინო დოკუმენტაცია გაიტანონ სასამართლოზე, ექიმი მზად უნდა იყოს, მისცეს ჩვენება იმის შესახებ, რომ:

- დოკუმენტაცია შედგენილ იქნა „ჩვეულებრივი“ სამედიცინო გასინჯვის დროს.
- დოკუმენტაცია შედგენილ იქნა ყოველდღიური პროცედურის შესაბამისად.
- დოკუმენტაცია დაცულად ინახებოდა და რომ ის ხელმისაწვდომი იყო მხოლოდ პროფესიონალი პერსონალისთვის.

დეტალურად, საფუძვლიანად მომზადებული სამედიცინო ჩანაწერები არის ის, რისი გაკეთებაც შეუძლია ექიმს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი პაციენტისთვის.

ბევრად უფრო ადვილია ფიზიკური ძალადობის შეცნობა, აღწერა და დოკუმენტირება, რადგანაც ის ტოვებს კვალს; ფსიქოლოგიური ძალადობის განსაზღვრა გაცილებით ძნელია. ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლს ხანდახან „შურს“ ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლის, რადგანაც ამ უკანასკნელს აქვს ფიზიკური სიმპტომები, რაც ადვილად შესაცნობია პოლიციისა და სასამართლოსთვის.

ფსიქოლოგიური ძალადობა უფრო მტკივნეულია, ვიდრე ფიზიკური. რეკომენდებულია, ზუსტად იქნეს ჩაწერილი ციტატებით, შენიშვნებით მსხვერპლის მიერ აღწერილი სიტუაცია, ასევე, აღიწეროს მისი ემოციური მდგომარეობა და ქცევის მანერა. ზუსტად ეს აღწე-

რები შეიძლება გამოყენებული იქნას სასამართლო პროცესზე და იყოს კარგი მასალა ფსიქოლოგისთვის.

ასევე, აუცილებელია სამედიცინო გამოკვლევის დეტალური აღწერა, განსაკუთრებით, თუ პაციენტი ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლია.

ექიმის როლი ბავშვის ბოროტად გამოყენების ფენომენის შეცნობასა და წინააღმდეგობის გაწევის დროს

ძალადობას შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ყველგან, ყველა სოციალურ გარემოში. არ აქვს მნიშვნელობა ეკონომიკურ, საზოგადოებრივ მდგომარეობას თუ რელიგიურ კუთვნილებას. ეს არ არის მხოლოდ ეთიკური პრობლემა, რომელსაც ოჯახის შიგნით მარტივად გადაწყვეტენ. ეს პრობლემა უფრო და უფრო საზოგადოებრივი პრობლემა ხდება თავისი ფსიქოლოგიური, სამედიცინო და სამართლებრივი ასპექტებით. ექიმს კი ხალხთან ძალიან ხშირი კონტაქტი აქვს და შეუძლია დაადგინოს ბავშვის ჯანმრთელობის, ასევე, შეაფასოს ოჯახში სიტუაციის და ძალადობის რისკები.

სამედიცინო თვალსაზრისით, ბავშვთა მიმართ გამოჩენილი სისასტიკე პრობლემათა ფართო სპექტრს მოიცავს - ესაა ფიზიკური, ემოციური, სექსუალური და თვით ინსტიტუციური ძალადობა. ბავშვის მიმართ არასათანადო მოპყრობა საერთაშორისო დაავადებების საერთაშორისო კლასიფიკაციაში (ICD), ნომრით T74¹⁰, გულისხმობს არა მარტო ბოროტად გამოყენებულ უფლებებს, ასევე, ბავშვის უფლებებელყოფას.

არასათანადო მოპყრობის რამდენიმე ფორმა არსებობს:

- **სამედიცინო** - სამედიცინო მომსახურების არქონა, მაგ. აუცილებელი აცრები;

¹⁰ - დაწვრილებით ბავშვზე ძალადობის და უფლებებელყოფის საერთაშორისო კლასიფიკაციის შესახებ შეგიძლიათ წაიკითხოთ ვებგვერდზე <http://phf.org.ge/ka/resources/bavshvze-dzaladobis-da-ugulebelyofis-saertashoriso-klasifikatorebi/>(რედა.)

- კვება - ბავშვის არასწორად კვება;
- ბავშვის მიტოვება მომვლელის გარეშე, გარე საფრთხეების ხემოქმედება, აგრესია სხვა ადამიანებისგან;
- ბავშვის მიტოვება - არა მარტო მიტოვება, არამედ მშობლების უყურადღებობა, მაგალითად, განქორწინების შემდეგ;
- ბავშვის მოვლის უნარების არქონა

ამ სფეროში ექიმის როლი გულისხმობს პროფილაქტიკას, დიაგნოსტიკას და, საჭიროების შემთხვევაში, ჩარევას. ბავშვის მიმართ სასტიკი დამოკიდებულებისთვის წინააღმდეგობის გაწევა უნდა ხდებოდეს ჯერ კიდევ მუცლად ყოფნის დროს და ბავშვის განვითარებისთვის ოპტიმალური პირობების შესაბამისად. ბავშვის სიცოცხლის პირველი წლის განმავლობაში სამედიცინო დახმარება ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ეს პერიოდი არის ყველაზე დინამიური ბავშვისთვის. რა თქმა უნდა, ბავშვის ყველა ტრავმა წინასწარგანზრახული არ არის. **სწირად აღმზრდელები ვერ აცნობიერებენ, რომ ჩვილის სწირი ქანაობა ძალიან საშიშია და შეიძლება გამოიწვიოს ტვინის, ზურგისა და თვალის დაზიანებები.** მსგავსი გადახრები ხანდახან ვლინდება სკოლამდელი ასაკის ბავშვებში მსუბუქი გონებრივი ჩამორჩენისა და ამბლიოპიის სახით.

ძალადობის რისკ-ფაქტორების ცოდნა ხელს უწყობს ბავშვის შეურაცხყოფის თავიდან აცილებას. ეს ვლინდება არა მხოლოდ დისფუნქციურ ოჯახებში, არამედ ალკოჰოლდამოკიდებული ადამიანების ოჯახებში. შემდგომ ბავშვებს აქვთ საგანმანათლებლო სივრცეში სხვადასხვა სირთულე, შესაძლებელია თავი იჩინოს თანდაყოლილმა და ქრონიკულმა დაავადებებმა. ექიმის ამოცანაა განზრახ და შემთხვევითი დაზიანებების შედეგად გამოწვეული ცვლილებების დიფერენცირება.

მოძალადეები სწირად გრძნობენ თავს დამნაშავედ, გრძნობენ სირცხვილს, ზოგჯერ ვერ აკონტროლებენ აგრესიას და არ შეუძლიათ სხვაგვარად მოქმედება. მათ უმრავლესობას აქვს საკუთარი გამოცდილება ბავშვობიდან და არ შეუძლია სათანადოდ გაუმკლავდეს სტრესს ოჯახურ ურთიერთობებში. მათი ბავშვები უნდა ექვე-

მდებარებოდნენ სპეციალურ პედიატრიულ ზრუნვას, რაც იძლევა, საგანგებო შემთხვევის დროს, სასწრაფო ჩარევის საშუალებას.

იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების 40% არის 5 წლის ასაკამდე, ექიმი ვალდებულია, ბავშვის გასინჯვის დროს განსაკუთრებით მგრძობიარე იყოს ძალადობასთან მიმართებაში. ჩვეულებრივი კვლევის დროს შესაძლებელია ბავშვის სხეულის დათვალიერება, დაკვირვება და ყველა შენიშვნის აღწერა.

ექიმის ვალდებულებაა შემთხვევითი და განზრახ მიყენებული დაზიანებების ერთმანეთისგან გამიჯვნა: სწორად უნდა ჩატარდეს ინტერვიუ და აღნიშნული გარემოებები უნდა შევადაროთ ბავშვის ფიზიკურ მდგომარეობას და შეფასდეს მისი განვითარების დონე. მნიშვნელოვანია ექიმის მხრიდან ბავშვის კლინიკური მდგომარეობის ზედმიწევნით კარგად შესწავლა. ხდება ხოლმე, რომ, ბავშვებზე ძალადობის შემთხვევაში, მშობლები ცდილობენ ბავშვის ავად ყოფნა უყურადღებოდ დატოვონ. ხშირად დაზიანებების გაურკვეველ ფაქტებს ასახელებენ, ცვლიან მოვლენების თანმიმდევრობას, ამბობენ, რომ ბავშვმა თავი დაიზიანა, ან და-ძმამ მიაყენა დაზიანება. როგორც წესი, არსებობს ხანგრძლივი პერიოდი ექიმთან მიმართებასა და პრობლემის დაწყებას შორის. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მოძალადე მშობლებისგან გამიჯვნის შემდეგ, ბავშვი რაც შეიძლება სწრაფად დაუბრუნდეს ნორმალურ მდგომარეობას და აღიდგინოს ჯანმრთელობა.

ვინ აზიანებს ბავშვებს?

მოძალადეებს ხშირად აქვთ დანაშაულის შეგრძნება, განიცდიან სირცხვილის გრძნობას, მაგრამ ხშირად არ შეუძლიათ თავიანთი აგრესიის მართვა. მათ უმრავლესობას აქვს ბავშვობისდროინდელი მწარე გამოცდილება, როცა მშობლების გამო აღმოჩნდნენ სტრესულ მდგომარეობაში. ასეთი მშობლების შვილები აუცილებლად უნდა იყვნენ პედიატრის დაკვირვების ქვეშ, რათა, შემთხვევის დროს, სწრაფად გაანეიტრალონ სიტუაცია.

ბავშვების მიმართ გამოვლენილი აგრესია არ არის ერთჯერადი მოვლენა მშობლების მხრიდან, ის ხშირად განმეორებადია და საკმაოდ დიდხანს გრძელდება. უმრავლეს შემთხვევაში რთული დიაგნოზის სწრაფად დასმა. ხშირად ყველაზე მნიშვნელოვანი ინფორმაცია შეიძლება მოპოვებული იქნას სამედიცინო დოკუმენტაციებში სხვადასხვა საავადმყოფოდან, მაგალითად, ერთი თვის ბავშვს რა პრობლემები ჰქონდა (ლოგინიდან ხშირი გადმოვარდნები, ბანაობის დროს დამწვრობის მიღება), ასევე, არგამოცხადება სხვადასხვა აუცილებელი აკრის დროს. სწორედ ამ ტიპის ინფორმაცია იძლევა შედარების საშუალებას და ხშირად აღმოჩნდება, რომ ამ ტიპის პრობლემები მოძალადესაც ჰქონდა ბავშვობის დროს.

ყველა ჩამოთვლილი მიზეზის გამო ძალადობის მსხვერპლთა განკურნება ძალიან რთული და ძვირადღირებული პროცედურაა, მოითხოვს მაღალი დონის სამედიცინო სპეციალისტების ჩარევას. სამწუხაროდ, უამრავი მცდელობის მიუხედავად, ბავშვში ამ ძალადობის გამოძახილი დიდი ხნის მანძილზე რჩება, ხოლო 30% ადამიანებისა, რომლებიც ბავშვობაში ძალადობის მსხვერპლნი იყვნენ, თავად ხდებიან მოძალადეები თავიანთი ბავშვების მიმართ. უნდა გვახსოვდეს ის ფაქტიც, რომ ძალადობის სამწლიანი ეპიზოდის შემდეგ მსხვერპლი ბავშვების 70%-ში არის ფსიქოლოგიური განვითარების ჩამორჩენილობა. ინტერვენციული მოქმედება ყოველთვის უნდა იყოს მყისიერი, თუნდაც ფიზიკური დაზიანებები არ იყოს ძლიერი. ექიმს შეუძლია პაციენტის საავადმყოფოში გადამისამართება, იქ, სადაც უსაფრთხო გარემოა და შესაძლებელია დიაგნოზის დასმა. რომ გავიადვილოთ ბავშვის დაზიანებების შეცნობა და სწორი ორგანიზება. ყველა ექიმი ვალდებულია, დაუკავშირდეს იმ ტიპის დაწესებულებებს, რომელთაც შეუძლიათ დახმარების აღმოჩენა, ბავშვზე და ოჯახის სხვა წევრებზე ზრუნვა.

დამხმარე უნარები კომუნიკაციის დროს

ეფექტური კომუნიკაცია არის დახმარების პროცესის უმთავრესი ელემენტი. აქ მნიშვნელოვანია პაციენტის ყურადღებით მოსმენა - მისი ინტერესის გამოვლენა. საუბრისას აღსანიშნავია ისეთი ხერხების გამოყენება, როგორებიცაა:

მართვა - ცნობიერების მართვა, ქაოტური განცხადებების ორგანიზება, კონკრეტული კითხვების დასმა, წახალისება, რომ საუბარი შეეხოს პაციენტის რთულ მდგომარეობას;

კონკრეტიზაცია - მოვლენების დეტალების განსაზღვრა, როდესაც პაციენტი წარმოადგენს თავის პრობლემას. კითხვები: რა არის „შეუარაცხეოვა“; რას გულისხმობ, როცა ამბობ, რომ ქმარი მხოლოდ „ხელს წაგარტყამდა“;

დადასტურება - იძლევა ხმის სიგნალს, რომელიც ადასტურებს, რომ ექიმი ყურადღებით უსმენს პაციენტს; დადასტურებისთვის გამოიყენეთ მოკლე და მარტივი სიტყვები: „დიახ“, „მესმის“, ან სიგნალები „აჰა“, „იჰი“ და ა.შ.;

პარაფრაზი (ასევე მხარდამჭერი რეაქცია) - იმეორებს სიტყვებს, რათა შეამოწმოს ინფორმაციის სისწორე. ექიმი უქმნის პაციენტს იმის განცდას, რომ ის უსმენს და აქტიური მსმენელია;

შეჯამება - მოკლე შინაარსიანი საუბრები, რათა შევასენოთ ყველაზე მნიშვნელოვანი თემები და გადავიდეთ მომდევნო ეტაპზე; ის საუბრის შუა ნაწილში გამოიყენება, როდესაც ბევრი თემა და თანამოსაუბრე კარგავს ორიენტაციას, საუბრის დასასრულს საჭიროა მოკლე შეჯამება;

სრულყოფილება - ადაპტაციის ტემპი, საუბარი, ლექსიკა და ა.შ. გამოხატავს კომუნიკაციის სტილს პაციენტთან მიმართებაში;

ღუმილის გამოყენება - სიტყვით გამოსვლისას შესვენების დრო, როცა პაციენტს შეუძლია გააანალიზოს ის, რაც მან თქვა და მოისმინა და შემდგომი სიტყვისთვის მოემზადოს.

კომუნიკაციის ბარიერები

საუბრისას შეიკავეთ თავი შემდეგი ფრაზებისგან:

კონსულტაცია: საუკეთესო იქნებოდა შენს ქმართან განქორწინება;

ბრძანება: ხვალამდე უნდა მიიღოთ გადაწყვეტილება;

მუქარა: თუ ამას არ აკეთებთ, ვერ მიიღებთ ჩვენს დახმარებას;

მორალიზაცია: ეს ბევრად ადრე უნდა გააკეთებულიყო;

შეურაცხყოფა: ეს ყველაფერი თქვენი უგუნურობის და უმოქმედობის ბრალია!

დიაგნოზირება: თქვენ ხედავთ, რომ არ აინტერესებთ სიტუაციის გაუმჯობესება;

განზოგადება: ეს ხელს უწყობს ყველა გადამწყვეტი ზომის მიღებას;

ნუგეშისცემა: არ ინერვიულოთ, ყველაფერი კარგად დასრულდება. გთხოვთ არ იტიროთ;

უარყოფითი გრძნობები: გაღიზიანების არავითარი საფუძველი არ არსებობს, სხვა ადამიანები გაცილებით უარეს მდგომარეობაში არიან;

მორალური შეფასება: დიახ, ის ცუდი ადამიანია, მას არ აქვს ღირსება;

სინქარე: გთხოვთ, გადადით საქმეზე, რადგან ცოტა დრო გვაქვს;

საუბრისას დეტალების გამოკითხვა, რომლებიც დაკავშირებულია საქმესთან: თქვენს მეუღლეს სხვა ქალი ჰყავს? რამდენად ხშირად ხვდებიან?

პოლიტიკური, იდეოლოგიური და რელიგიური არგუმენტების გამოყენება: ოჯახი ყველაზე მნიშვნელოვანია.

რჩევები ექიმებს

- შექმენით პაციენტისთვის ატმოსფერო, რომელშიც ის კომფორტულად იგრძნობს თავს და უსაფრთხოდ ისაუბრებს მის მიმართ განხორციელებულ ძალადობაზე.

- ნუ შეგეშინდებათ შეკითხვის დასმის. ქალების უმრავლესობას სურს, ისაუბროს ძალადობაზე, თუ მას პირდაპირ ეკითხებიან და არ განიკითხავენ.
- შექმენით არაგამკიცხველი, გულდია გარემო. მიეცით ქალს საშუალება, მოყვეს თავისი ისტორია. გჯეროდეთ, რომ არავინ და არანაირ პირობებში არ იმსახურებს ძალადობას.
- ყოველთვის ესაუბრეთ ქალს ერთი ერთზე. დასვით არა-შაბლონური, მარტივი კითხვები. არ განსაჯოთ ქალის ქცევა.
- თქვენს პრაქტიკაში დანერგეთ პაციენტებში ოჯახური ძალადობის შემთხვევების გამოვლენა.
- ყურადღება მიაქციეთ სიმპტომებს, რომლებიც ეჭვს ბადებს ძალადობაზე: გაურკვეველი ხასიათის ქრონიკული ტკივილები, სხეულის დაზიანებები, მამაკაცი, რომელიც ზედმეტ ყურადღებას ავლენს, ან არ უნდა ქალთან დაშორება ექიმთან ვიზიტის დროს, თვითმკვლელობის აზრები ან მცდელობა და სხვ.
- მოახდინეთ ძალადობის ყველა დეტალის დოკუმენტაცია სამედიცინო ჩანაწერებში. ეს ინფორმაცია შეიძლება სასარგებლო აღმოჩნდეს, თუ ქალი გადაწყვეტს, მიმართოს სასამართლოს.
- დაიცავით ინფორმაციის კონფიდენციალობა.
- შეაფასეთ ქალის უსაფრთხოება. გაარკვიეთ, ეძუქრება თუ არა ქალს ან მის ბავშვებს საფრთხე. თუ კი, დაეხმარეთ, განიხილოს ალტერნატიული მოქმედებები. შესთავაზეთ დახმარება.
- ყურადღება გაამახვილეთ არა მხოლოდ ფიზიკურ ძალადობაზე, არამედ ძალადობის სხვა ფორმებზეც: დაშინება, ნივთების განადგურება, კონტროლი და ა.შ.
- დაამყარეთ კონტაქტები სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, რომლებიც ოჯახში ძალადობის კუთხით მუშაობენ.
- აუხსენით მთავარი, რომ მას აქვს უფლებები. მას იცავს კანონი.

ნუ დასვამთ შემდეგი ტიპის კითხვებს:

„რატომ დაგარტყათ?“ (მსხვერპლი არ არის პასუხისმგებელი მოძალადის მოტივებზე)

„რა გააკეთეთ ისეთი, რამაც თქვენი ქმარი აიძულა, რომ დაერტყა თქვენთვის?“

„რატომ აგრძელებთ ცხოვრებას ასეთ ადამიანთან?“ (არ განსაჯოთ)

საუბარი შეიძლება დაიწყოთ შემდეგი ტიპის ფრაზით:

„ძალადობა სერიოზული პრობლემაა ჩვენს საზოგადოებაში, ამიტომ მე ჩემს ყველა პაციენტ ქალს ვეკითხები მის ცხოვრებაში ძალადობის არსებობაზე. არავის არ უნდა, ცხოვრობდეს შიშის ქვეშ, რადგანაც არსებობს კანონი, დაცვის და დახმარების მექანიზმები“.

„ჩვენს ქვეყანაში არსებობს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. ამიტომ ჩვენ ყველა პაციენტ ქალს ვეკითხებით.“

„არ ვიცი, თქვენ განიცდიათ თუ არა რაიმე მსგავსი, მაგრამ ბევრი ქალი განიცდის ძალადობას ახლობელი ადამიანების (ქმარი, პარტნიორი) მხრიდან“.

„მინტერესებს თქვენი ჯანმრთელობის გაუარესების მიზეზი ხომ არ გახდა მეუღლის აგრესიული ქცევა?“

„ბევრი ქალი თავისი ცხოვრების მანძილზე აწყდება სხვადასხვა სახის ფიზიკურ ძალადობას, ხომ არ შეგმთხვევიათ ოდესმე ეს თქვენ?“

თუ ასეთ კითხვებზე გაცემული პასუხების შედეგად ან სხვა მიზეზის გამო ექიმი ეჭვობს ძალადობაზე, მას შეუძლია დასვას შემდეგი სახის კითხვები:

- როდესაც ამ ტიპის ტრავმებს ვხედავ, ისინი ხშირად ვიღაცის მიერაა მიყენებული. თქვენც იგივე ხომ არ შეგემთხვათ?
- თქვენ ბევრი სისხლჩაქცევა გაქვთ, საიდანაა ისინი?

- პირად ურთიერთობაში ხშირად არსებობს ძალადობა. რა ხდება, როდესაც თქვენ ჩხუბობთ სახლში?
- მე მგონი, თქვენ თქვენი ქმრის გემინიათ. მას ოდესმე დაურტყამს თქვენთვის?
- არის თუ არა თქვენი ქმარი ალკოჰოლის ან ნარკოტიკის მომხმარებელი? (თუ კი) როგორ გექცევით იგი თქვენ ასეთ მომენტებში?
- ვინ დაგარტყათ? (თუ პაციენტს აქვს ხილული სისხლჩაქცევები, განსაკუთრებით სახეზე)
- რა გაწუხებთ ამ ეტაპზე ყველაზე მეტად თქვენს ცხოვრებაში? (დეპრესიის, მომატებული აგზნებადობის სიმპტომების ან სუიციდის მცდელობის შემთხვევაში).

**ექიმო, შეაჩერე ძალადობა!
დაგვანახე, რომ შენი მისია ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლაა!**

ძალადობის მსხვერპლ ბავშვთა დახმარება

დაზარალებულს უფლება აქვს, ისარგებლოს დახმარებით, კერძოდ: სამედიცინო, ფსიქოლოგიური, იურიდიული, სოციალური, პროფესიული და ოჯახური კონსულტაციები; კრიზისის ინტერვენცია და მხარდაჭერა; ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა სპეციალიზებული დახმარების ცენტრში უსაფრთხო თავშესაფარი.

იმისთვის, რომ უკეთ დავეხმაროთ მსხვერპლს, ექიმმა უნდა გადადგას ძალადობის გამოვლენის სამი ძირითადი ნაბიჯი¹¹:

1. ინფორმაციის შეგროვება და შეჯერება;
2. მიღებული ინფორმაციის დამუშავება/ინტერპრეტაცია;
3. გადაწყვეტილების მიღება.

¹¹ - გამოყენებულია საქართველოს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ფონდის ვებგვერდის მასალები.

ინფორმაციის შეგროვებისა და შეჯერების ეტაპზე¹²:

- მოიპოვეთ სისტემური, ამომწურავი ინფორმაცია ბავშვისგან, მშობლისგან/აღმზრდელისგან - ვისგანაც შესაძლებელია;
- ჩაატარეთ საფუძვლიანი დათვალიერება - შემოწმება თავიდან - ფეხებამდე;
- გააკეთეთ ზუსტი ჩანაწერი: შეგროვებული ანამნეზის, ნებისმიერი არსებული დაზიანებისა და დაკვირვების შედეგად გამოვლენილი ნიშნების შესახებ:

ძალადობაზე ეჭვის შემთხვევაში:

- განიხილეთ თქვენი ვარაუდი გამოცდილ კოლეგებთან ერთად, ინფორმაციის კონფიდენციალურობის დაცვით, მოიძიეთ ინფორმაცია ბავშვთან მომუშავე სხვა პროფესიონალებისგან.

მიღებული ინფორმაციის დამუშავება/ინტერპრეტაციის ეტაპზე:

არსებული სიმპტომების ინტერპრეტაცია უნდა გამომდინარეობდეს:

- ბავშვის ისტორიიდან გამოვლენილი თავისებურებისგან;
- გამოკვლევის დროს გამოვლენილი ბავშვის ქცევისა და დაზიანებების თავისებურება იძლევა ძალადობის ან უგულებელყოფის დაშვების შესაძლებლობას.

შემდეგი კითხვები მოპოვებული ინფორმაციის ინტერპრეტაციაში დაგეხმარებათ:

ისტორია/ანამნეზი

- გადმოცემული ინფორმაცია შეესაბამება არსებულ დაზიანებებს?
- მონათხრობი თანმიმდევრული და ნათელია?

¹² - ძალადობის პრევენციის მიზნით, სასურველია ამ პროცესების დაწყება ნებისმიერი ბავშვის/ქალის მიმართ, რომელიც რაიმე სამედიცინო პრობლემის გამო მიდის ექიმთან.

- ბავშვის მიერ მოწოდებული ახსნა-განმარტება არსებული მდგომარეობის შესაბამისია?

მიმართვა

- ექიმთან მიმართვა დაგვიანებით ხომ არ მოხდა?
- აღრეც ხომ არ იყო მსგავსი მომართვები ან ეჭვი ძალადობაზე?

გასინჯვა

- რა ზომისაა დაზიანება, რამდენად დიდია და სად არის სხეულზე განთავსებული?
- ბავშვისა და მშობლის მონათხრობი ფაქტის შესახებ თანმიმდევრულია, მსგავსია?
- რამდენად შეესაბამება დაზიანების შესახებ მონათხრობი სიმართლეს, თუ ბავშვი არ არის მობილური (მაგ., მცირე ასაკის, რომელიც არ დადის, ხოხავს; აქვს უნარშეზღუდულობა)?
- ბავშვის ზრდა და განვითარება ნორმის ფარგლებშია, შეესაბამება ასაკს?

ბავშვი

- როგორი ურთიერთობა აქვს ბავშვს მშობელთან/მეურვესთან?
- აქვს თუ არ ბავშვს ჯანმრთელობის (ფიზიკური/ფსიქიკური განვითარების) პრობლემები?

ოჯახი

- რა იცით ბავშვის ოჯახში არსებული გარემოებების შესახებ?
- არსებობს ინფორმაცია ოჯახში ძალადობის შესახებ?
- ხომ არ აქვთ ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემები მშობლებს/მეურვეს?
- ხომ არ არის მშობელი/მეურვე ნარკოტიკების ან ალკოჰოლის მომხმარებელი?
- როგორი ურთიერთობა აქვს ბავშვს მშობელთან/მეურვესთან?
- აქვს თუ არ ბავშვს ჯანმრთელობის (ფიზიკური/ფსიქიკური განვითარების) პრობლემები?
- ოჯახი ჩართულია სოციალური დახმარების სისტემაში?

შეგროვებული ინფორმაცია განიხილეთ გამოცდილ კოლეგებთან, რომლებიც კომპეტენტურნი არიან ბავშვზე ძალადობის საკითხებში და კარგად იციან, თუ რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას ბავშვის დასაცავად.

გადაწყვეტილების მიღების ეტაპზე:

ბავშვის მიმართ ძალადობაზე ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში, სამედიცინო პერსონალი ვალდებულია, მაშინვე განსაზღვროს ეჭვის მიზეზები, შეაფასოს ბავშვის მდგომარეობა, დაზიანების ხასიათი და დაიწყოს შემთხვევის მართვა. ძალადობის შემთხვევის მართვა გულისხმობს, ერთი მხრივ, დაზიანების და სიმპტომების შესაბამისი მეურნალობის უზრუნველყოფას (მაგ. მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ: ნევროლოგი, პედიატრი, ფსიქოლოგი, ოკულისტი და სხვა). მეორე მხრივ, დაუყოვნებლივ შეტყობინებას სოციალური მომსახურების სააგენტოსა და/ან პოლიციაში.

ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 172"6 მუხლის თანახმად, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურებში ჩართული სუბიექტის (დაწესებულების ან/და მისი უფლებამოსილი თანამშრომლის) მიერ ბავშვზე ძალადობის გამოვლენის და ბავშვზე ძალადობის შესახებ შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოსთვის **ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს შესაბამისი ფიზიკური პირის გაფრთხილებას ან დაჯარიმებას 50 ლარიდან 100 ლარამდე ოდენობით, შესაბამისი დაწესებულების (იურიდიული პირის) დაჯარიმებას 100 ლარიდან 200 ლარამდე ოდენობით.**

ოჯახში ძალადობის პრევენციის პოლონური მოდელი - ინტერდისციპლინური სამუშაო ჯგუფი

მუნიციპალურ დონეზე ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე ეფექტური რეაგირებისთვის, მუშაობის კოორდინაციის და ინტერსექტორული პრობლემების გადაწყვეტისთვის, პოლონეთში გამოიყენება ინტერდისციპლინური ჯგუფების პრაქტიკა.

ინტერდისციპლინური ჯგუფის მიზანია ოჯახში ძალადობის სფეროში სტრატეგიული ამოცანების განსაზღვრა. ჯგუფი პასუხისმგებელია ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ საზოგადოების კოორდინაციაზე. ჯგუფის წევრებს ირჩევს და/ან ნიშნავს ქალაქის მერი. ისინი ვალდებული არიან კვარტალში ერთხელ შეხვდნენ ერთმანეთს. ჯგუფის წევრები არიან: საჯარო მოხელეები, ქალაქის მერი და ისინი მინიმუმ ერთხელ მაინც უნდა შეხვდნენ ერთმანეთს.

ინტერდისციპლინური ჯგუფების წევრების დავალებებია:

1. ძალადობის პრობლემის დიაგნოზირება;
2. იმ მოქმედებების დასახვა, რომლებიც ძალადობას მკვეთრად შეამცირებს;
3. ოჯახში ძალადობის შედეგად დაზარალებული გარემოს აღდგენა;
4. ინფორმაციის გავრცელება იმ ინსტიტუციების, ადამიანებისა და შესაძლებლობების შესახებ, რომლებსაც შეუძლიათ დახმარების გაწევა ადგილობრივ გარემოში;
5. ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში მკვეთრი მოქმედებების განხორციელება;

ჯანდაცვის სისტემის როლი ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ

ჯგუფს შეუძლია შეასრულოს სხვა სახის დავალებებიც, კერძოდ, ის, რაც გაწერილია ოჯახში ძალადობის დაძლევის მუნიციპალურ პროგრამაში.

გუნდის მუშაობაში ჯანდაცვის წარმომადგენლის ამოცანაა უზრუნველყოს კოორდინირებული მუშაობა ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრაში მონაწილე სხვა ორგანიზაციებთან. ამ თვალსაზრისით,

ჯანდაცვის წარმომადგენელი უნდა იყოს ისეთი პიროვნება, რომელსაც დადებითი ზეგავლენის მოხდენა შეუძლია აღნიშნულ სფეროში ჯანდაცვის სისტემის ჩართულობაზე.

სასამართლოს თანხმობით გაცემული ექიმის ან სამედიცინო ექსპერტიზის ცნობა

პოლონეთში ოჯახში ძალადობის მსხვერპლისათვის გაწეული დახმარების ერთ-ერთი ძირითადი ფორმაა უფასო სამედიცინო გამოკვლევა, რომელიც ადგენს კავშირს მიღებულ ფიზიკურ დაზიანებებსა და ოჯახში სავარაუდო ძალადობის გამოვლინებასთან.

ოჯახში ძალადობის ფაქტთან დაკავშირებული სამედიცინო ცნობის გაცემის წესი დადგენილია პოლონეთის კანონმდებლობით.

2004 წლის 27 აგვისტოს შეიცვალა რეგულაციები და შევიდა ცვლილებები 16 სტატიაში, რაც იძლევა საშუალებას, რომ ექიმებმა თავად უფასოდ გასცენ ცნობა ოჯახში ძალადობის დამამტკიცებელ სხეულის დაზიანების შესახებ. განცხადების ფორმა ჯანდაცვის მინისტრის მიერ იქნა დამტკიცებული.

სამედიცინო საიდუმლოება და ინტერვენცია ოჯახში

1. *აქვს თუ არა უფლება ინტერდისციპლინურ ჯგუფს მიიღოს და დაამუშაოს პერსონალური ინფორმაცია?*

თავდაპირველად მსხვერპლის პირადი ინფორმაცია (მათ შორის, მონაცემები ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ) უნდა დაამუშავდეს ინტერდისციპლინური ჯგუფის წევრების და სამუშაო ჯგუფების მიერ. პოლონეთის კანონმდებლობის მიხედვით, ეს ინფორმაცია შეიძლება დაამუშავდეს ძალადობის მსხვერპლის თანხმობის გარეშე.

2. *აქვს თუ არა უფლება ექიმს, სამედიცინო კონფიდენციალურობის თვალსაზრისით, გასცეს პაციენტის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ინფორმაცია?*

საიდუმლოების გამჟღავნება შესაძლებელია მხოლოდ იმ დროით, რაც ხელს შეუწყობს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის სიცოცხლის და ჯანმრთელობის შენარჩუნებას.

IV

ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის საკითხები

ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის განმარტება/ ცნება საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებსა და საქართველოს კანონმდებლობაში

გაეროს კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (გაეროს გენერალური ასამბლეის 1979 წლის 18 დეკემბრის რეზოლუცია 34/180. საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 1994 წელს), განმარტავს, რომ

- კონვენციის მიზნებისათვის ტერმინი **ქალის დისკრიმინაცია ნიშნავს** სქესის ნიშნით ნებისმიერ განსხვავებას, გამიჯვნას ან შეზღუდვას, რომელმაც შესაძლებელია შედეგად მოიტანოს ან რომლის მიზანია ქალის მიერ, მისი ოჯახური მდგომარეობის მიუხედავად, მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამოქალაქო ან ნებისმიერ სხვა სფეროში ადამიანის უფლებებისა და ძირითად თავისუფლებათა აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების შესაძლებლობის შესუსტება ან სრული უარყოფა.
- „მონაწილე სახელმწიფოები მიმართავენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის **ქორწინებასა და საოჯახო ურთიერთობებთან დაკავშირებულ** ყველა საკითხში, კერძოდ, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყოფენ:

ა) ქორწინებისას ერთნაირ უფლებებს;

ბ) მეუღლის თავისუფლად არჩევისა და მხოლოდ თავისუფალი და სრული თანხმობით ქორწინების თანაბარ უფლებებს;

გ) ქორწინებაში ყოფნისა და განქორწინების დროს ერთნაირ უფლებებსა და მოვალეობებს;

დ) მშობლების თანაბარ უფლებებსა და მოვალეობებს, მათი ოჯახური მდგომარეობისაგან დამოუკიდებლად, შვილებთან დაკავშირებულ საკითხებში, რადგან ნებისმიერ შემთხვევაში შვილების ინტერესები უპირატესია;

ე) შვილების რაოდენობისა და მათ დაბადებას შორის დროის შეაღწევის საკითხის თავისუფლად და პასუხისმგებლობით გადაწყვეტის თანაბარ უფლებებს. აგრეთვე, ამ უფლებებით სარგებლობისათვის საჭირო ინფორმაციისა და განათლების მიღების შესაძლებლობას;

ვ) მეურვეობასთან, მზრუნველობასთან, წარმომადგენლობასთან და შვილებთან ან ანალოგიური ფუნქციების შესრულებასთან მიმართებაში თანაბარ უფლებებსა და მოვალეობებს, როცა ამას ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს;

ზ) მეუღლეთა თანაბარ პირად უფლებებს, მათ შორის გვარის, პროფესიისა და საქმიანობის არჩევასთან მიმართებაში;

თ) მეუღლეთა ქონების მფლობელობის, შექმნის, მართვის, სარგებლობისა და განკარგვის თანაბარ უფლებას.“ (მუხლი 16)

ზოგადი რეკომენდაცია № 19. ქალთა მიმართ ძალადობა. (მიღებულია: 1992 წელს, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის მე-11 სესიონაზე) განმარტავს, რომ

- „**გენდერული ძალადობა** მნიშვნელოვნად აფერხებს ქალთა შესაძლებლობას, თანასწორობის პრინციპების შესაბამისად, კაცების მსგავსად სრულად ისარგებლონ ძირითადი უფლებებითა და თავისუფლებებით.“
- „ჩვეულებებზე დამყარებული ზოგადი მიდგომა, რომ ქალები კაცებზე არიან დამოკიდებულნი და რომ საზოგადოებაში მათი სტატუსი სტერეოტიპულ როლებს ემყარება, ხელს უწყობს ძალადობრივი და იძულებითი ხასიათის პრაქტიკის

ჩამოყალიბებას, რის გამოც ქალთა წინააღმდეგ ხორციელდება ძალადობა ოჯახში და ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ხელყოფა, როგორცაა იძულებითი ქორწინება, ფემიციდი ქორწინებაში, თავდასხმები, მუავის გამოყენებით და ქალთა სასქესო ორგანოების დასახიჩრება,“ გამყარებულია შეხედულებები ქალების მეორეხარისხოვანი და დამოკიდებული როლის შესახებ, აღინიშნება პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალების წარმომადგენლობის დეფიციტი.

- პორნოგრაფიის პროპაგანდა, ქალების წარმოჩენა სექსუალურ ობიექტებად, ტრეფიკინგი, იძულებითი პროსტიტუცია, სიღარიბე, უმუშევრობა, განვითარებულ ქვეყნებში შინამოსამსახურებად დასაქმება, სექსუალური შევიწროება დასაქმების ადგილებზე, იძულებითი სტერილიზაცია და აბორტი - ამ და მსგავსი ძალადობრივი ქმედებების გამოყენებით ზიანი ადგება ქალთა ფიზიკურ და მენტალურ ხელშეუხებლობას და მნიშვნელოვნად აფერხებს ან სრულიად გამორიცხავს ქალთა მიერ ადამიანის უფლებებითა და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობის შესაძლებლობას.
- **„ოჯახში ძალადობა ქალთა მიმართ ძალადობის ყველაზე დაფარულ ფორმას განეკუთვნება.** ძალადობის ეს ფორმა ყველა საზოგადოებაში არსებობს. ოჯახურ ურთიერთობებში ყველა ასაკის ქალების მიმართ ხორციელდება სხვადასხვა სახის ძალადობა, მათ შორის, ცემა, გაუპატიურება და სხვა ფორმის სექსუალური ხელყოფა, ფსიქოლოგიური და სხვა ფორმის ძალადობა, რომელიც ჩვეულებებზე დაფუძნებული მიდგომების შედეგად ხორციელდება. ეკონომიკური დამოკიდებულება ბევრ ქალს აიძულებს განაგრძოს ძალადობაზე დამყარებული ურთიერთობა. მამაკაცების მიერ ოჯახში ქალთა უფლება-მოვალეობების დაკნინება ძალადობისა და იძულების ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს. ძალადობის ასეთი ფორმები ქალთა ჯანმრთელობას საფრთხეს უქმნის და აფერხებს თანასწორობის პრინციპზე დაყრდნობით, ოჯახურ

და სამოქალაქო ცხოვრებაში ეფექტური მონაწილეობის შესაძლებლობას.“ (პუნქტი 23.)

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია (სტამბოლის კონვენცია. 2011წ. / საქართველოში ძალაშია 2017 წლის 1 სექტემბრიდან) განმარტავს, რომ

„**ქალთა მიმართ ძალადობა**“ აღიქმება, როგორც ადამიანის უფლებების დარღვევა და ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ფორმა და გულისხმობს გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ყველა იმ აქტს, რომლებსაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური ან ეკონომიკური ზიანის ან ტანჯვის მიყენება, მათ შორის, ასეთი აქტების ჩადენის მუქარა, იძულება ან თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა, იმის მიუხედავად, თუ სად ხდება ეს – საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში;

„**ოჯახში ძალადობა**“ გულისხმობს ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური თუ ეკონომიკური ძალადობის ყველა აქტს, რომლებიც ხდება ოჯახში თუ შინაურ წრეში ან ყოფილ ან ამჟამინდელ მეუღლეებსა თუ პარტნიორებს შორის, მიუხედავად იმისა, დამნაშავე პირი მსხვერპლთან ერთად ერთ საცხოვრებელში ცხოვრობს თუ არა.

„**ქალთა მიმართ ძალადობა გენდერული ნიშნით**“ გულისხმობს ქალის წინააღმდეგ მიმართულ ძალადობას იმის გამო, რომ ის ქალია ან რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ქალებზე; როგორცაა:

ფიზიკური ძალადობა; იძულებითი ქორწინება; ფსიქოლოგიური ძალადობა; აღევნება; სექსუალური ძალადობა, მათ შორის, გაუპატიურება, ქალის სასქესო ორგანოების დასახინრება; იძულებითი აბორტი და იძულებითი სტერილიზაცია; სექსუალური შევიწროვება.

გენდერული თანასწორობის შესახებ საქართველოს კანონის (26/03/2010) თანახმად,

- საოჯახო ურთიერთობებში, ქორწინებისა და განქორწინების დროს ქალი და მამაკაცი სარგებლობენ თანასწორი პირადი და ქონებრივი უფლებებით, მათ შორის, გვარის, პროფესიონა და საქმიანობის არჩევის უფლებით, და ეკისრებათ თანასწორი მოვალეობები. საოჯახო ურთიერთობებში არ დაიშვება უფლება-მოვალეობებთან დაკავშირებით დისკრიმინაცია ან უპირატესობის მინიჭება.
- ოჯახში ქალსა და მამაკაცს თანასწორი უფლება აქვთ, დამოუკიდებლად გადაწყვიტონ შრომით და საზოგადოებრივ საქმიანობაში მონაწილეობის საკითხები.
- შვილების აღზრდისა და ოჯახის სხვა საკითხებს მეუღლეები ერთად, ურთიერთშეთანხმებით წყვეტენ. გარანტირებული და უზრუნველყოფილია მეუღლეთა მიერ საქმიანობისა და შვილების აღზრდის თანასწორი შესაძლებლობები.
- ოჯახში მეუღლეთა მიერ გაწეულ შრომასთან დაკავშირებული უფლება-მოვალეობები თანასწორია.
- მეუღლეებს აქვთ ქონების ფლობის, შექმნის, მართვის, გამოყენებისა და განკარგვის თანასწორი უფლება.
- მეუღლეებს თანასწორი უფლება აქვთ, მონაწილეობა მიიღონ დასვენებასთან დაკავშირებულ ღონისძიებებში და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში.

(**მუხლი 10.** გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფა საოჯახო ურთიერთობებში).

„ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი (25.05.2006) გვაძლევს ოჯახში ძალადობის და ქალთა მიმართ ძალადობის დეფინიციას. კანონის თანახმად,

ოჯახში ძალადობა გულისხმობს ოჯახის ერთი წევრის მიერ მეორის კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დარ-

ღვევას უგულვებელყოფით ან/და ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, სექსუალური ძალადობით ან იძულებით.

ქალთა მიმართ ძალადობა გულისხმობს საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში ქალების მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისათვის დამახასიათებელ ყველა ქმედებას, რომელთაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, ფსიქოლოგიური ან სექსუალური ტანჯვის ან ეკონომიკური ზიანის მიყენება, მათ შორის, ასეთი ქმედებების ჩადენის მუქარა, ქალების იძულება ან მათთვის თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა.

კანონის მიზნებისთვის ქალად მიიჩნევა 18 წელს მოუღწეველი მდედრობითი სქესის არასრულწლოვანიც.

ძალადობის ფორმები:

ფიზიკური ძალადობა – ცემა, წამება, ჯანმრთელობის დაზიანება, თავისუფლების უკანონო აღკვეთა ან სხვა ისეთი მოქმედება, რომელიც იწვევს ფიზიკურ ტკივილს ან ტანჯვას; ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დაუკმაყოფილებლობა, რაც იწვევს მსხვერპლის ჯანმრთელობის დაზიანებას ან სიკვდილს;

ფსიქოლოგიური ძალადობა – შეურაცხყოფა, შანტაჟი, დამცირება, მუქარა ან სხვა ისეთი მოქმედება, რომელიც იწვევს ადამიანის პატივისა და ღირსების შელახვას;

იძულება – ადამიანის ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური იძულება, შეასრულოს ან არ შეასრულოს მოქმედება, რომლის განხორციელება ან რომლისგან თავის შეკავება მისი უფლებაა, ანდა საკუთარ თავზე განიცადოს თავისი ნება-სურვილის საწინააღმდეგო ზემოქმედება;

სექსუალური ძალადობა – სქესობრივი კავშირი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან მსხვერპლის უმწეობის გამოყენებით; სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედება ან გარყვნილი ქმედება არასრულწლოვნის მიმართ;

ეკონომიკური ძალადობა – ქმედება, რომელიც იწვევს საკვებით, საცხოვრებელი და ნორმალური განვითარების სხვა პირობებით

უზრუნველყოფის, საკუთრებისა და შრომის უფლებების განხორციელების, აგრეთვე თანასაკუთრებაში არსებული ქონებით სარგებლობისა და კუთვნილი წილის განკარგვის უფლების შეზღუდვას;

არასრულწლოვნის კანონიერი ინტერესების უზრუნველყოფა მშობლის (მშობლების), სხვა კანონიერი წარმომადგენლის ან/და სხვა პასუხისმგებელი პირის მიერ არასრულწლოვნის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური საჭიროებების დაუკმაყოფილებლობა, საფრთხისაგან დაუცველობა, საბაზისო განათლების უფლების შეზღუდვა, დაბადების რეგისტრაციის, სამედიცინო და სხვა მომსახურებებით სარგებლობისათვის აუცილებელი მოქმედებების განხორციელებლობა, **თუკი** მშობელს (მშობლებს), სხვა კანონიერ წარმომადგენელს ან/და სხვა პასუხისმგებელ პირს აქვს (აქვთ) სათანადო ინფორმაცია და შესაძლებლობა და ხელი მიუწვედება (მიუწვედათ) შესაბამის მომსახურებაზე;

ვისზე ვრცელდება კანონი „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“?

კანონი ვრცელდება ოჯახის წევრებზე, რომლებიც ამ კანონის მიზნებისთვის **არიან**:

- დედა, მამა, პაპა, ბებია, მეუღლე, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირი, შვილი (გერი), მინდობით აღსაზრდელი, მინდობით აღმზრდელი (დედობილი, მამობილი), დედინაცვალი, მამინაცვალი, შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლის მშობელი, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირის მშობელი, შვილის მეუღლე (მათ შორის, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი), ყოფილი მეუღლე, წარსულში არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირი, მეურვე, მზრუნველი, მხარდამჭერი, მეურვეობისა და მზრუნველობის ქვეშ მყოფი პირი, მხარდაჭერის მიმღები, აგრეთვე პირები, რომლებიც მუდმივად ეწვეიან ან ეწეოდნენ ერთიან საოჯახო მეურნეობას.

ვინ არის მსხვერპლი/ მსხვერპლის სტატუსი

მსხვერპლი შეიძლება იყოს **ქალი**, აგრეთვე **ოჯახის ნებისმიერი წევრი**, რომელთა კონსტიტუციური უფლებები და თავისუფლებები დაირღვა უგულვებელყოფით ან/და ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური ან სექსუალური ძალადობით ან იძულებით და **რომლებსაც მსხვერპლის სტატუსი განუსაზღვრავს:**

- საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისმა სამსახურმა,
- სასამართლო ორგანომ ან/და
- საგამოძიებო ორგანომ,
- გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათაშორის კომისიასთან არსებულმა ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის სტატუსის განმსაზღვრელმა ჯგუფმა - მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფი. მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფის მიერ მინიჭებული მსხვერპლის სტატუსი მოქმედებს მინიჭებიდან 18 თვის განმავლობაში.
- მსხვერპლად მიიჩნევა აგრეთვე არასრულწლოვანი, რომლის კანონიერი ინტერესები უგულვებელყოფილია და რომელსაც მსხვერპლის სტატუსი განუსაზღვრა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისმა სამსახურმა, სასამართლო ორგანომ ან/და მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფმა.
- მსხვერპლად მიიჩნევა აგრეთვე არასრულწლოვანი, რომელიც სამართლებრივი აქტის ან სამოქალაქოსამართლებრივი გარიგების საფუძველზე ან მათ გარეშე ფაქტობრივად იმყოფება/ცხოვრობს სხვა პასუხისმგებელ პირთან ან ნებისმიერ სხვა პირთან, რომელმაც დაარღვია მისი კონსტიტუციური უფლებები და თავისუფლებები უგულვებელყოფით ან/და ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, სექსუალური ან ეკონომიკური ძალადობით ან იძულებით, და რომელიც მოძალადისგან სოციალურმა მუშაკმა განაცალკევა.
- მსხვერპლად მიიჩნევა აგრეთვე ბავშვი, რომელიც ძალადობის მოწმეა;

რას ითვალისწინებს კანონი მსხვერპლის დაცვისა და მოძალადის გარკვეული მოქმედებების შეზღუდვის უზრუნველსაყოფად?

ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის ფაქტზე ოპერატიული რეაგირებისათვის უფლებამოსილი ორგანოს მიერ მსხვერპლის დაცვისა და მოძალადის გარკვეული მოქმედებების შეზღუდვის უზრუნველსაყოფად შესაძლებელია დროებითი ღონისძიების სახით გამოიცეს **შემაკავებელი ორდერი** ან **დამცავი ორდერი**.

შემაკავებელი ორდერი არის პოლიციის უფლებამოსილი თანამშრომლის მიერ გამოცემული აქტი, რომლითაც განისაზღვრება ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში მსხვერპლის დაცვის დროებითი ღონისძიებები. შემაკავებელი ორდერი გამოიცემა საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული შემაკავებელი ორდერის ოქმით განსაზღვრული **რისკების შეფასების** კითხვარის საფუძველზე.

განმეორებითი ძალადობის რისკის სიმძიმე შეიძლება იყოს დაბალი, საშუალო და მაღალი, რომლის განსაზღვრა ხდება შემაკავებელი ორდერის ოქმში მითითებული კითხვებისთვის მინიჭებული ქულების საფუძველზე.

მაღალი რისკი სახეზეა იმ შემთხვევაში, თუ მინიმუმ ერთი დადებითი პასუხი ფიქსირდება შემაკავებელი ორდერის ოქმში მითითებულ ისეთ კითხვაზე, რომელსაც მინიჭებული აქვს 5 ქულა;

საშუალო რისკი სახეზეა იმ შემთხვევაში, თუ მინიმუმ ერთი დადებითი პასუხი ფიქსირდება შემაკავებელი ორდერის ოქმში მითითებულ ისეთ კითხვებზე, რომელსაც მინიჭებული აქვს 3 ქულა;

დაბალი რისკი სახეზეა იმ შემთხვევაში, თუ დადებითი პასუხი ფიქსირდება შემაკავებელი ორდერის ოქმში მითითებულ მხოლოდ ისეთ კითხვებზე, რომელსაც მინიჭებული აქვს 1 ქულა.

როცა სახეზეა განმეორებითი ძალადობის მაღალი ან საშუალო რისკი, ორდერი გამოიცემა 1 თვის ვადით, ხოლო როცა სახეზეა

დაბალი რისკი, ორდერი შეიძლება გამოცემული იქნეს უფრო მცირე ვადითაც.

დამცავი ორდერი არის პირველი ინსტანციის სასამართლოს (მოსამართლის) მიერ ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით გამოცემული აქტი, რომლითაც განისაზღვრება მსხვერპლის დაცვის დროებითი ღონისძიებები. დამცავი ორდერი გამოიცემა **9 თვემდე** ვადით (ძალაშია 2020 წლის 1 სექტემბრიდან). მისი მოქმედების კონკრეტულ ვადას განსაზღვრავს სასამართლო. დამცავი ორდერის მოქმედების ვადის შეცვლის საკითხს წყვეტს სასამართლო. დამცავი ორდერის მოქმედების ვადის გაგრძელება შესაძლებელია ორდერის მოქმედების პერიოდში და დამატებით არა უმეტეს 3 თვით, თუ არსებობს საფრთხე მსხვერპლის ან ოჯახის სხვა წევრის მიმართ.

ელექტრონული ზედამხედველობა მოძალადეზე

2020 წლის 1 სექტემბრიდან ძალაშია კანონში შესული ცვლილება, რომლის თანახმად, ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის ფაქტის არსებობისას, თუ არსებობს ძალადობის გამეორების რეალური საფრთხე, პოლიციის უფლებამოსილ თანამშრომელს შეუძლია მსხვერპლის დაცვის დროებითი ღონისძიების განხორციელების უზრუნველსაყოფად კანონით განსაზღვრული წესით მოძალადის მიმართ დააწესოს **ელექტრონული ზედამხედველობა**. ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების მიზნით მოძალადისთვის გადაცემული ელექტრონული საშუალება შედგება ელექტრონული სამაჯურისა და მიმღები აპარატისგან. ამ ელექტრონული საშუალების დაზიანება ან განადგურება იწვევს მოძალადისთვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის დაკისრებას.

მსხვერპლთა ფსიქოლოგიურ-სოციალური რეაბილიტაცია, იურიდიული და სამედიცინო დახმარება და დაცვა ხორციელდება თავსეფარებსა და კრიზისულ ცენტრებში.

კრიზისული ცენტრი არის სავარაუდო მსხვერპლთა და მსხვერპლთა დროებითი განთავსების ადგილი, რომელიც ემსახურება მათ ფსიქოლოგიურ-სოციალურ რეაბილიტაციას, პირველად და გადაუდებელ სამედიცინო მომსახურებას და სამართლებრივ დახმარებას. კრიზისულ ცენტრში პირის და მასზე დამოკიდებული პირების განთავსება შესაძლებელია მსხვერპლის სტატუსის განსაზღვრამდე და ამ სტატუსის განსაზღვრის შემდეგ, თუ მსხვერპლი არ გამოთქვამს საცხოვრებლად მისი თავშესაფარში განთავსების სურვილს და საჭიროებს მხოლოდ ფსიქოლოგიურ-სოციალურ რეაბილიტაციას, პირველად და გადაუდებელ სამედიცინო მომსახურებას და სამართლებრივ დახმარებას თავშესაფარში ცხოვრების გარეშე;

კრიზისული ცენტრი იქმნება საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სისტემაში ან/და არასამეწარმეო იურიდიული პირის ბაზაზე. არასამეწარმეო იურიდიული პირის მიერ შექმნილი კრიზისული ცენტრი უნდა აკმაყოფილებდეს საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ ამ ტიპის დაწესებულებისათვის დადგენილ მინიმალურ სტანდარტებს.

თავშესაფარი არის მსხვერპლთა დროებითი საცხოვრებელი ან საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სისტემაში ან/და არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ბაზაზე არსებული მსხვერპლთა დროებითი განთავსების ადგილი, რომელიც ემსახურება მსხვერპლთა ფსიქოლოგიურ-სოციალურ რეაბილიტაციას, იურიდიულ და სამედიცინო დახმარებას და დაცვას;

თავშესაფარში მსხვერპლის მოთავსება ხდება 3 თვემდე ვადით. საჭიროების შემთხვევაში ეს ვადა გაგრძელება თავშესაფრის წესდებით (შინაგანაწესით) დადგენილი წესით, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მსხვერპლს არ სურს ზემოაღნიშნულ პერიოდზე მეტი ხნით იქ დარჩენა. თავშესაფარში მოთავსების ვადის ამოწურვის შემდეგ, მსხვერპლის მიმართ საფრთხის არსებობის შემთხვევაში, თავშესაფ-

რის ადმინისტრაცია ვალდებულია აღნიშნულის თაობაზე აცნობოს სამართალდამცავ ორგანოებს შემდგომი რეაგირების უზრუნველსაყოფად.

მსხვერპლის თავშესაფარში ან კრიზისულ ცენტრში მოთავსების შემთხვევაში მას უნარჩუნდება სამუშაო ადგილი იმავე თანამდებობაზე.

ვინ უზრუნველყოფს ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შემთხვევის გამოვლენას?

ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შემთხვევის გამოვლენას და მასზე შესაბამის რეაგირებას უზრუნველყოფენ სამართალდამცავი ორგანოები და სასამართლო ორგანოები, აგრეთვე კანონით დადგენილი წესით მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფი. **ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის ფაქტის პირველადი იდენტიფიკაციის და მასზე რეაგირების მიზნით შესაბამისი ორგანოებისათვის მიმართვის ვალდებულება აკისრიათ სამედიცინო დაწესებულებების, არასრულწლოვანთა შემთხვევაში აგრეთვე საგანმანათლებლო და საადამიანურ დაწესებულებების, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს უფლებამოსილ თანამშრომლებს და საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა სუბიექტებს.**

ოჯახში ძალადობა და არასრულწლოვნები.

სამედიცინო დაწესებულებების თანამშრომელთა პასუხისმგებლობა

„ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში სპაციალური თავის ეძღვნება ოჯახში ძალადობისაგან არასრულწლოვნის დაცვის სპეციფიკურ ღონისძიებებს (თავი IV)

კანონის მუხლი 14 -ის თანახმად, ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურებს ამტკიცებს საქართველოს მთავრობა.

საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 12 სექტემბრის №437 დადგენილებით დამტკიცდა

„ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურები“.

ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების მიზანია ოჯახში და მის გარეთ ბავშვის ძალადობის ყველა ფორმისგან დაცვის ხელშეწყობა, რეფერირების პროცედურების კოორდინირებული და ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბების გზით.

ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) სისტემა მოიცავს:

- ა) ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის **გამოვლენას;**
- ბ) ბავშვის მდგომარეობის **შეფასებას;**
- გ) ბავშვზე ძალადობის შემთხვევის შესახებ შესაბამისი ორგანოების **ინფორმირებას;**
- დ) საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვის **განცალკევებასა და განთავსებას** ბავშვთა სათანადო სპეციალიზებულ დაწესებულებაში/თავშესაფარში/ მინდობით აღზრდაში, რომელიც ხელს შეუწყობს მის უსაფრთხოებასა და რეაბილიტაციას;
- ე) ძალადობის შემთხვევაზე **ზედამხედველობას.**

რეფერირების პროცედურებში ჩართული სუბიექტები არიან:

- ა) საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს უფლებამოსილი დანაყოფები (შემდგომში - პოლიცია);
- ბ) საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროსა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს შესაბამისი დაწესებულებები და ამ სამინისტროთა სახელმწიფო კონტროლს დაქვემდებარებული/მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირები;

- გ) საქართველოს პროკურატურა;
- დ) სსიპ - დანაშაულის პრევენციის ცენტრი;
- ე) საბავშვო ბაღები;
- ვ) სსიპ - საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახური (შემდგომში - მანდატურის სამსახური);
- ზ) საგანმანათლებლო და სკოლისგარეშე სახელოვნებო ან/და სასპორტო საგანმანათლებლო დაწესებულებები;
- თ) ბავშვთა სპეციალიზებული დაწესებულებები და თავშესაფრები;
- ი) **სამედიცინო სერვისების მიმწოდებლები (მათ შორის, სოფლის ექიმები);**
- კ) ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების გამგეობა/მერია.

ბავშვზე ძალადობის შემთხვევის გამოვლენა ევალება ყველა ზემოჩამოთვლილ დაწესებულებასა და ორგანოს, რომელსაც შეხება აქვს ბავშვებთან ან/და მათ ოჯახებთან ან იმ გარემოსთან, სადაც ბავშვი იმყოფება.

სამედიცინო სერვისების მიმწოდებლების უფლებამოსილებები ბავშვთა დაცვის (რეფერირების) მექანიზმში

სამედიცინო სერვისების მიმწოდებლები (მათ შორის, სოფლის ექიმები) რეფერირების

პროცედურების ფარგლებში:

- ა) ბავშვზე ძალადობის **ექვის გაჩენისას ანაღიზებენ** შემთხვევას და **საფუძვლიანი ექვის გაჩენისას დაუყოვნებლივ უზრუნველყოფენ სააგენტოსა და პოლიციის ინფორმირებას;**
- ბ) უზრუნველყოფენ, თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში, ბავშვზე ძალადობის შემთხვევის სწორ მართვას, რაც გულისხმობს:
 - ბ.ა) შეფასების შედეგების ზუსტ დოკუმენტირებასა და კონფიდენციალურობის დაცვას;

- ბ.ბ) შესაბამისი სამედიცინო ტესტების დროულად ჩატარებას;
- ბ.გ) ბავშვზე ძალადობის შედეგების, აგრეთვე სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის რისკების შეფასებას;
- ბ.დ) პრევენციული ზომების გატარებას, მათ შორის, მშობელთა/კანონიერ წარმომადგენელთა/სხვა პასუხისმგებელ პირთა განათლებას/ინფორმირებას ბავშვის განვითარებასა და ბავშვზე ზრუნვის საკითხებზე;
- ბ.ე) სოციალური მომსახურების სააგენტოთა თანამშრომლობით ზედამხედველობის განხორციელებას ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის მდგომარეობაზე.

ბავშვზე სავარაუდოდ განხორციელებულ ძალადობაზე შესაძლოა მიუთითებდეს ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან ერთი ან რამდენიმე ფაქტორი:

- ა) **ბავშვზე სხეულის დაზიანების ნიშნების არსებობა** (სხვადასხვა ფერის სილურჯეები, სხვადასხვა ხარისხის ჭრილობები და ნაკაწრები, იარები, გაძნელებული სიარული, სხეულის შეშუპებული ნაწილები, მოტეხილობები, დამწვრობის კვალი, კოჰეზი და სხვა სახის დაზიანებები);
- ბ) **ბავშვი იქცევა საეჭვოდ** (ბავშვი აღვზნებულია, დათრგუნულია, აქვს შიშები, არ უნდა სახლში დაბრუნება, რადიკალურად შეეცვალა ხასიათი და სხვ.);
- გ) **ბავშვი არ დადის ან/და არარეგულარულად დადის** საგანმანათლებლო ან/და სკოლისგარეშე სახელოვნებო ან/და სასპორტო საგანმანათლებლო დაწესებულებაში;
- დ) ბავშვი არ არის რეგისტრირებული ან ბავშვს არ აქვს დაბადების მოწმობა, აგრეთვე არ არის პედიატრის/ექიმის მეთვალყურეობის ქვეშ;
- ე) **ბავშვი მოუვლელია**, მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ფიზიკურ განვითარებაში, ბავშვს აქვს მოუწესრიგებელი გარეგნული იერსახე – უსუფთაო სახე და სხეული, აცვია ჭუჭყიანი ან/და

სეზონისთვის შეუფერებელი ტანსაცმელი, იკვებება საჭმლის ნარჩენებით;

- ვ) **ასაკის შეუფერებლად დროს** ატარებს უმეტოვალყუროდ, საცხოვრებელი გარემო შეიცავს საფრთხეებს ბავშვის ჯანმრთელობისა და განვითარებისთვის, ცხოვრობს ბავშვთა ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად;
- ზ) **ჩართულია ისეთ შრომით საქმიანობაში**, მათ შორის, წვრილმან ვაჭრობაში, რომელიც იწვევს მისი საბაზისო უფლებების (განათლების, ჯანსაღი ფიზიკური და მენტალური განვითარების) შეზღუდვას;
- თ) **ბავშვი გამოყენებულია და ჩაბმულია** მისი ასაკისათვის შეუფერებელ სამუშაოში ან/და ანტისაზოგადოებრივ საქმიანობაში (ითხოვს მოწყალებას/მათხოვრობს, არაგონივრულად დიდ დროს ატარებს ქუჩაში);
- ი) **ბავშვი ხშირად გადაადგილდება უცხო პირთან/პირებთან** ერთად ნათესავის ან ახლობლის გარეშე ან იმყოფება უცხო პირების მუდმივი მეთვალყურეობის ქვეშ ან/და უწევს მათ მომსახურებას;
- კ) **ბავშვის სათამაშოები, საწოლი, ტანსაცმელი** ან სხვა ნივთები აღმოჩენილია შეუფერებელ ადგილებში (მათ შორის, ქარხანა ან/და სხვ.), ადამიანთ ვაჭრობისათვის (ტრეფიკინგისათვის) რისკის შემცველ დაწესებულებებში;
- ლ) **ნებისმიერი სხვა ფაქტორი**, რომელიც შესაძლოა მიუთითებდეს ბავშვზე ძალადობაზე

ძალადობის ეჭვის შემთხვევაში, უფლებამოსილი პირები აწარმოებენ ფაქტის შესწავლას, რათა დადგინდეს, **საფუძვლიანია თუ არა წარმოქმნილი ეჭვი.**

საფუძვლიანი ეჭვი შესაძლებელია წარმოიშვას, თუ არსებობს შემდეგი გარემოებები:

- ა) ბავშვის განცხადება, რომ მასზე ხორციელდება ან განხორციელდა ძალადობა;

- ბ) ბავშვის მიერ ტრავმის მიზეზების ახსნის შეუძლებლობა;
- გ) მოწმის განცხადება, რომ იგი შეესწრო ძალადობის ფაქტს;
- დ) მშობლის/კანონიერი წარმომადგენლის/სხვა პასუხისმგებელი პირის არაადეკვატური ქცევა, როგორცაა:
 - დ.ა) ბავშვის ტრავმის სიმძიმის შეუსაბამობა ტრავმის მიღების შესახებ მშობლის/კანონიერი წარმომადგენლის/სხვა პასუხისმგებელი პირის მონათხრობთან;
 - დ.ბ) ბავშვის ტრავმის სიმძიმის შეუსაბამობა ტრავმის მიღების შესახებ სხვადასხვა პირთა მონათხრობებს შორის;
 - დ.გ) მშობლის/კანონიერი წარმომადგენლის/სხვა პასუხისმგებელი პირის მონათხრობის დეტალების მუდმივი ცვლილება;
 - დ.დ) მშობლის/კანონიერი წარმომადგენლის/სხვა პასუხისმგებელი პირის არაადეკვატური რეაგირება ბავშვის ტრავმაზე;
 - დ.ე) ბავშვის მიერ ტრავმის მიზეზის აუხსნელობა;
- ე) სხვა გარემოებები, რომლებიც მაღალი ალბათობით ქმნის საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ ბავშვზე განხორციელდა ძალადობა.

„ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების მე-7 მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად, სამედიცინო სერვისების მიმწოდებლები (მათ შორის, სოფლის ექიმები) სამედიცინო მომსახურების გაწევასთან ერთად, ბავშვზე ძალადობის თაობაზე ეჭვის არსებობისას ახდენენ ბავშვზე ძალადობის ნიშნების იდენტიფიკაციას, ძალადობის შედეგების და უსაფრთხოების რისკების შეფასებას, შეფასების შედეგების ზუსტ დოკუმენტირებას და კონფიდენციალურობის დაცვას. ძალადობის საფუძველიანი ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში სავალდებულოა შეტყობინების გაგზავნა სააგენტოსა და პოლიციაში.

რეფერირების პროცედურების ფარგლებში ბავშვთა სპეციალიზებულ დაწესებულებებში, სამედიცინო დაწესებულებებსა და თავშესაფრებში განთავსებული ბავშვების რეგისტრაცია და ინფორმაციის სააგენტოსათვის მიწოდება

1. რეფერირების პროცედურების ფარგლებში ბავშვის სპეციალიზებულ ან **სამედიცინო დაწესებულებაში** ან თავშესაფარში **განთავსებისთანავე**, დაწესებულება ვალდებულია, აღრიცხოს ბავშვის შესახებ მონაცემები დადგენილი წესის შესაბამისად.

2. დაწესებულება, სადაც მოხდება ბავშვის განთავსება, ვალდებულია, ინფორმაცია ახლად შესულ ბავშვზე **სატელეფონო საშუალებით აცნობოს** სააგენტოს ტერიტორიულ ერთეულს იმავე სამუშაო დღეს, ხოლო თუ განთავსება მოხდა არასამუშაო საათებში - მომდევნო სამუშაო დღეს.

რეფერირების პროცედურებში ჩართული სუბიექტები, მათ შორის **სამედიცინო სერვისის მიმწოდებელი დაწესებულებები, სადაც ბავშვი რეგისტრირებულია ამბულატორიული სერვისის მისაღებად**, თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში ვალდებული არიან

- ა) სააგენტოსთან შეთანხმებით, თვალყური ადევნონ ბავშვის მდგომარეობას და რეგულარულად მიაწოდონ სააგენტოს სოციალურ მუშაკს წერილობითი ანგარიში ბავშვის მიმდინარე მდგომარეობის შესახებ. ანგარიში უნდა მოიცავდეს:
 - ა.ა) ბავშვის საგაკვეთილო პროცესზე დასწრებას;
 - ა.ბ) ბავშვის აკადემიურ მოსწრებას;
 - ა.გ) ბავშვის ქცევებზე ჩანაწერებს;
 - ა.დ) ბავშვის ჯანმრთელობის, საჭიროების შემთხვევაში, ფსიქიკური მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციას;
 - ა.ე) მონაცემებს სხვა აქტივობებში ჩართვის შესახებ;
- ბ) მიაწოდოს ინფორმაცია პოლიციას მოძალადის მიერ ბავშვთან კავშირის დამყარების მცდელობის შესახებ, თუ გამო-

წერილია შემაკავებელი ან დამცავი ორდერები და საგანმანათლებლო და სკოლისგარეშე სახელოვნებო ან/და სასპორტო საგანმანათლებლო დაწესებულებები, საბავშვო ბაღი ან ბავშვთა სპეციალიზებული დაწესებულება გახდა მოძალადის მიერ ბავშვთან კავშირის დამყარების მცდელობის მოწმე.

ბავშვზე ძალადობის გამოვლენისა და შესაბამისი ინფორმაციის უფლებამოსილი ორგანოსთვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობა

ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურებში ჩართული სუბიექტის (დაწესებულების ან/და მისი უფლებამოსილი თანამშრომლის) მიერ ბავშვზე ძალადობის გამოვლენისა და ბავშვზე ძალადობის შესახებ ინფორმაციის შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოსათვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით გათვალისწინებულ პასუხისმგებლობას.

● საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი.

მუხლი 1726.

ბავშვზე ძალადობის გამოვლენისა და შესაბამისი ინფორმაციის უფლებამოსილი ორგანოსთვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობა

საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურებში ჩართული სუბიექტის (დაწესებულების ან/და მისი უფლებამოსილი თანამშრომლის) მიერ ბავშვზე ძალადობის გამოვლენისა და ბავშვზე ძალადობის შესახებ ინფორმაციის შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოსთვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობა

გამოიწვევს შესაბამისი ფიზიკური პირის გაფრთხილებას ან დაჯარიმებას 50 ლარიდან 100 ლარამდე ოდენობით, შესაბამისი დაწესებულების (იურიდიული პირის) დაჯარიმებას 100 ლარიდან 200 ლარამდე ოდენობით.

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის **2020 წლის 14 ივლისი №01-81/5 ბრძანებით** დამტკიცდა საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სახელმწიფო კონტროლს დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოს მიერ გამოსაყენებელი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის ფორმა.

აღნიშნული ფორმის გამოყენება მოხდება საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურებში ჩართული სუბიექტის (დაწესებულების ან/და მისი უფლებამოსილი თანამშრომლის) მიერ ბავშვზე ძალადობის გამოვლენის და ბავშვზე ძალადობის შესახებ **ინფორმაციის შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოსთვის მიწოდების ვალდებულების შეუსრულებლობისას.**

V

დამატებითი მასალები

ოჯახური სიტუაციის შეფასება ძალადობის მხრივ

ქვემოთ მოცემულია კითხვარების მაგალითი, რომელიც დაგვეხმარება გავიგოთ, თუ რა სიტუაციაშია პაციენტი

ოჯახში ძალადობა ძალიან გავრცელებული პრობლემაა და ის დიდ საფრთხეს უქმნის ჯანმრთელობას. ამიტომაც რუტინულად უნდა დაუხსნათ ყველა პაციენტს შეკითხვები ოჯახში ძალადობის პრობლემაზე. გთხოვთ, გვიპასუხოთ ქვემოთ მოცემულ შეკითხვებზე, რომლებიც დაგვეხმარება ოჯახური სიტუაციის გამოაშკარაებაში. გთხოვთ, გვიპასუხოთ დეტალურად.

ქვემოთ მოცემული ინფორმაცია არის სამედიცინო საბუთების ნაწილი და თქვენი თანხმობის გარეშე ის გამოყენებული არ იქნება, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა:

1. გრძნობთ თუ არა საფრთხეს საკუთარ სახლში? დიახ/არა
2. მომხდარა თუ არა, რომ თქვენს პარტნიორს ან ახლობელს:
 - უბიძგია, შემოურტყამს? დიახ/არა
 - ხელები შემოუხვევია დახრჩობის მიზნით? დიახ/არა
 - გემუქრებათ, რომ მოგკლავთ ან დაგასახინრებთ? დიახ/არა
 - შეურაცხყოფას გაყენებთ? დიახ/არა
 - გაიძულებთ მასთან სექსუალური კავშირის დამყარებას? დიახ/არა
 - გაიძულებთ ისეთი სექსუალური აქტების შესრულებას, რომელსაც თქვენ არ ეთანხმებით? დიახ/არა
 - გემუქრებათ, რომ წაგართმევთ ყველაფერს (ბავშვებს, ფულს, სახლს)? დიახ/არა
 - ისე იძალადეს ფიზიკურად თქვენზე, რომ სამედიცინო ჩარევა დაგჭირდებოდათ? დიახ/არა

3. გინდათ თუ არა, შეხვედეთ სპეციალისტს, რომელსაც თქვენი ოჯახური მდგომარეობის შესახებ მოუყვებოდით? დიახ/არა
4. გინდათ თუ არა დამატებითი ინფორმაციების მიღება ოჯახში ძალადობის შესახებ? დიახ/არა
5. იცით თუ არა უახლოესი ცენტრი, სადაც ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დახმარება ხდება? დიახ/არა
6. ოდესმე თუ თქვენზე განხორციელდება ძალადობა, იცით თუ არა, სად უნდა ითხოვოთ დახმარება? დიახ/არა

უსაფრთხოების შეფასება

უსაფრთხოების შეფასების მიზნით შესაძლებელია ქვემოთ მოყვანილი კითხვების გამოყენება:

- პარტნიორის მხრიდან ძალადობრივი შემოტევა უფრო და უფრო მძიმდება?
- ძალადობამ ბოლო დროს უფრო მეტად იჩინა თავი?
- უცდია თუ არა მოძალადეს თქვენი დახრჩობა?
- გაქვთ თუ არა სახლში რაიმე სახის იარაღი: დანა, პისტოლეტი ან სხვა სახის ცივი და ცეცხლსასროლი იარაღი?
- დაგმუქრებიათ თუ არა პარტნიორი, რომ მოგკლავდათ?
- როგორ ფიქრობთ, პარტნიორს მართლა შეუძლია თქვენი დასახიჩრება ან თავის მოკვლა?
- სექსუალური ურთიერთობების დროს მიმართავს თუ არა პარტნიორი ძალადობას?
- არის თუ არა პარტნიორი ეჭვიანი და ფიქრობს თუ არა, რომ თქვენ მას ყოველ ნაბიჯზე დალატობთ?
- დაგმუქრებიათ თუ არა პარტნიორი საკუთარ თავზე რაიმე ცუდის გაკეთებით ან თვითმკვლელობით?

უსაფრთხოებაზე საუბრის დროს შესაძლებელია შემდეგი კითხვების გამოყენება:

- შეგიძლიათ თუ არა დღეს უსაფრთხოდ დაბრუნდეთ სახლში?
- თუ ამჟღავნებთ დღეს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფარში დარჩენას?
- რა გარემოებამ შეიძლება გაგრძნობინოთ თავი უსაფრთხოდ?
- განსაკუთრებით რა გაღელვებით ბავშვებისა და თქვენს უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით?
- ბავშვებისა და საკუთარი თავის უსაფრთხოების მიზნით წარსულში რა მოიმოქმედეთ (სახლიდან წახვედით რამდენიმე დღით, ოჯახის სხვა წევრებისგან და მეგობრებისგან ითხოვეთ ნუგეში, დაიწყეთ ბრძოლა და ა.შ)?
- ამ ქმედებებიდან რომელიმემ პოზიტიური შედეგი გამოიღო? რომელიმე ქმედება შეიძლება უკვე დღეს აღმოჩნდეს სასარგებლო?

შეკითხვები ძალადობის ფორმებსა და ინტენსიურობაზე

ღიაგნობის დასმის მიზნით შესაძლებელია შემდეგი კითხვების დასმა:

- **ფიზიკური ძალადობა:**

გახსენდებათ თუ არა თუნდაც ერთი მოვლენა, როცა პარტნიორმა ხელი გკრათ? მომხდარა თუ არა ოდესმე, რომ პარტნიორმა კარი ჩაკეტა და ოთახიდან გასვლის საშუალებას არ გაძლევდათ? უსვრია თუ არა თქვენთვის პარტნიორს ოდესმე რამე? პარტნიორს ხელი თუ ამოუტრიალებია თქვენთვის ოდესმე? პარტნიორს უცდია თუ არა ოდესმე დაეხრჩვეთ?

- **ფსიქოლოგიური ძალადობა:**

თქვენი პარტნიორი საუბრის დროს იყენებს თუ არა თქვენს მიმართ შეურაცხყოფელ სიტყვებს? ხშირად გაქვთ თუ არა იმის

შეგრძნება, რომ არაფერი გამოვლით ცხოვრებაში? პარტნიორი გიკრძალავთ თუ არა ახლობლებთან და ოჯახის სხვა წევრებთან შეხვედრას? აუკრძალავს თუ არა შეხვედრები? როცა ჩხუბი იწყება, პარტნიორის რეაქცია როგორია? გაშინებთ თუ არა პარტნიორი? როგორ გაშინებთ? უთქვამს თუ არა პარტნიორს თუნდაც გაკვრით, რომ მოგკლავდათ თქვენ, ბავშვებს და თვითმკვლევლობასაც განახორციელებდა?

● **სექსუალური ძალადობა:**

გაიძულებთ თუ არა პარტნიორი სექსუალურ ურთიერთობას? მომხდარა თუ არა ერთხელ მაინც, რომ პარტნიორი შეეცადა, თქვენ შეგრძნებოდით სექსუალური აქტის დროს? გაიძულებთ თუ არა პარტნიორი სექსუალური აქტის განხორციელებას იმ შემთხვევაშიც კი, როცა თქვენ ეს არ გსურთ? ცდილობს თუ არა პარტნიორი თქვენს წინააღმდეგ ბავშვების გამოყენებას? უთქვამს თუ არა პარტნიორს თქვენთვის, რომ ბავშვებს წაგართმევთ ან მათ დაასახინრებს, თუ თქვენს მას მიატოვებთ?

● **ეკონომიკური ძალადობა:**

პარტნიორი გიკრძალავთ თუ არა საყიდლების გაკეთებას? გართმევთ თუ არა ფულს? პარტნიორი მონაწილეობს თუ არა ბავშვების ფინანსურ უზრუნველყოფაში? უზრუნველყოფს თუ არა ოჯახის ელემენტარული საჭიროებების დაკმაყოფილებას?

ასევე ღირს დავსვათ ისეთი კითხვები, რომლებიც დაგვეხმარება გამოვანაშკარავოთ ძალადობის როგორც სიხშირე, ასევე ინტენსიურობა:

- შეგიძლიათ თუ არა აღწეროთ პირველი ინციდენტი, როდესაც პარტნიორმა დაგარტყათ ან დაგაშინათ? როდის ჰქონდა მას ადგილი?
- შეგიძლიათ თუ არა აღწეროთ ყველაზე გამორჩეული ძალადობა, როცა ძალიან შეგეშინდათ და ვერ დამშვიდდით?

- შეგიძლიათ აღწეროთ ბოლო ინციდენტი?
- რამდენად ხშირად აქვს პარტნიორის მხრიდან ძალადობას ადგილი? არ აქვს მნიშვნელობა, რა ტიპის ძალადობაა (ფიზიკური, ემოციური თუ სექსუალური)

კითხვები, რომლებიც დაგვეხმარება ძალადობის შეფასებაში

უკანასკნელი რამდენიმე თვის განმავლობაში შეამჩნიეთ თუ არა საკუთარ თავში შემდეგი პრობლემები:

- ძილის პრობლემა, ღამით გაღვიძება, კოშმარული სიზმრები;
- ყოველდღიურ საქმეებზე - როგორებიცაა: ტელევიზორის ყურება, ან წიგნის კითხვა - ინტერესისა და კონცენტრაციის დაკარგვა;
- დეპრესიის, მწუხარების, გულგრილობის და ინტერესის არარსებობის შეგრძნება;
- მადის დაკარგვა ან პირიქით - მოჭარბება;
- გადაჭარბებული დაღლილობა;
- ალკოჰოლის ან დამამშვიდებელი წამლების მიღების ინტენსივობის გაზრდა;
- შეგრძნება, რომ არაფერი გამოგდით;
- ხერხემლისა და სახსრების ტკივილი;
- საშარდე გზების ქრონიკული ინფექციები;
- გენიტალური ტრაქტიდან მტკივნეული ან ინტენსიური სისხლდენა;
- მტკივნეული სექსუალური ურთიერთობები.

1. საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. 25.05.2006.

<https://matsne.gov.ge/document/view/26422?publication=17>

2. საქართველოს მთავრობის დადგენილება №437. ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების თაობაზე. 2016 წლის 12 სექტემბერი.

<https://matsne.gov.ge/document/view/3394478?publication=2>

3. საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება ბრძანება №01-81/ნ- საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სახელმწიფო კონტროლს დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოს მიერ გამოსაყენებელი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის ფორმის დამტკიცების შესახებ. 14/07/2020

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4916629?publication=0>

4. ამონარიდი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსიდან

მუხლი 126 1. ოჯახში ძალადობა

1. ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ ძალადობა, სისტემატური შეურაცხყოფა, შანტაჟი ან დამცირება, რამაც გამოიწვია ფიზიკური ტკივილი ან ტანჯვა და რასაც არ მოჰყოლია ამ კოდექსის 117-ე, 118-ე ან 120-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგი, ისჯება საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ოთხმოციდან ას ორმოცდაათ საათამდე ან თავისუფლების

აღკვეთით ვადით ორ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;

ბ) არასრულწლოვნის თანდასწრებით მისივე ოჯახის წევრის მიმართ;

გ) ორი ან მეტი პირის მიმართ;

დ) ჯგუფურად;

ე) არაერთგზის, –

ისჯება საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ორასიდან ოთხას საათამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთიდან სამ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

მუხლი 133. უკანონო აბორტი

1. უკანონო აბორტი,

ისჯება საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან სამას საათამდე ან შინაპატიმრობით ვადით ექვსი თვიდან ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთიდან ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი უკანონო აბორტისათვის მსჯავრდებულის მიერ, ან რამაც გამოიწვია შვილოსნობის სამუდამო მოშლა ან სხვა მძიმე შედეგი,

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან/და საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

3. უკანონო აბორტი, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა,

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან ექვს წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან/და საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

მუხლი 133 1. სტერილიზაცია თანხმობის გარეშე

1. წინასწარი თანხმობის გარეშე პირისთვის ისეთი ოპერაციის ან მანიპულაციის ჩატარება, რომლის მიზანი ამ პირის რეპროდუქციის უნარის მოშლაა, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ექვს წლამდე.
2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
 - ა) ჯგუფურად;
 - ბ) დამნაშავეისათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
 - გ) არაერთგზის, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან შვიდ წლამდე.
3. იგივე ქმედება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თერთმეტ წლამდე.

მუხლი 133 2. ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება

1. რელიგიური, რიტუალური, ეთნიკური ან სხვა ტრადიციის გავლენით ან ამგვარი გავლენის გარეშე ქალის სასქესო ორგანოების მთლიანად ან ნაწილობრივ ამოკვეთა, ინფიბულაცია ან სხვაგვარი დასახიჩრება, ან ქალის იძულება ან დაყოლიება, ჩაიტაროს ამგვარი ოპერაცია, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ექვს წლამდე.
2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
 - ა) ჯგუფურად;
 - ბ) დამნაშავეისათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
 - გ) არაერთგზის, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან შვიდ წლამდე.

3. იგივე ქმედება, რამაც გამოიწვია სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თერთმეტ წლამდე.

მუხლი 137. გაუპატიურება

1. გაუპატიურება, ესე იგი პირის სხეულში ნებისმიერი ფორმით სექსუალური ხასიათის შეღწევა სხეულის ნებისმიერი ნაწილის ან ნებისმიერი საგნის გამოყენებით, ჩადენილი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან დაზარალებულის უმწეობის გამოყენებით,
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან რვა წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.
2. იგივე ქმედება:
 - ა) ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით;
 - ბ) რამაც გამოიწვია დაზარალებულის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ან სხვა მძიმე შედეგი,
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან ათ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.
3. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
 - ა) არაერთგზის;
 - ბ) იმის მიერ, ვისაც ადრე ჩადენილი ჰქონდა ამ კოდექსის 138-ე-141-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაული;
 - გ) ჯგუფურად;
 - დ) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
 - ე) დამნაშავეს მზრუნველობის, მეურვეობის ან მეთვალყურეობის ქვეშ მყოფი პირის მიმართ, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ათიდან ცამეტ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

4. იგივე ქმედება:

ა) ჩადენილი დაზარალებულის ან სხვა პირის მიმართ განსაკუთრებული სისასტიკით;

ბ) რამაც გამოიწვია დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობა;

გ) ჩადენილი წინასწარი შეცნობით თოთხმეტი წლის ასაკს მიუღწეველთან, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თხუთმეტიდან ოც წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

მუხლი 138. სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედება

1. სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედება, რომელიც არ შეიცავს ამ კოდექსის 137-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებს, ჩადენილი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან დაზარალებულის უმწეობის გამოყენებით, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან ექვს წლამდე.

2. იგივე ქმედება:

ა) ჩადენილი არაერთგზის;

ბ) ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით;

გ) ჩადენილი ჯგუფურად;

დ) ჩადენილი დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;

ე) ჩადენილი იმის მიერ, ვისაც ადრე ჩადენილი ჰქონდა ამ კოდექსის 137-ე, 139-ე, 140-ე და 141-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაული;

ვ) ჩადენილი დამნაშავეს მზრუნველობის, მეურვეობის ან მეთვალყურეობის ქვეშ მყოფი პირის მიმართ;

- ბ) რამაც გამოიწვია დაზარალებულის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ან სხვა მძიმე შედეგი, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ცხრა წლამდე.
3. იგივე ქმედება:
- ა) ჩადენილი დაზარალებულის ან სხვა პირის მიმართ განსაკუთრებული სისასტიკით;
- ბ) რამაც გამოიწვია დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობა;
- გ) ჩადენილი წინასწარი შეცნობით თოთხმეტი წლის ასაკს მიუღწევებლად, – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით თერთმეტიდან თხუთმეტი წლამდე.

მუხლი 139. პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების იძულება

1. პირის სხეულში სექსუალური ხასიათის შეღწევის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი ქმედების იძულება, ჩადენილი ქონებრივი დაზიანების, სახელის გამტეხი ინფორმაციის, პირადი ცხოვრების ამსახველი ინფორმაციის ან ისეთი ცნობის გახმაურების მუქარით, რომელმაც შეიძლება არსებითად დააზიანოს ამ პირის უფლება, ანდა დაზარალებულის უმწეობის ან მატერიალური, სამსახურებრივი ან სხვაგვარი დამოკიდებულების გამოყენებით, ისჯება ჯარიმით ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.
2. იგივე ქმედება:
- ა) რამაც გამოიწვია დაზარალებულის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ან სხვა მძიმე შედეგი, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან ხუთ წლამდე.
3. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
- ა) არაერთგზის;

- ბ) იმის მიერ, ვისაც ადრე ჩადენილი ჰქონდა ამ კოდექსის 137-ე, 138-ე, 140-ე და 141-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაული;
 - გ) ჯგუფურად;
 - დ) დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
 - ე) დამნაშავის მზრუნველობის, მეურვეობის ან მეთვალყურეობის ქვეშ მყოფი პირის მიმართ, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან შვიდ წლამდე.
4. იგივე ქმედება:
- ა) რამაც გამოიწვია დაზარალებულის სიცოცხლის მოსპობა;
 - ბ) ჩადენილი წინასწარი შეცნობით თოთხმეტი წლის ასაკს მიუღწეველთან, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თხუთმეტი წლამდე.

მუხლი 140. სექსუალური ხასიათის შეღწევა თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწევლის სხეულში

1. სრულწლოვნის სექსუალური ხასიათის შეღწევა დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწევლის სხეულში,
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან ცხრა წლამდე.
2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
 - ა) დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
 - ბ) ჯგუფურად;
 - გ) ორი ან მეტი პირის მიმართ;
 - დ) არაერთგზის, –
ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან ათ წლამდე.

მუხლი 141. გარყვნილი ქმედება

1. ძალადობის გარეშე სრულწლოვანის გარყვნილი ქმედება დამნაშავეისთვის წინასწარი შეცნობით თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწეველი პირის მიმართ, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან ცხრა წლამდე.
2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
 - ა) დამნაშავეისთვის წინასწარი შეცნობით შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
 - ბ) ჯგუფურად;
 - გ) არაერთგზის;
 - დ) ორი ან მეტი პირის მიმართ;
 - ე) იმის მიერ, ვისაც ადრე ჩადენილი ჰქონდა ამ კოდექსის 137-ე 140-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაული;
 - ვ) დამნაშავეისთვის წინასწარი შეცნობით თოთხმეტი წლის ასაკს მიუღწეველი პირის მიმართ;
 - ზ) ნდობის, ავტორიტეტული ან გავლენიანი მდგომარეობის გამოყენებით, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან თორმეტი წლამდე. (ამოქმედდეს 2020 წლის 3 აგვისტოდან)

მუხლი 150 1. ქორწინების იძულება

1. ქორწინების (მათ შორის, არარეგისტრირებულის) იძულება, ისჯება საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ორასიდან ოთხას საათამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.
2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:
 - ა) წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის მიმართ;
 - ბ) არაერთგზის, –
 ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ოთხ წლამდე,

იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

მუხლი 151. მუქარა

1. სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის დაზიანების ანდა ქონების განადგურების მუქარა, როდესაც იმას, ვისაც ემუქრებიან, გაუჩნდა მუქარის განხორციელების საფუძვლიანი შიში,

–

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ან შინაპატიმრობით ვადით ექვსი თვიდან ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის;

გ) დამნაშავეისათვის წინასწარი შეცნობით ორსულის, უმწეო მღვდომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან არასრულწლოვნის მიმართ,

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას სამოცდაათიდან ორას საათამდე ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

მუხლი 151 1. აღგენება

1. პირადად ან მესამე პირის მეშვეობით პირის, მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის უკანონო თვალთვალი, ან არასასურველი კომუნიკაციის დამყარება ტელეფონის, ელექტრონული ან სხვა საშუალებით, ან ნებისმიერი სხვა განზრახვი ქმედება, რომელიც სისტემატურად ხორციელდება და იწვევს პირის ფსიქიკურ ტანჯვას ან/და პირის ან მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის მიმართ ძალადობის გამოყენების ან/და

ქონების განადგურების საფუძველიან შიშს, რაც პირს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლას აიძულებს ან მისი მნიშვნელოვნად შეცვლის რეალურ საჭიროებას უქმნის, – ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

- ა) დამნაშავესათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ;
- ბ) ჯგუფურად;
- გ) არაერთგზის;
- დ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვით ან უამისოდ.